

SAMEN STERK

voor een optimale ontwikkeling;
een passend aanbod voor ieder kind

November 2020,
Karen Aalbersberg-Jongsma

In opdracht van:
Stichting Voorzieningen voor Verstandelijk en Meervoudig Gehandicapten Zwolle e.o.
Onderwijscentrum de Twijn

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Inleiding	5
2. Vraagstellingen	6
2.1. Vraag 1: Beslisproces dagbesteding / onderwijs	6
2.2. Vraag 2: Gemeenschappelijk speelveld de Kameel en de Twijn	6
3. Werkwijze	6
4. Resultaten	6
4.1. Landelijke beleidsontwikkelingen naar aanleiding van wet- en regelgeving: verbeteren aansluiting onderwijs-zorg-jeugd	7
4.1.1. Landelijke visieontwikkeling en doelformulering	7
4.1.2. Knelpunten in wet- en regelgeving en oplossingsrichtingen	8
4.2. Landelijke beleidsontwikkelingen rondom ontwikkelingskansen voor EMB	8
4.3. Samenwerking van zorg en onderwijs gericht op EMB in de praktijk	9
4.4. Definiëring onderwijs	10
4.4.1. Definities onderwijs en school	10
4.4.2. Grenzen aan het onderwijs	11
4.5. Huidige situatie Zwolle – de Kameel en de Twijn	12
4.5.1. Doelgroepsbeschrijvingen van de Kameel en de Twijn	12
4.5.2. Afwegingen plaatsing op de Kameel of de Twijn	13
5. Conclusie en aanbevelingen	15
5.1. Beantwoording van de vragen	15
5.1.1. Vraag 1: Beslisproces dagbesteding / onderwijs	15
5.1.2. Vraag 2: Gemeenschappelijk speelveld de Kameel en de Twijn	17
5.2. Aanbevelingen	19
Bijlagen:	
1. Wet- en regelgeving	21
2. De Coalitie: Beleid en ontwikkelingen	27
3. De Coalitie: Knelpunten, oplossingen en oplossingsrichtingen	33
4. Kinderen met EMB en ontwikkelingskansen	39
5. Zorg op school	43
6. Voorbeelden samenwerking zorg en onderwijs	47
7. Hulpmiddelen in de samenwerking onderwijs zorg jeugd	53
8. Werkveldonderzoek	55
9. Definities kenmerken en voorwaarden onderwijs	59
10. Criteria individueel ondersteuningsplan	63
11. Voorstel procedure MAT	73
12. Onderwijsvoorwaarden Twijn en Kameel	77
13. Afkortingen en begrippen	83
14. Bibliografie	87

Voorwoord

Van 'ieder kind recht op onderwijs' naar 'samen sterk voor een optimale ontwikkeling'

Ieder kind heeft recht op onderwijs. De invoering van de Wet Passend Onderwijs in 2014 maakt het voor ouders van kinderen met een beperking mogelijk hun kind, ongeacht lichamelijke handicap en/of verstandelijk niveau, in aanmerking te laten komen voor plaatsing op een school.

In verschillende regio's hebben schoolteams en zorgteams elkaar opgezocht en heeft men geprobeerd deze wet in de praktijk te brengen. Er zijn nieuwe samenwerkingsvormen ontstaan tussen zorg en onderwijs, zoals scholen waar naast een leerkracht (onderwijs) een zorgdeskundige en/of een pedagogisch medewerker (zorg / jeugdzorg) werkzaam is, of dagcentra die onderwijzend personeel 'lenen' van school. De lokale initiatieven waarin zorg en onderwijs samenwerken worden echter geconfronteerd met knelpunten op zowel organisatorisch als financieel en juridisch vlak. Om meer mogelijk te maken voor de groep kinderen met een aanvullende of complexe ondersteuningsbehoefte, hebben alle betrokken partijen, waaronder de ministers van VWS en OCW de handen ineengeslagen en zijn er maatregelen genomen om deze knelpunten zoveel mogelijk op te lossen.

Binnen de Zwolse situatie bestaat er al een jarenlange samenwerking tussen dagcentrum de Kameel en onderwijscentrum de Twijn, die is begonnen met het oprichten van de Zongroep, gesitueerd op de Kameel. Meer recent zijn op locaties van de Twijn nieuwe zorg-onderwijscombinaties gestart. Het uitgangspunt van deze samenwerking en de visie op zorg en onderwijs komt tot uitdrukking in de vertaling van het 'recht op onderwijs' in het 'recht op een optimale ontwikkeling', waarin de ondersteuningsbehoefte van het kind centraal staat.

Als Kameel en Twijn zien we veel mogelijkheden om een omgeving in te richten waarbij zorg en onderwijs een continuüm zijn en elkaar versterken. De komende jaren hebben we dan ook voor ogen een steeds nauwere en betere samenwerking te realiseren. Het welbevinden en het zich optimaal kunnen ontwikkelen van kinderen staat daarbij centraal en dient te leiden tot een passend aanbod voor ieder kind.

In het proces van bezinnen, uitbouwen en plannen van deze symbiosevormen van zorg en onderwijs, worden wij geconfronteerd met knelpunten die het realiseren van 'een passend aanbod voor ieder kind' bemoeilijken. Dit is de reden waarom we een verkenning van mogelijkheden hebben laten uitvoeren door Karen Aalbersberg. Zij is als orthopedagoog bekend met kinderen met een complexe ondersteuningsvraag, zowel bij de Kameel als bij de Twijn.

In een helder document beschrijft ze verschillen en overeenkomsten tussen onderwijs en zorg en gaat ze in op de boeiende vraag: wanneer spreken we van onderwijs en wanneer is het dagbesteding en wat is het verschil tussen beiden? Op landelijk niveau heeft ze een aantal mooie voorbeelden gevonden waar zorg en onderwijs constructief samenwerken. Binnen de huidige wet- en regelgeving blijkt al veel mogelijk te zijn.

Van groot belang voor het slagen van zorg-onderwijscombinaties is de samenwerking met alle betrokken partijen, niemand uitgesloten, zo blijkt ook uit dit rapport. Erkenning van de expertise van alle partijen is essentieel; transparantie en vertrouwen zijn sleutelwoorden hierbij. Wij streven naar een brede samenwerking, waarbij organisatorische en financiële afwegingen in het realiseren van ons aanbod ondergeschikt zijn aan de visie.

Wij hopen met het rapport dat voor u ligt met alle betrokken partijen te komen tot hernieuwd lokaal beleid op het gebied van zorg en onderwijs, dat wordt ingegeven vanuit de ondersteuningsbehoeften van de brede doelgroep waarvoor wij staan. Dat we voor een ingewikkelde taak staan, mag duidelijk zijn. Na zoveel jaar zoeken we nog steeds naar de juiste invulling van zorg en onderwijs. Laat 2021 het jaar zijn waarop we tegen elkaar kunnen zeggen dat het ons is gelukt.

Joan Albrecht, Stichting Voorzieningen voor Verstandelijk en Meervoudig Gehandicapten Zwolle e.o.
Joan Bosma, Onderwijscentrum de Twijn

1. Inleiding

In Zwolle zetten de Kameel en de Twijn zich in om een passend aanbod te bieden voor de optimale ontwikkeling van ieder kind, met name van kinderen met een complexe ondersteuningsbehoefte. Dit doen zij in toenemende mate in onderlinge afstemming en samenwerking met elkaar. Er is een overlap in doelgroep tussen de leerlingen van onderwijscentrum de Twijn en de cliënten van de Kameel en de Niloka, de twee dagcentra van de Stichting Voorzieningen voor Verstandelijk en Meervoudig Gehandicapt Zwolle e.o. Dit verklaart de vanzelfsprekende onderlinge samenwerking, waarbij gebruik wordt gemaakt van ieders specifieke expertise en aanbod.

Al jaren geleden hebben de Kameel en de Twijn elkaar gevonden in het realiseren van de zongroep, een zorg- en onderwijsgroep, gesitueerd op de Kameel, voor kinderen die zorg en onderwijs nodig hebben en (nog) niet in staat zijn om onderwijs te volgen op school.

Sinds de invoering van de wet passend onderwijs (2014) en de nieuwe Jeugdwet (2015) is de samenwerking intensiever geworden en zijn er nieuwe samenwerkingsvormen gevonden waarin gezamenlijke en aanvullende zorg, begeleiding en opvang wordt geboden.

Zo is er in het voorjaar van 2019 een Buiten Schoolse Opvang van de Kameel gestart op een locatie van de Twijn. Een ander voorbeeld is een groepje leerlingen dat 's morgens onderwijs volgt in een groep van de Twijn en 's middags op dezelfde locatie, maar in een kleine setting, opvang en begeleiding van de Kameel ontvangt. De Kameel en de Twijn bieden hiermee in gezamenlijkheid mogelijkheden aan om kinderen met een intensieve of complexe ondersteuningsbehoefte zich optimaal te laten ontwikkelen. Zij geven aan dat zij kansen zien om dit verder uit te bouwen, zodat er voor ieder kind een passend aanbod is. Dit doen zij graag in afstemming met elkaar en met andere betrokkenen en door gebruik te maken van ieders expertise.

Door de landelijke ontwikkelingen op het gebied van passend onderwijs, de toenemende samenwerking tussen de Kameel en de Twijn en door de duidelijke overlap in doelgroep van beide organisaties groeit de vraag om heldere criteria (in route en inhoud) op basis waarvan een kind kan worden geplaatst binnen een dagcentrum en/of het onderwijs. Daarbij is een belangrijk aandachtspunt dat er voor plaatsing op een dagcentrum een leerplichtonthefving noodzakelijk is, waardoor er andere regels gelden en andere financiering is.

Om de samenwerking tussen de Kameel en de Twijn en met andere betrokken partijen, zoals ouders en de gemeente, te optimaliseren hebben beide organisaties in gezamenlijkheid de opdracht gegeven om te onderzoeken op welke wijze de plaatsingsprocedure kan worden georganiseerd en op basis van welke inhoudelijke criteria een afweging kan worden gemaakt om tegemoet te kunnen komen aan de behoeften van een kind om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. Aan de hand van deze vragen is onderzoek gedaan naar het beleid en de praktische uitvoering van onderwijs en dagbesteding voor mensen met een complexe ondersteuningsbehoefte, in het bijzonder voor kinderen met een verstandelijke of meervoudige beperking. In dit rapport worden de resultaten van dit onderzoek weergegeven.

2. Vraagstellingen

2.1. Vraag 1: Beslisproces dagbesteding / onderwijs

Clënten die de Kameel bezoeken ontvangen meestal een indicatie / beschikking voor een bepaalde periode. Aan het einde van deze periode dient opnieuw een inventarisatie te worden gemaakt van de ondersteuningsbehoeften van de cliënt. Op basis hiervan wordt gekeken hoe en waar hieraan het beste tegemoet kan worden gekomen. Een veel voorkomende afweging is voortzetting dagbesteding of uitplaatsing naar onderwijs. Deze afweging geldt voor alle cliënten en in het bijzonder voor de cliënten die bijna de leeftijd van vijf jaar hebben, in verband met de leerplicht. Voor de voorschoolse cliënten (tot vijf jaar) wordt gevraagd om een heldere en logische werkwijze om in overleg met alle betrokkenen het beslisproces (plaatsing dagbesteding of onderwijs) te doorlopen.

2.2. Vraag 2: Gemeenschappelijk speelveld de Kameel en de Twijn

De Kameel biedt behandeling en begeleiding aan kinderen met een verstandelijke, psychiatrische of meervoudige beperking. Het ontwikkelingsaanbod is gericht op het stimuleren van de totale ontwikkeling van het kind, waarbij onderwijs is geïntegreerd binnen een vast dagprogramma.

De Twijn is een school voor speciaal onderwijs voor kinderen met uiteenlopende onderwijs- en zorgbehoeften. De Twijn richt zich in het aanbod niet alleen op de wettelijk verplichte doelen, maar ook op vijf 'levenssferen', die hiermee garant staan voor een bredere opleiding ter voorbereiding op een waardevolle plek in de samenleving.

Er wordt geconstateerd dat de Kameel en de Twijn in de leeftijdsgroep van vier tot en met achttien jaar deels een gemeenschappelijke doelgroep heeft. De vraag wordt gesteld om het gemeenschappelijk speelveld en de grenzen ervan nader te definiëren en te onderzoeken op welke wijze onderwijs, dagcentra en de gemeente hiermee omgaan.

N.B. Deze gemeenschappelijke doelgroep van de Kameel en de Twijn wordt meestal aangeduid met de term (kinderen met) EMB of E(V)MB. Deze term wordt echter niet door alle betrokkenen als prettig ervaren en er bestaat een vraag naar een alternatieve benaming. In Nederland is de term EMB of E(V)MB alom bekend en wordt voor de bedoelde doelgroep gebruikt. Omwille van de leesbaarheid van dit stuk en bij gebrek aan een korte en voor iedereen heldere benaming, zal in dit stuk de term EMB worden gebruikt.

3. Werkwijze

Om antwoord te geven op de gestelde vragen hebben er gesprekken plaatsgevonden met betrokkenen van de Kameel en de Twijn. Om een beeld te krijgen van hoe in andere regio's met bovenstaande vraagstukken wordt omgegaan, zijn er gesprekken gevoerd met medewerkers van andere dagcentra en scholen voor speciaal onderwijs. Een uitgebreid literatuuronderzoek levert inzicht in de onderliggende wet- en regelgeving en de landelijke ontwikkelingen. Daarnaast levert het tips en oplossingsrichtingen op.

4. Resultaten

Om de hierboven gestelde vragen te kunnen voorzien van goed onderbouwde antwoorden, volgt hieronder een uiteenzetting van de huidige stand van zaken in Nederland. Te beginnen met de landelijke beleidsontwikkelingen (4.1), nader gespecificeerd voor de doelgroep EMB (4.2), de samenwerking tussen zorg en onderwijs voor EMB (4.3), definiëring onderwijs en leerplichtonthefing (4.4) en tot slot de situatie in Zwolle (4.5).

4.1. Landelijke beleidsontwikkelingen naar aanleiding van wet- en regelgeving: verbeteren aansluiting onderwijs-zorg-jeugd

4.1.1. Landelijke visieontwikkeling en doelformulering

Sinds de invoering van de wet op het passend onderwijs (2014) en de Jeugdwet (2015) dient er een meer nadrukkelijke samenwerking plaats te vinden tussen onderwijs, jeugdhulp, zorg en de gemeenten. Dit gebeurt zowel op landelijk als op regionaal en lokaal niveau.

Op basis van de verdragen voor de mensenrechten is het gemeenschappelijke doel samenwerken voor de ononderbroken ontwikkeling van ieder kind. Zie ook bijlage 1. Wet- en regelgeving.

Op landelijk niveau is er een intensieve samenwerking tussen de ministeries voor VWS en OCW, die weer samenwerken met en zich laten voeden door onafhankelijke onderzoeksbureaus. Daarnaast nemen de ministeries deel aan de stuurgroep van de Coalitie (passend) onderwijs – jeugdhulp – zorg, die kortweg ‘de Coalitie’ wordt genoemd. De Coalitie is de geformaliseerde samenwerking tussen alle betrokken partijen en belangenbehartigers binnen de domeinen onderwijs, jeugdhulp en zorg.

De Coalitie heeft gezamenlijk de visie ‘samenwerken voor de ononderbroken ontwikkeling van ieder kind’ (Coalitie Passend onderwijs-Jeugdhulp-Zorg, 2018) opgesteld. De volgende leidende principes worden in deze samenwerking onderschreven:

1. De ononderbroken ontwikkeling van het kind centraal.
2. Inclusief, passend en zo nabij mogelijk.
3. Samenwerken aan een integraal aanbod.
4. Partnerschap en regievoering.
5. Samen steeds beter worden.

Kwartiermaker René Peeters heeft van de Coalitie de opdracht gekregen om advies uit te brengen over hoe de samenwerking tussen de domeinen (passend) onderwijs, jeugd en zorg verbeterd kan worden en hoe de gezamenlijke visie kan worden gerealiseerd. Na een uitgebreid onderzoek en gesprekken met vertegenwoordigers van de genoemde domeinen worden in zijn rapport ‘Mét andere ogen’ zeven adviezen gegeven: (Peeters, nov. 2018)

1. Het verbreden van teams (interprofessioneel).
2. Inperken vrijstellingen op basis van artikel 5a.
3. Betrekken ouders en kinderen is essentieel om resultaat te behalen.
4. Brede lokale afspraken over jeugd onder regie gemeente.
5. Monitoring op het niveau waarop gezamenlijke afspraken zijn gemaakt.
6. Budgetten en beleid moeten poreuze randen hebben.
7. Coalitie omvormen: van denken naar DOEN.

Naar aanleiding van bovenstaand rapport en op basis van de zeven adviezen wordt in mei 2019 door de Coalitie een implementatieplan uitgebracht: Programma 'Verbeteren aansluiting onderwijs-zorg-jeugd'. In het implementatieplan worden de adviezen verder uitgewerkt en wordt een praktisch plan opgesteld met activiteiten die ervoor kunnen zorgen dat de regio's kunnen worden ondersteund in hun onderlinge samenwerking vanuit een goed functionerend landelijk netwerk.

In het implementatieplan stelt de Coalitie een aantal doelen:

Hoofddoel is: Alle kinderen en jongeren kunnen zich optimaal ontwikkelen op een passende plek.

Daaruit volgen de volgende drie subdoelen:

1. Goede aansluiting onderwijs – zorg – jeugd
2. Voldoende plek, capaciteit en kwaliteit in het onderwijs
3. Voldoende plek, capaciteit en kwaliteit in jeugdhulp en zorg

Het bovenstaande leidt tot de volgende punten:

- Brede interprofessionele teams op school
- Brede lokale afspraken op jeugd
- Flexibiliteit van financiering
- Ouders en kinderen als vertrekpunt

Op lokaal niveau wordt vanuit de wet op het passend onderwijs en de Jeugdwet het OOGO verplicht gesteld als overleg tussen de samenwerkingsverbanden passend onderwijs en de gemeente. In het OOGO dient op basis van een gemeenschappelijke visie en gemeenschappelijk gemaakte afspraken onderwijs, jeugdhulp en zorg op elkaar te worden afgestemd.

In bijlage 1. Wet- en regelgeving en bijlage 2. Coalitie onderwijs – zorg – jeugd en samenwerking met gemeente is meer informatie verzameld over bovenstaande thema's.

4.1.2. Knelpunten in wet- en regelgeving en oplossingsrichtingen

Om de samenwerking tussen onderwijs, jeugdhulp en zorg te verbeteren staan de partijen voor een aantal uitdagingen, zoals een overlap in wet- en regelgeving, verschillende financieringsstromen en verschillende inspecties. De door (onder meer) de Coalitie voorgestelde oplossingsrichtingen binnen zowel budgetten als beleid zijn gebaseerd op de volgende kernwoorden: samenwerking, bundeling, flexibiliteit. In bijlage 3. Knelpunten / oplossingen / oplossingsrichtingen worden deze knelpunten en oplossingsrichtingen nader toegelicht.

4.2. Landelijke beleidsontwikkelingen rondom ontwikkelingskansen voor EMB

Binnen de landelijke ontwikkelingen omtrent de samenwerking tussen onderwijs, jeugdhulp en zorg is er een specifieke ontwikkeling gaande op het gebied van de ontwikkelingskansen voor kinderen met een complexe ondersteuningsvraag, in het bijzonder voor kinderen met EMB.

De onderwijsmogelijkheden voor deze doelgroep zijn beperkt als gevolg van een onvoldoende landelijke dekking van scholen met een EMB-afdeling. Bovendien is een combinatie van / samenwerking tussen onderwijs en zorg een basisvoorwaarde voor deze kinderen. Een groep belangenorganisaties doen namens ouders van kinderen met EMB in 2018 een dringende oproep aan de Tweede Kamer met het 'Actieplan Ontwikkeling en onderwijs voor kinderen met EMB', waarin zij vragen om onder meer een gevarieerder aanbod, experimenteeruimte, het wegnemen van financieringsproblemen en eigen regie en keuzevrijheid voor ouders. Zie ook Bijlage 4. Kinderen met EMB en ontwikkelingskansen.

De ministeries OCW en VWS nemen hiertoe in 2018 en 2019 diverse maatregelen (zie bijlage 1. en 3.), die onder meer resulteren in meer geld voor onderwijs aan EMB, het aanstellen van zorgarrangeurs en het opzetten van pilots ten behoeve van de financieringsproblemen. Bovendien worden de volgende maatregelen genomen:

Samen sterk voor een optimale ontwikkeling; een passend aanbod voor ieder kind. November 2020

1. Huidige maatwerk mogelijkheden beter benutten en (in het belang van het kind waar nodig) de randen van het onderwijssysteem opzoeken.
2. Meer mogelijkheden om af te wijken van de onderwijstijd.
3. Flexibiliseren onderwijsmiddelen.
4. Een meer zorgvuldige vrijstellingsprocedure van de leerplicht.
5. Ontwikkeling in een zorgomgeving.

In november 2020 stelt de minister van onderwijs in een kamerbrief dat hij het volgende voornemen heeft: “Meer mogelijk maken voor o.a. EMB-leerlingen en hoogbegaafden om thuiszitten te voorkomen.” Samen met de staatssecretaris van VWS wordt gekeken naar ontwikkelgerichte zorg, flexibilisering van de onderwijstijd en proeftuinen voor collectieve financiering.

4.3. Samenwerking van zorg en onderwijs gericht op EMB in de praktijk

In de afgelopen twee tot drie jaar is er in Nederland een grote toename geweest in het aantal initiatieven dat heeft geleid tot een verbeterde afstemming tussen zorg, jeugdhulp, onderwijs en ouders (en hun kinderen). Deze initiatieven hebben geresulteerd in een verbetering en verruiming van het aanbod en tot de realisatie van meer maatwerktoepassingen voor kinderen met EMB.

Al jarenlang bestaat de toepassing van de inzet van zorg op school, ook wel ZIO, of zorg in onderwijstijd genoemd. In veel gevallen ging dat om de inzet van persoonsgebonden zorg op school. Zie hiervoor bijlage 5. Zorg op school. De laatste jaren zijn er echter - op basis van de ingezette koers vanuit de Coalitie in samenwerking met de ministeries VWS en OCW - diverse alternatieve oplossingen ontwikkeld om tegemoet te komen aan de onderwijs- en zorgbehoeften van een kind met EMB. Te denken valt hierbij aan de volgende samenwerkingsvormen:

- Inzet persoonsgebonden zorg vanuit zorginstelling op school
- Inzet collectieve zorg vanuit zorginstelling op school (bundeling van budgetten)
- Aanstelling leerkracht, of onderwijsadviseur op dagcentrum
- Zorg en onderwijs in één groep als geïntegreerd aanbod (op school of dagcentrum)
- Kind bezoekt school en dagcentrum in deeltijd
- (Deeltijd-)uitwisseling leerkracht / begeleiding
- Structureel overleg / afstemming tussen zorg en onderwijs

In bijlage 6. Voorbeelden samenwerking zorg en onderwijs wordt een overzicht gegeven van concrete voorbeelden hiervan. Bovendien zijn er door het Nederlands Jeugdinstituut diverse hulpmiddelen verzameld en ontwikkeld om de samenwerking te ondersteunen. Bijlage 7. Hulpmiddelen in de samenwerking onderwijs – zorg - jeugd bevat enkele voorbeelden hiervan. De website van het Nederlands Jeugdinstituut is een bron van meer informatie op dit vlak.

Uit gesprekken met diverse mensen uit het werkveld (zie bijlage 8. Werkveldonderzoek) komt naar voren dat er steeds meer individueel maatwerk mogelijk is en ook in praktijk wordt gebracht. Daarnaast worden er ook steeds meer collectieve arrangementen gemaakt, om zo de regeldruk voor ouders, scholen en zorginstellingen te verminderen. Uit het werkveldonderzoek blijkt tevens dat er veel samenwerkingen tussen zorg en onderwijs zijn opgezet met eigen constructies / arrangementen / pilots. Deze nieuwe vormen verschillen per regio van elkaar als gevolg van het feit dat er bij het opzetten van nieuwe samenwerkingsvormen wordt aangesloten bij de actuele regio- en gemeente specifieke situatie.

4.4. Definiëring onderwijs

4.4.1. Definities onderwijs en school

Om het gemeenschappelijk speelveld van de Kameel en de Twijn en de grenzen ervan nader te definiëren, dienen de termen 'onderwijs' en 'school' te worden onderzocht. Uit gesprekken met diverse betrokkenen uit zorg en onderwijs blijkt dat deze termen verschillend worden uitgelegd. Ook wordt de term onderwijs in relatie tot de term ontwikkeling op verschillende wijzen geïnterpreteerd.

Vragen die tijdens het werkveldonderzoek (bijlage 8) in dit kader werden gesteld zijn onder meer:

- Welke vormen van ontwikkeling kunnen worden gezien als onderwijs?
- Kan onderwijs alleen op een school plaatsvinden?
- Kan er alleen van onderwijs worden gesproken als het in een groep plaatsvindt?
- Waaraan moet onderwijs wettelijk gezien aan voldoen?

De diverse definities van onderwijs (van CBS, van Dale, Wikipedia en de Rijksoverheid) bevatten de volgende essentiële elementen:

Kern definities onderwijs:	
1. Overbrengen van kennis, vaardigheden en attitudes	<ul style="list-style-type: none">• Communicatie tussen twee of meer personen• Iedere verandering in gedrag, kennis, begrip, houding, vaardigheden of capaciteiten die niet kan worden toegeschreven aan het natuurlijke groeiproces of aan de ontwikkeling van overgeleverde gedragspatronen.
2. Georganiseerd/ niet-incidenteel	<ul style="list-style-type: none">• Vooraf vastgelegde doelen• Onderwijsstrategie<ul style="list-style-type: none">o Aansluiten bij beginsituatieo Evaluatie/ toetsing• Door de overheid bepaalde structuur• Door opgeleide personen

Vervolgens is de grens tussen onderwijs en ontwikkeling niet altijd duidelijk. Onderzoeksbureau AEF gaat op basis van onderzoek uit van het volgende:

<ul style="list-style-type: none">• Onderwijs:	<ul style="list-style-type: none">• Het vindt plaats in een groep.• Het vindt plaats op een school.• Het aanbod is in lijn met de leerlijnen.• De leerlijnen zijn bijdragend aan de kerndoelen.
<ul style="list-style-type: none">• Ontwikkeling:	Al datgene wat leidt tot een zo sterk mogelijke plek in de maatschappij.

In de leerplichtwet is vastgelegd aan welke kenmerken en voorwaarden een school moet voldoen. In bijlage 9. *Definities, kenmerken en voorwaarden onderwijs* is dit samengevat. De kenmerken en voorwaarden richten zich met name op de financiering, inrichting, organisatie en inhoud waaraan een school moet voldoen en op basis waarvan in wettelijke zin gesproken kan worden van onderwijs.

4.4.2. Grenzen aan het onderwijs

Ondanks het universele recht op onderwijs blijkt dat kinderen met EMB niet altijd naar school gaan. Op basis van de definitie van onderwijs en de Nederlandse wetgeving zijn hiervoor verschillende verklaringen te geven.

Grenzen aan onderwijsmogelijkheden van een kind

Er wordt gesproken van onderwijs bij iedere verandering in gedrag, kennis, begrip, houding, vaardigheden of capaciteiten die niet kan worden toegeschreven aan het natuurlijke groeiproces of aan de ontwikkeling van overgeleverde gedragspatronen. Omgekeerd zouden we kunnen aannemen dat er geen sprake is van een mogelijkheid tot onderwijs als een kind ondanks deskundige begeleiding slechts een verandering laat zien als gevolg van natuurlijke groei of door overgeleverde gedragspatronen. Deze kinderen laten mogelijk wel groei en/of ontwikkeling zien, maar dit gebeurt niet dankzij onderwijs.

Daarnaast is gesteld dat er een verschil bestaat tussen onderwijs en ontwikkeling, waarbij onderwijs in een groep en op een school plaatsvindt. Bovendien is het aanbod in lijn met de leerlijnen en bijdragend aan de kerndoelen. Uit onderzoek van AEF (zie bijlage 4) en gesprekken met betrokkenen in het werkveld blijkt dat kinderen met EMB niet altijd in staat zijn om op basis deze richtlijnen onderwijs te volgen, ondanks dat zij wellicht mogelijkheden hebben zich te ontwikkelen. Voor deze kinderen wordt een ontheffing van de leerplicht aangevraagd. Uit het werkveldonderzoek blijkt dat deze kinderen meestal naar een dagcentrum gaan, waar een zo passend mogelijk aanbod wordt geleverd om tegemoet te komen aan de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind.

Grenzen in het aanbod van een school

In Nederland legt elke school in het eigen SOP vast op welke doelgroep de school zich richt, hoe het onderwijs wordt vormgegeven en welk aanbod aan onderwijs, zorg en hulp de school kan bieden. In de praktijk levert dit in de meeste gevallen een afbakening in leeftijd, cognitief en/of sociaal-emotioneel niveau en/of ondersteuningsbehoefte op, waardoor wordt vastgesteld voor welk type leerlingen de school een passend aanbod heeft.

De in het werkveldonderzoek bezochte scholen die een afdeling voor kinderen met EMB hebben maken gebruik van het doelgroepenmodel (zie bijlage 10. Criteria individueel ondersteuningsplan) om hun SOP vorm te geven. Het SOP resulteert in alle gevallen tot een algemene richtlijn, waaruit grofweg blijkt welk type kinderen een passend aanbod op de school kan verwachten en welk type kinderen hierbuiten valt. Geen van de bezochte scholen / dagcentra hanteert specifieke criteria om te bepalen of een kind toelaatbaar is voor school.

Veel genoemde criteria en contra-indicaties voor schoolplaatsing

Scholen bepalen dus zelf – in overleg met de samenwerkingsverbanden – voor welke leerlingen zij een onderwijsaanbod hebben. Toch zijn er criteria en contra-indicaties gevonden die bij veel van de bevroegde scholen van toepassing zijn.

- Veel genoemde *minimumeisen school*:
 - o Er moet sprake zijn van enige leerbaarheid
 - o Er moet sprake zijn van enige stuurbaarheid
 - o Openstaan voor ontwikkeling
 - o In een groep kunnen functioneren
 - o Dagprogramma kunnen volgen
 - o Ontwikkelingsniveau > 1 jaar
 - o In het klaslokaal blijven / kunnen blijven
 - o Veilig voor zichzelf en de ander

- Veel genoemde *contra-indicaties school*:
 - o Gedragsproblematiek
 - o Zeer structuurbehoefstig
 - o Zeer prikkelgevoelig
 - o (Bijna) voortdurende individuele begeleiding nodig
 - o Schoolgang is medisch / fysiek onverantwoord
 - o Extreme vermoeidheid
 - o (Bijna) volledig individueel dagprogramma nodig
 - o Geen ontwikkelingsgroei aversie tegen ontwikkeling
 - o Ontwikkelingsniveau < 1 jaar, of <2 jaar en geen ontwikkelingsgroei, of met bijkomende problematiek
 - o Wegloopgedrag

In *bijlage 9* staat een overzicht van gevonden grenzen aan schoolbaarheid gerelateerd aan de kindkenmerken en de ondersteuningsbehoeften op basis van het doelgroepenmodel.

Procedure schoolplaatsing / leerplichtonthefing

De beslissing tot (gedeeltelijke) schoolplaatsing, of (gedeeltelijke) leerplichtonthefing kent bij de bevroegde organisaties verschillende procedures, maar is altijd een individuele afweging op basis van de individuele kindkenmerken in relatie tot het SOP, de actuele situatie (o.a. groepsbezetting) van de school en de middelen die de school kan aanwenden om tegemoet te komen aan de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van het kind.

De rol van en samenwerking met ouders wordt zowel in de onderzochte beleidsplannen als bij het werkveldonderzoek als essentieel benoemd. Er is sprake van afstemming tussen alle betrokken partijen, waarbij de mening van de ouders en de betrokken deskundigen leidend (dienen te) zijn.

Uit de gesprekken blijkt dat bij meerdere scholen in de afgelopen jaren de cognitieve ondergrens van toelaatbaarheid is verlaagd. Ook blijkt dat er een toename is van schoolgaande kinderen en dus een afname van het aantal volledige leerplichtonthefingen.

4.5. Huidige situatie Zwolle – de Kameel en de Twijn

In de afgelopen decennia hebben de Kameel en de Twijn diverse vormen van samenwerking gekend. Er is in het verleden onder meer een zorg- en onderwijsgroep geweest op de Kameel, waarbij de Twijn verantwoordelijk was voor het onderwijsdeel.

In de huidige situatie is er op een locatie van de Twijn een mogelijkheid voor BSO die vanuit de Kameel wordt georganiseerd. Er is regelmatig overleg tussen de orthopedagogen van de Kameel en de Twijn om kinderen te bespreken die mogelijk een overstap zullen maken. Dit gaat zowel om een overstap van het dagcentrum naar school als andersom. Bovendien bezoeken enkele kinderen zowel de Twijn als de Kameel.

4.5.1. Doelgroepsbeschrijvingen van de Kameel en de Twijn

De Kameel

De Kameel is onderdeel van de Stichting Voorzieningen voor Verstandelijk en Meervoudig Gehandicapten Zwolle e.o. en biedt - naast andere activiteiten - dagbesteding aan kinderen met een verstandelijke, psychiatrische of meervoudige beperking.

De voorzieningen zijn toegankelijk voor elke cliënt met een verstandelijke, psychiatrische en/of meervoudige beperking. Er wordt geen ondergrens qua niveau en leeftijd gehanteerd. De Kameel is geen onderwijsinstelling, maar onderwijs is sterk geïntegreerd binnen een vast dagprogramma. Als blijkt dat plaatsing in het (speciaal) onderwijs mogelijk is, wordt er doorverwezen.

(Stichting Voorzieningen voor Verstandelijk en Meervoudig Gehandicapten Zwolle e.o., 2020)

(Stichting Voorzieningen voor Verstandelijk en Meervoudig Gehandicapten Zwolle e.o., 2020)

De Twijn

De Twijn biedt onderwijs aan meerdere doelgroepen. Uit de schoolgids en het SOP blijkt dat de volgende doelgroepen een plek kunnen vinden op de Twijn:

Leerlingen tussen de 4 en 18 jaar (met uitloop naar 20 jaar), die een belemmering ervaren in het doorlopen van hun schoolloopbaan in het regulier onderwijs. Mogelijke oorzaken:

- Een (zeer) geringe zelfredzaamheid als gevolg van fysieke beperkingen.
- De leerling kan het normale tempo in het regulier onderwijs niet volgen, door fysieke of cognitieve beperkingen, of door lesuitval als gevolg van ziekte, operaties, therapiebehoefte.
- De leerling heeft een voor het regulier onderwijs te intensieve begeleidingsbehoefte (denk aan gedragsproblematiek en beperkte belastbaarheid en/of anderszins de behoefte aan individuele begeleiding van het leerproces).
- De leerling is tijdelijk gehuisvest in de SEIN-kliniek en kan daardoor geen onderwijs volgen op de eigen school.

De Twijn kan een passend onderwijsarrangement bieden wanneer de leerling:

- Kan functioneren in een groep van 7-15 leerlingen
- Het dagritme aan kan
- Geen gevaar voor zichzelf, medeleerlingen of personeel is
- Kan functioneren in een setting zonder sloten en hekken
- Minstens in beperkte mate kan zien en horen
- Geen continue één-op-één begeleiding nodig heeft.

(Onderwijscentrum de Twijn, 2019)

4.5.2. Afwegingen plaatsing op de Kameel of de Twijn

Voorschoolse leeftijd (0 – 5 jaar)

Kinderen die jonger zijn dan vier jaar, kunnen nog niet terecht in het onderwijs. De Twijn biedt onderwijs voor kinderen vanaf vier jaar. De leerplicht begint bij vijf jaar. (Zie verder: Schoolleeftijd) De Kameel biedt een plek aan kinderen vanaf 0 jaar. Het aanbod bevat begeleiding, behandeling en zorg en is gericht op alle ontwikkelingsgebieden en wordt vastgesteld aan de hand van een individueel handelingsplan, dat wordt vastgesteld tijdens een jaarlijkse bespreking (EPB). Bij deze bespreking zijn zoveel mogelijk betrokkenen rondom het kind aanwezig, zoals de ouders, de begeleiding van de groep, de therapeuten (deels), de orthopedagoog en eventuele externe hulpverleners.

De werkwijze van de Kameel komt voort uit de vanuit de visie vastgestelde primaire taak, namelijk het inspelen op individuele behoeften en de mogelijkheden van de cliënt, waarbij de cliënt te allen tijde de bepalende factor blijft. Daarbij wordt volop rekening gehouden met de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt.

Voor de kinderen die de Kameel bezoeken en jonger zijn dan vijf jaar geldt dat een eventuele schoolplaatsing (impliciet of expliciet) bij de jaarlijkse EPB aan de orde komt. Wat betreft het thema schoolplaatsing worden in deze bespreking wederzijdse bevindingen en verwachtingen met elkaar gedeeld en zoveel mogelijk op elkaar afgestemd. Mocht een (gedeeltelijke) schoolplaatsing aan de orde zijn, dan volgt bespreking in het MAT-overleg (zie hieronder).

Schoolleeftijd (4 – 20 jaar)

De Kameel

Voor de kinderen die de Kameel bezoeken en de leerplichtige leeftijd hebben, geldt dat er sprake is van een (gedeeltelijke) leerplichtontheffing. Dit betekent niet dat er geen ontwikkelingsmogelijkheden zijn. Binnen de Kameel wordt in een groep op individueel niveau gewerkt aan het bereiken van doelen op verschillende ontwikkelingsgebieden. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de belevingswereld van het kind. (Zie ook de voorschoolse leeftijd)

Een eventuele schoolplaatsing komt expliciet bij de jaarlijkse EPB (zie hierboven) aan de orde wanneer de leerplichtontheffing bijna is verlopen. Voor de overige kinderen geldt dat dit aan de orde komt als blijkt dat een schoolplaatsing eventueel te overwegen is naar aanleiding van de ontwikkelingsgroei, de actuele en te verwachten mogelijkheden en de ondersteuningsbehoeften van een kind, of naar aanleiding van een vraag van een van de betrokkenen.

De Twijn

Voor leerlingen van de Twijn geldt dat deze kinderen gedeeltelijk of volledig naar school gaan.

Op de Twijn wordt gewerkt vanuit de visie dat de school als een groot plein (agora) wordt gezien, waar ontmoeting plaatsvindt. De leerlingen ontvangen onderwijs dat is gebaseerd op de verschillende uitstrooprofielen. Voor de doelgroep in dit document betreft het het uitstrooprofiel dagbesteding. De groepen hebben 7 tot 15 leerlingen. Het

onderwijs wordt vormgegeven vanuit groepsplannen, die worden opgesteld aan de hand van de verschillende individuele plannen. Het groepsrooster kent individuele aanpassingen, op het moment dat dit nodig is. De leerlingen worden opgeleid aan de hand van de wettelijk verplichte leerdoelen gecombineerd met onderwijs vanuit vijf 'levenssferen', van waaruit een levenshouding en levensvaardigheden worden geleerd.

Op de Twijn wordt naast onderwijs / ontwikkelingsstimulering ook zorg en behandeling geboden. Dit gebeurt deels door medewerkers van de Twijn en deels in samenwerking met andere partijen, waaronder revalidatiecentrum de Vogellanden en zorgverleners Frion, de Kameel en PGVZ.

Een eventuele (gedeeltelijke) ontheffing van de leerplicht wordt besproken wanneer blijkt dat een leerling niet (meer) valt onder de beschreven doelgroep, er onvoldoende tegemoet kan worden gekomen aan de ondersteuningsbehoeften van een leerling en/of als de eigenschappen en mogelijkheden van een leerling niet aansluiten bij de plaatsingsrichtlijnen van de Twijn.

Het volgen en bespreken van de voortgang van een leerling gebeurt jaarlijks in de bespreking Behandelplan Onderwijs en/of de leerlingbespreking en in de vergadering van de commissie van begeleiding. Er wordt gestreefd naar deelname van zoveel mogelijk betrokkenen rondom de leerling, zoals de ouders, de groepsleiding, de therapeuten, de orthopedagoog, de teamleider, de revalidatie- of jeugdarts, de maatschappelijk werkende en eventuele externe hulpverleners.

Bij een (gedeeltelijke) leerplichtontheffing wordt in overleg met de betrokkenen bekeken op welke wijze het best tegemoetgekomen kan worden aan de mogelijkheden van de leerling en wordt gezocht naar een passende balans tussen de verschillende vormen van dag invulling, zoals dagbesteding, thuis zijn (rust) en (indien mogelijk) onderwijs.

MAT-overleg

Vanuit de gemeente Zwolle heeft het SWT een leidende rol bij de kindbesprekingen in het zogenaamde MAT-overleg. In dit overleg worden alle voorschoolse kinderen en alle kinderen met een aflopende leerplichtontheffing besproken die vallen onder de doelgroep EMB. De Kameel levert hiertoe dossiergegevens over de betreffende kinderen aan. In het MAT-overleg wordt besloten wat de vervolgstap voor het betreffende kind zal zijn en wordt een eventuele leerplichtontheffing vastgesteld. De deelnemende partijen aan het MAT-overleg zijn: betrokken medewerker van het SWT van de gemeente Zwolle, orthopedagoog van de Kameel, orthopedagoog van de Twijn, orthopedagoog / lid van de CTT van het samenwerkingsverband, leerplichtambtenaar van de gemeente Zwolle.

Wanneer er sprake is van een mogelijke schoolplaatsing en de Twijn lijkt de best passende school te zijn, volgt er een observatie van de orthopedagoog van de Twijn (indien mogelijk vergezeld van een leerkracht) in de groep op de Kameel en een gesprek tussen de afgevaardigden van de Kameel en de Twijn. Op basis van de verslaggegevens, de observatiegegevens en de gespreksgegevens worden de ondersteuningsbehoeften van het kind en de praktische consequenties hiervan in kaart gebracht en wordt een plan opgesteld wanneer en onder welke omstandigheden het kind op school kan worden geplaatst. Wanneer plaatsing (nog) niet haalbaar lijkt te zijn, wordt dit in het MAT-overleg besproken.

5. Conclusie en aanbevelingen

5.1. Beantwoording van de vragen

5.1.1. Vraag 1: Beslisproces dagbesteding / onderwijs

Introductie

Voor de voorschoolse cliënten (tot vijf jaar) van de Kameel wordt gevraagd om een heldere en logische werkwijze om in overleg met alle betrokkenen het beslisproces (plaatsing dagbesteding en/of onderwijs) te doorlopen. De procedure is tevens te gebruiken voor kinderen en jongeren met een leerplichtontheffing die bijna verloopt.

Uit het literatuuronderzoek, het werkveldonderzoek en gesprekken met medewerkers van de Kameel en de Twijn blijkt dat ouders en deskundigen samen tot een gemeenschappelijke richting dienen te komen. Ouders kennen hun kind en de persoonlijke situatie het beste en direct betrokken deskundigen (zoals de begeleiding van de groep en de orthopedagoog van het dagcentrum) zijn het beste in staat een inschatting te maken onder welke omstandigheden een kind zich optimaal kan ontwikkelen. Deskundigen vanuit het onderwijs (orthopedagoog en groepsleiding) kunnen aangeven in hoeverre er op school tegemoetgekomen kan worden aan de ondersteuningsbehoeften van een kind. Deze inzichten tezamen dienen leidend te zijn in het proces van plaatsing op school en/of het dagcentrum en de daaraan gekoppelde (gedeeltelijke) leerplichtontheffing.

De gemeente heeft de rol van regisseur in dit proces. Regie wordt volgens de Coalitie (te) snel verward met hiërarchie. De gemeenten en de VNG zien het als een gemeentelijke opgave om de regierol vanuit gelijkwaardigheid met andere spelers in het veld te organiseren. (Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019)

De samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugd wordt op basis van de adviezen van René Peeters (Peeters, nov. 2018) gestimuleerd te verbeteren. Partijen dienen in regionale interprofessionele teams samen te werken en afspraken te maken. Dit gebeurt onder regie van de gemeenten. Doel is al lerend van elkaar, vanuit het kind en met betrokkenheid van ouders, de ontwikkelkansen van kinderen te verbeteren.

Naar aanleiding van het onderzoek van René Peeters (Peeters, nov. 2018) wordt in het implementatieplan van de Coalitie (Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019) gesteld dat elke regio en gemeente anders is: de verhouding tussen partijen is anders, de populatie, de traditie van samenwerken, etc. Daarom wordt er geadviseerd om een gezamenlijke visie op eigen wijze lokaal tot stand te laten komen. Daarbij dient uitgegaan te worden van de bestaande krachten. Kortom, benut de aanwezige deskundigheid en communicatielijnen en bouw die uit.

De Zwolse situatie

Vanuit de huidige Zwolse situatie is het naar aanleiding van bovenstaande landelijke ontwikkelingen voor de hand liggend om de interprofessionele samenwerking tussen de Kameel en de Twijn te gebruiken voor het onderzoeken, vaststellen en uitvoeren van het best passende aanbod voor kinderen en jongeren met EMB. Het bestaande MAT-overleg kan hierbij worden benut als regie-orgaan.

In de praktijk zou dit als volgt kunnen worden gerealiseerd:

Vanuit de gemeente worden kinderen die de Kameel bezoeken geagendeerd. Het betreft kinderen die bijna de leeftijd van 3;6 jaar hebben en kinderen waarvan de eerder afgegeven leerplichtontheffing binnenkort verstrijkt.

De inbreng van de ouders en de betrokken deskundigen zijn essentieel in dit proces. In de praktijk vond al zoveel mogelijk afstemming plaats tussen deze partijen. Om deze afstemming te formaliseren als volwaardige fase in het beslisproces wordt voorgesteld om het 'voortraject MAT' toe te voegen aan de huidige overlegstructuur. Voor het slagen van dit traject is het van belang dat er voorafgaand aan het MAT-overleg voldoende tijd voor het voortraject wordt gereserveerd.

Het voortraject MAT zou de volgende stappen kunnen hebben:

1. Gesprek ouders en deskundigen van de Kameel
 - Er wordt een gesprek tussen de ouders en deskundigen van de Kameel gevoerd waarin wordt besproken op welke wijze het beste tegemoet kan worden gekomen aan een optimale ontwikkeling van het kind. Afhankelijk van de ondersteuningsbehoeften van het kind wordt een eventuele (gedeeltelijke) schoolplaatsing overwogen.
 - Wanneer een (gedeeltelijke) schoolplaatsing niet aansluit bij de beste kansen voor een optimale ontwikkeling van het kind en de Kameel lijkt het beste te kunnen voorzien in de ondersteuningsbehoeften, wordt er vanuit de Kameel een behandlungsplan voor het kind opgesteld. Dit plan wordt ingediend in het MAT-overleg.
 - Wanneer een (gedeeltelijke) schoolplaatsing wordt overwogen, wordt in gezamenlijkheid met ouders bekeken welke school het beste lijkt aan te sluiten.
2. Indien conclusie is mogelijke schoolplaatsing op de Twijn: observatie en gesprek
 - Wanneer (gedeeltelijke) schoolplaatsing tot de opties lijkt te behoren en de Twijn lijkt daarbij passend te kunnen zijn, wordt een afspraak gemaakt tussen de deskundigen van de Kameel en de Twijn.
 - o Er vindt een observatie van het kind op de Kameel plaats door deskundige(n) van de Twijn.
 - o Eventueel wordt door deskundige(n) van de Kameel een observatie van de beoogde groep op de Twijn uitgevoerd om te zien welke ondersteuningsmogelijkheden worden gezien.
 - o De resultaten worden in een onderling gesprek tussen de betrokken deskundigen op een rijtje gezet en vervolgens met de ouders besproken.
 - o Op basis van al deze gegevens wordt een voorstel geformuleerd voor het MAT-overleg.
 - N.B. Wanneer een andere school het best passend lijkt te zijn, wordt bovenstaande procedure met een afvaardiging van de betreffende school doorlopen.
3. De orthopedagogen van de Kameel en de Twijn lichten het voorstel omtrent plaatsing en eventuele (gedeeltelijke) leerplichtonthefing mondeling toe tijdens het MAT-overleg. Wanneer er geen inhoudelijke bezwaren zijn, wordt het voorstel overgenomen en vastgesteld.
4. Bij twijfel over hoe en waar het beste tegemoet kan worden gekomen aan de ondersteuningsbehoeften van een kind om zich optimaal te kunnen ontwikkelen kan de casus als bespreekcasus (in plaats van als voorstel) in het MAT-overleg worden ingebracht. Naar aanleiding hiervan kunnen er vervolgonderzoek en -gesprekken plaatsvinden om in een volgend MAT-overleg alsnog een voorstel te kunnen indienen en vaststellen.

Om het voortraject MAT een logische en haalbare plek in de planning van het MAT-overleg te geven, wordt voorgesteld om uiterlijk twee maanden voorafgaand aan het MAT-overleg te kunnen starten met het voortraject MAT. Dit betekent dat de gemeente de agenda met de te bespreken kinderen uiterlijk twee maanden voorafgaand aan het MAT-overleg vaststelt en kenbaar maakt.

Naast de route van kinderen en jongeren die van de Kameel een (gedeeltelijke) overstap maken naar de Twijn is het ook mogelijk dat leerlingen van de Twijn mogelijk niet meer het beste tot hun recht komen in een (volledige) onderwijssetting. Als uit intern overleg op de Twijn blijkt dat een eventuele (gedeeltelijke) overstap naar de Kameel wenselijk is, wordt een vergelijkbaar 'voortraject MAT' geïnitieerd vanuit de Twijn en wordt de betreffende leerling bij de gemeente aangemeld ter agendering voor het MAT-overleg.

Conclusie vraag 1

Op basis van het onderzoek blijken twee ingrediënten essentieel te zijn voor het goed vormgeven van het beslisproces ten aanzien van plaatsing van de doelgroep EMB op school en/of dagbesteding in Zwolle:

1. Alle betrokken partijen (zowel ouders als professionals) dienen een gelijkwaardige en passende plek te hebben in het beslissingsproces.
2. Benut en optimaliseer de reeds aanwezige overlegstructuren.

De voorgestelde overlegstructuur sluit aan bij deze punten door aan het reeds bestaande MAT-overleg het 'voortraject MAT' toe te voegen, waarin ouders en professionals de ondersteuningsbehoeften van een kind inventariseren en met elkaar een afweging maken waar en op welke wijze hieraan het best tegemoet kan worden gekomen. De procedure wordt in bijlage 11. Voorstel procedure MAT in schema weergegeven.

5.1.2. Vraag 2: Gemeenschappelijk speelveld de Kameel en de Twijn

Introductie

Zoals blijkt uit de vraagstelling, is er sprake van een deels gemeenschappelijke doelgroep tussen de Kameel en de Twijn. Zoals gezegd, benoemen we deze doelgroep in dit stuk met de term EMB.

Zowel de Kameel als de Twijn biedt behandeling en begeleiding aan de leeftijdsgroep van vier- tot en met achttienjarigen binnen deze doelgroep. Beide organisaties zetten zich in voor optimale ontwikkelingskansen van het kind in de breedste zin. De Kameel doet dit op basis van dagbesteding; bij de Twijn valt het aanbod onder de noemer onderwijs. Vanwege dit verschil lijkt er een groot onderscheid te zijn tussen beide. De organisaties hebben te maken met onder meer verschillende ministeries, verschillende financieringsvormen en verschillende inspecties. Toch zijn er in het concrete aanbod veel overeenkomsten.

Algemene onderwijsvoorwaarden

Vanuit het universele recht op onderwijs, de vraag om optimale ontwikkelingskansen voor de doelgroep EMB en het landelijk beleid om het aantal leerplichtonthefingen terug te dringen is er in dit onderzoek gekeken wat onderwijs is en waaraan het moet voldoen. In hoofdstuk 4.4. en in bijlagen 9 en 10 worden richtlijnen voor onderwijs gegeven. Uit het onderzoek en de gesprekken met betrokkenen in het werkveld blijkt dat kinderen met EMB niet altijd in staat zijn om op basis van de formele richtlijnen onderwijs te volgen, ondanks dat zij wellicht mogelijkheden hebben zich te ontwikkelen. Een deel van de kinderen met EMB volgt onder aangepaste omstandigheden onderwijs, een ander deel bezoekt een dagcentrum. De beslissing voor onderwijs of dagbesteding blijkt niet eenduidig te zijn, waardoor er een overlap in doelgroep ontstaat.

Aanbod en aanpak op de Kameel en de Twijn

In Zwolle bezoeken de meeste kinderen met EMB in de schoolleeftijd de Twijn of de Kameel.

Een beoordeling in hoeverre de Twijn en de Kameel voldoen aan de voorwaarden voor onderwijs (zie bijlage 12. Onderwijsvoorwaarden Twijn en Kameel) wijst uit dat er veel overeenkomsten zijn tussen beide. Een opvallende overeenkomst is dat het aanbod in beide situaties is aangepast aan de mogelijkheden van het kind; het betreft aanbod op alle ontwikkelingsgebieden, die zoveel mogelijk in samenhang met elkaar worden aangeboden. De meeste (niet alle) voor het onderwijs voorgeschreven vakgebieden worden aangeboden, maar dit gebeurt in aangepaste vorm. In beide gevallen wordt gebruik gemaakt van didactische leerlijnen. Er worden op de Kameel en op de Twijn voor deze doelgroep geen gestandaardiseerde toetsen gebruikt. Wel is er een kind-/ leerlingvolgsysteem en is een mogelijkheid tot het afnemen van een ontwikkelings-, of intelligentieonderzoek. In beide situaties wordt de ontwikkeling van de kinderen volgens een leerlijn gestimuleerd en gevolgd.

Het grootste verschil tussen de Kameel en de Twijn is dat de Kameel geen door de overheid bepaalde onderwijsstructuur heeft, met onder meer een schoolplan en een ondersteuningsprofiel. Daarnaast is het personeel op de Kameel in principe niet didactisch opgeleid. Op de Twijn staan voornamelijk didactisch gediplomeerde leerkrachten en onderwijsassistenten voor de groepen. Bij de groepen voor EMB op de Twijn betreft het hier echter een leerkracht op afstand, die meerdere groepen aanstuurt middels direct contact met de leerlingen (individueel of in een groepje) en door middel van (didactische) coaching van groepsleiding zonder didactische bevoegdheid.

Het aanbod en de werkwijze op de Twijn kent een didactische en pedagogische onderbouwing, terwijl de primaire onderbouwing van het aanbod en de werkwijze op de Kameel pedagogisch is.

De Twijn formuleert enkele richtlijnen waaraan een leerling moet voldoen, zoals het kunnen functioneren in een groep van 7-15 leerlingen, een dagritme aankunnen, geen gevaar vormen voor zichzelf of de ander en geen volledige individuele begeleiding nodig hebben. De Kameel formuleert geen richtlijnen op dit vlak. De Kameel biedt de cliënten de zorg, begeleiding en behandeling die zij nodig hebben. Wanneer dit niet voorhanden is, wordt ervoor gezorgd dat dit wel aanwezig is.

Grenzen aan onderwijs

In hoofdstuk 4.4. en in bijlage 4, 9 en 10 worden de grenzen aan het onderwijs nader onderzocht. Het blijkt dat hierover geen eenduidige uitspraak kan worden gedaan. Scholen bepalen de eigen grenzen van hun mogelijkheden (in afstemming met de samenwerkingsverbanden) in het SOP. Voor de doelgroep EMB wordt hierbij vaak gebruik gemaakt van het doelgroepenmodel (LECSO, 2018). Er zijn veelvoorkomende criteria gevonden, maar alle bevroegde scholen en dagcentra maken een individuele afweging op basis van alle individuele factoren van het kind, de ouders en de actuele mogelijkheden op school en het dagcentrum.

Ook de Twijn heeft een uitgewerkt SOP en maakt gebruik van het doelgroepenmodel.

Grenzen aan dagbesteding

De grenzen aan dagbesteding zijn enerzijds te vinden in de door de organisatie beschreven doelgroep en anderzijds in de leerplichtwet. Wanneer een kind de leerplichtige leeftijd heeft en in staat is om naar school te gaan, houdt dagbesteding op.

Uit de visie van de Kameel blijkt dat alle kinderen een plek op de Kameel moeten kunnen krijgen, waardoor de enige grens de leerplichtwet lijkt te zijn.

Keuze voor onderwijs en/of dagcentrum: in gezamenlijkheid het best passende aanbod bepalen

Uit het onderzoek worden geen universeel toepasbare grenzen gevonden op basis waarvan een plaatsing op school of een dagcentrum kan worden besloten.

Kinderen met EMB hebben meestal een unieke combinatie van zorg en onderwijs en/of ontwikkelingsstimulering nodig. De ministers van OCW en VWS willen dat er ook voor deze kinderen met een (extra) ondersteuningsbehoefte plek is in het (speciaal) onderwijs. Indien een vrijstelling van de leerplicht tóch in het belang van het kind is, dan is het aan de ouders en de zorg om te zorgen voor een optimale ontwikkeling van het kind. Daartoe worden maatwerkmogelijkheden gecreëerd. (Rijksoverheid, 2019) De ouders van kinderen met EMB en de betrokken belangenorganisaties zetten in op een ruimer en gevarieerder aanbod voor kinderen met EMB met ruimte voor experimenteren met alternatieve vormen van onderwijs, bijvoorbeeld op andere locaties dan op school. (Ieder(in), BOSK, 2018)

Uit alle actuele literatuur en landelijke beleidsstukken blijkt dat een nauwe samenwerking tussen ouders, onderwijs, jeugdhulp en zorg essentieel is en dat individuele oplossingen (maatwerk) mogelijk moeten worden gemaakt. De gemeente heeft een regierol hierin en heeft tot taak om obstakels op het gebied van budget en beleid te minimaliseren. In bijlage 6 worden diverse voorbeelden gegeven van concrete vormen van samenwerking tussen zorg en onderwijs. Bijlage 5 biedt een overzicht van de inzet van zorg op school.

Bijlage 7 geeft tenslotte enkele hulpmiddelen om de samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugdhulp te verbeteren.

Conclusie vraag 2

Voortkomend uit de hierboven beschreven landelijke ontwikkeling is het de taak van de Kameel en de Twijn om in overleg met de ouders en op basis van interprofessionele samenwerking met elkaar, onder regie van de gemeente, op zoek te gaan naar het best passende aanbod voor ieder kind.

Interprofessionele samenwerking

De Coalitie noemt de volgende succesfactoren voor het goed functioneren van interprofessionele teams: (Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019)

- Kleine teams dicht op de werkvloer
- Taakinterdependentie
- Gezamenlijke middelen
- Organisatorische randvoorwaarden (werkplek / ICT)

Naast deze succesfactoren zijn de teamprocessen essentieel voor goede teamprestaties. Hierbij kan gedacht worden aan: (Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019)

- Een heldere taakverdeling
- Een gedeelde visie (en taal)
- Regelmatigheid in overleg
- Vertrouwen tussen teamleden
- Reflexiviteit

Het best passende aanbod voor ieder kind

Zowel de Kameel als de Twijn heeft een aanbod dat op basis van leerlijnen zoveel mogelijk aansluit bij de individuele ondersteuningsbehoeften van een kind. De Twijn voorziet hierbij in een pedagogisch-didactisch onderbouwd aanbod, maar verwacht vanwege de meer 'schoolse' aanpak om beheersing van enkele vaardigheden van de leerling. De Kameel heeft een pedagogisch onderbouwd aanbod. Vanwege de vele overeenkomsten is het van belang om bij het beslisproces in gesprek met elkaar een individuele afweging te maken.

Bijlage 10 kan ondersteunen bij het in kaart brengen van alle kindkenmerken / ondersteuningsbehoeften en in gesprek met elkaar kan vervolgens worden bepaald waar en hoe dit het beste ten uitvoer kan worden gebracht.

De wens van zowel de Kameel als de Twijn is om de huidige samenwerking te bestendigen en uit te bouwen om zo een passend aanbod voor ieder kind met EMB en zijn / haar ouders te kunnen garanderen. Daarbij valt ook te denken aan meer flexibele vormen van zorg en onderwijs en combinaties hiervan. Bij het realiseren van maatwerk is het van belang om eigen en elkaars expertise voldoende te kennen om deze optimaal te kunnen benutten.

5.2. Aanbevelingen

De onderzoeksfase van dit project heeft een enorme hoeveelheid aan achtergrondinformatie en informatie over diverse aanverwante thema's opgeleverd. De meest relevante informatie is verwerkt in de voorliggende hoofdstukken.

Om de overige gevonden informatie ook geordend beschikbaar voor gebruik te maken, zijn er in de bijlagen op thema gesorteerde samenvattingen gegeven. De bijlagen kunnen als naslagwerk dienen. Daarnaast zou het mooi zijn als ze gebruikt worden ter inspiratie voor het vervolgproces.

Als aanvulling op de gegeven antwoorden volgen hieronder nog enkele aanbevelingen.

1. Realiseren van maatwerk door nieuwe samenwerkingsvormen van de Kameel en de Twijn.
Het onderzoek heeft diverse voorbeelden opgeleverd van alternatieve samenwerkingsvormen op het gebied van zorg en onderwijs. Vanuit de Coalitie en de EMB-belangenorganisaties wordt dit toegejuicht. De ministeries OCW en VWS hebben de handen ineengeslagen en gezorgd dat de gewenste samenwerking ook mogelijk is. De voorbeelden richten zich zowel op de concrete samenwerkingswijze als op de financiële organisatie ervan. Het zou fantastisch zijn als het in Zwolle ook mogelijk is zo dicht mogelijk aan te sluiten bij wat een kind nodig heeft, waarbij barrières in financiën, scheidingen tussen onderwijs- en zorgland en 'onhandige' regelgeving tot een minimum kunnen worden beperkt. Het zou zo mooi zijn als de ondersteuningsbehoeften van een kind leidend zijn in het vormgeven van het aanbod, ongeacht onder welke 'vlag', op welke plaats en door welke professional dit wordt uitgevoerd en hoe het wordt gefinancierd.
2. Gebruikmaken van elkaars expertise
Ter aanvulling op de eerste aanbeveling wordt geconstateerd dat de Kameel en de Twijn weliswaar een gemeenschappelijke doelgroep kennen, maar dat zij beschikken over eigen expertise. Om echt tegemoet te komen aan de unieke behoeften van kinderen met een complexe ondersteuningsvraag is het waardevol om de specifieke expertise, waar de Kameel en de Twijn over beschikken, te onderkennen en in uitwisseling met en ter aanvulling op elkaar in te zetten waar dit passend is.
3. Verkenning mogelijkheid collectieve arrangementen
De gemeenschappelijke doelgroep van de Kameel en de Twijn kenmerkt zich onder meer door een grote behoefte aan zorg en zeer intensieve begeleiding. Mogelijk is er voor een deel van de kinderen met een complexe ondersteuningsbehoefte (de EMB-doelgroep) te Zwolle een collectief arrangement denkbaar in een samenwerking tussen de Kameel en de Twijn, waarbij in één arrangement direct aan de behoeften van een groep kinderen tegemoet kan worden gekomen.
4. Gebruik de communicatiehulpmiddelen van het Nederlands Jeugdinstituut
In bijlage 7 worden enkele hulpmiddelen opgesomd die kunnen bijdragen aan het stroomlijnen van de communicatie en samenwerking tussen onderwijs, jeugdhulp en zorg en de gemeente. Het is aan te bevelen aan medewerkers van het SWT van de gemeente Zwolle en medewerkers van de Kameel en van de Twijn om hiervan kennis te nemen en mogelijk in te zetten in de onderlinge samenwerking.
5. Gebruik Onderwijsconsulenten
In het onderzoek zijn voorbeelden gevonden van complexe vraagstukken omtrent het vormgeven van het onderwijs- en zorgaanbod voor kinderen waarbij de inzet van een onderwijsconsulent een impuls heeft gegeven die kan leiden naar een tijdelijke of zelfs permanente oplossing. Onderwijsconsulenten bieden ouders, scholen, samenwerkingsverbanden en andere betrokkenen begeleiding, advies en bemiddeling bij het vinden van passend onderwijs voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften en thuiszitters. (Onderwijsconsulenten; Nederlands Jeugdinstituut, 2019) De inzet van een onderwijs- of zorgconsulent van Onderwijsconsulenten als aanvullende deskundige binnen de interprofessionele samenwerking zou bij complexe onderwijs- en zorgvraagstukken wellicht helpend zijn.

Bijlage 1.

Wet- en regelgeving

Inhoudsopgave

1.1. Verdragen mensenrechten

1.2. Wet passend onderwijs

Doel passend onderwijs

Zorgplicht

Achtergrondinformatie: leerlingaantallen speciaal onderwijs

Evaluatie passend onderwijs

1.3. Jeugdwet

Doel van de transitie jeugdzorg

1.4. Passend onderwijs en Jeugdwet

Het OOGO (op overeenstemming gericht overleg)

Modelprocedure OOGO jeugdplan

1.5. Variawet

1.6. Samenwerking Onderwijs, Jeugdhulp en Zorg

Kamerbrief onderwijs en zorg - november 2018

Kamerbrief onderwijs en zorg - oktober 2019

1.1. mensenrechten

In het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind wordt gesteld: 'Ieder kind heeft het recht om te leren, om zich optimaal te ontwikkelen en op volwaardig meedoen.'

(Coalitie Passend onderwijs-Jeugdhulp-Zorg, 2018) (Verenigde Naties, 1989)

Het Internationaal verdrag inzake de rechten van personen met een handicap stelt het volgende: 'Ieder kind / ieder mens met een beperking heeft – net als ieder ander – het recht zelfstandig aan de samenleving deel te nemen: naar school te gaan, zelfstandig te wonen, het openbaar vervoer te gebruiken of aan het werk te zijn.' (Coalitie Passend onderwijs-Jeugdhulp-Zorg, 2018) (Verenigde Naties, 2016)

1.2. Wet passend onderwijs

Per 1 augustus 2014 is de wet passend onderwijs ingevoerd.

Doel passend onderwijs

Het doel van passend onderwijs is "Een passend aanbod van onderwijs en ondersteuning voor elke leerling, die bij de school wordt aangemeld, zo thuis nabij mogelijk, ook voor kinderen met een beperking of gedragsvragen, die extra ondersteuning nodig hebben." (Nederlands Jeugdinstituut, 2017)

Concreet betekent dit dat alle leerlingen een plek moeten krijgen op een school die past bij hun kwaliteiten en hun mogelijkheden. Deze vorm van onderwijs moet ervoor zorgen dat elk kind het beste uit zichzelf haalt. Scholen bieden daarom extra hulp aan leerlingen die dit nodig hebben, zoals kinderen met leer- of gedragsproblemen.

Met passend onderwijs wil de overheid bereiken dat:

- alle kinderen een plek krijgen die past bij de onderwijsondersteuningsbehoefte;
- een kind naar een gewone school gaat als dat kan;
- een kind naar het speciaal onderwijs gaat als intensieve begeleiding nodig is;
- scholen de mogelijkheden hebben voor onderwijsondersteuning op maat;
- de kwaliteiten en de onderwijsbehoefte van het kind bepalend zijn, niet de beperkingen;
- kinderen niet meer langdurig thuiskomen te zitten, omdat er geen passende plek is om onderwijs te volgen.

(Rijksoverheid, 2020)

Zorgplicht

Een ander element van de wet passend onderwijs is dat scholen een zorgplicht hebben. Dat betekent dat de school verantwoordelijk is om een passende onderwijsplek te bieden. Deze plicht helpt mee het doel voor het passend onderwijs te bereiken.

- Scholen moeten in ieder geval de basisondersteuning bieden. Dit is de ondersteuning die alle scholen in een regio bieden. Bijvoorbeeld hulp voor leerlingen met dyslexie.
- Naast de basisondersteuning bieden scholen extra begeleiding aan leerlingen. Bijvoorbeeld aan leerlingen met een gedragsstoornis. Een persoonlijk ontwikkelingsperspectief draagt bij aan de kwaliteit van deze begeleiding.

(Rijksoverheid, 2020)

Achtergrondinformatie: leerlingaantallen speciaal onderwijs

Uit de Kamerbrief toezeggingen passend onderwijs van januari 2019 blijkt dat er een stijging van leerlingaantallen in het (voortgezet) speciaal onderwijs is ten opzichte van het voorafgaande jaar. De oorzaak hiervan wordt nog onderzocht. (Rijksoverheid, 2019)

Evaluatie passend onderwijs

In de mei 2020 heeft de eindevaluatie passend onderwijs plaatsgevonden. Deze evaluatie bevat een veelheid aan rapporten van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) en resulteert op 4 november 2020 in een kamerbrief waarin 25 voorstellen worden gedaan om een nieuwe weg in te slaan met passend onderwijs. Enkele voor dit onderzoek relevante conclusies zijn dat scholen, gemeenten en jeugdhulp elkaar steeds beter weten te vinden. Bovendien hebben veel samenwerkingsverbanden een meer divers en flexibel ondersteuningsaanbod gerealiseerd en zijn dit aan het uitbouwen. Er heerst nog ontevredenheid bij leerlingen en ouders, omdat ze niet als gelijkwaardig gesprekspartner kunnen meepraten.

De kamerbrief doet voorstellen op de volgende gebieden:

1. Maatregelen voor leerlingen en ouders. Deze richten zich onder meer op leerrecht en zorgplicht. Bovendien stelt de minister onder meer de volgende punten: Meer mogelijk maken voor o.a. EMB-leerlingen en hoogbegaafden om thuiszitten te voorkomen. Het onderwijskundig perspectief wordt betrokken bij het besluit tot een vrijstelling (5 onder a). De staatssecretaris van VWS en de minister van onderwijs kijken samen naar ontwikkelgerichte zorg en zijn aan de slag met proeftuinen voor collectieve financiering. Er wordt verkend of er flexibeler kan worden omgegaan met de onderwijstijd.
2. Maatregelen voor leraren en schoolleiders. Hierin wordt onder meer aangegeven dat expertise van jeugdhulp beter benut dient te worden binnen de school.
3. Maatregelen voor schoolbesturen en samenwerkingsverbanden. Hierin wordt onder meer aangegeven dat de samenwerkingsverbanden de ondersteuning in de regio goed met de gemeenten dienen af te stemmen, in het op overeenstemming gericht overleg (OOGO).
4. Onderwijs en gemeenten trekken nog meer op. Er worden maatregelen uitgewerkt om de verbinding tussen onderwijs en gemeenten nog verder te verbeteren.

(Consortium van onderzoeksinstituten, 2020) (Rijksoverheid, 2020, 11) (Rijksoverheid, 2020, 4 nov.)

1.3. Jeugdwet

Per 1 januari 2015 is de Jeugdwet in werking getreden. (Rijksoverheid, 2014) In 2018 heeft de eerste evaluatie plaatsgevonden.

De kern van de Jeugdwet is dat de verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg is overgedragen aan de gemeenten. Het beleid dient zich te richten op de volgende thema's:

- het probleemoplossend vermogen versterken van kinderen en jongeren, hun ouders en sociale omgeving;
- de opvoedcapaciteiten bevorderen van de ouders en de sociale omgeving;
- preventie en vroegsignalering;
- het tijdig bieden van de juiste hulp op maat;
- effectieve en efficiënte samenwerking rond gezinnen.

(Nederlands Jeugdinstituut)

Doel van de transitie jeugdzorg

Het Nederlands Jeugdinstituut formuleert de doelstelling van de transitie jeugdzorg als volgt: "Als opvoeding door ouders niet vanzelf gaat moet het jeugdstelsel snel, goed en op maat functioneren: 'Geen kind buiten spell!' Het stelsel moet een integrale aanpak bevorderen, gericht op eerdere ondersteuning, zorg op maat en betere samenwerking rond jongeren en gezinnen." (Nederlands Jeugdinstituut, 2017)

1.4. Passend onderwijs en Jeugdwet

Met de nieuwe Jeugdwet en de invoering van passend onderwijs moeten de samenwerkingsverbanden in het onderwijs en de gemeenten de organisatie van het onderwijs en de jeugdhulp organiseren. Daarnaast is een verandering nodig in de cultuur en benaderingswijze van jongeren en hun ouders. (Nederlands Jeugdinstituut, 2017)

Het OOGO (op overeenstemming gericht overleg)

De Jeugdwet en de wet op het passend onderwijs stellen het OOGO (op overeenstemming gericht overleg) verplicht als overleg tussen de samenwerkingsverbanden passend onderwijs en gemeentebestuurders binnen een regio.

Het OOGO stemt onder andere de samenwerking van onderwijs en door gemeenten gefinancierde hulp af.

Om onderwijs en gemeentelijk hulp op elkaar af te stemmen, is het volgende van belang:

- Een gemeenschappelijke visie
- Duidelijke doelgroepen en ondersteuningsbehoeften
- Daarop afgestemde voorzieningen
- Ondersteuning die dicht bij het kind en zijn omgeving blijft
- Een vanuit de ondersteuningsbehoeften ingericht programma (onderscheiden naar financier)
- Afspraken over de financieringswijze

Hoe het OOGO wordt uitgewerkt, is afhankelijk van de omstandigheden per regio. (Nederlands Jeugdinstituut)

Er zijn twee soorten op overeenstemming gericht overleg:

- In het OOGO passend onderwijs bespreekt het samenwerkingsverband zijn ondersteuningsplan met de gemeente.
- In het OOGO jeugd bespreekt de gemeente haar jeugdplannen met de samenwerkingsverbanden.

Deze overleggen kunnen ook worden gecombineerd. (Nederlands Jeugdinstituut)

Modelprocedure OOGO jeugdplan

De PO-Raad, VO-raad en Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben een model ontwikkeld voor de procedure van het op overeenstemming gericht overleg (OOGO) over het jeugdplan. Dit model is vooral van belang voor samenwerkingsverbanden en biedt een handreiking voor een goed gefaciliteerd overleg met ruimte voor regionaal maatwerk. (PO-Raad)

1.5. Variawet

Bron: (PO-Raad, 2020)

De variawet regelt dat leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs met ingang van het schooljaar 2018/2019 meer maatwerk geboden kan worden. Het uitgangspunt is om leerlingen toe te laten groeien naar het volgen van de volledige onderwijstijd. De scholen blijven zelf verantwoordelijk voor het onderwijs en het ontwikkelprogramma en bieden dit in overleg met de ouders/verzorgers aan.

Deze wet gaat uit van het recht op maatwerk voor elk kind. Er kan bijvoorbeeld worden afgeweken van het aantal uren onderwijstijd en er kan een individueel en op maat gemaakt onderwijsprogramma voor de leerling worden opgesteld. Uitgangspunt hierbij is dat 'het systeem' de leerling volgt en niet andersom.

1.6. Samenwerking Onderwijs, Jeugdhulp en Zorg

Uit de samenwerking tussen de ministeries voor OCW en VWS en de samenwerking binnen de betrokken werkvelden volgen diverse initiatieven, waaronder:

- Aanstellen van en onderzoek door kwartiermaker René Peeters
- Formering van de Coalitie (passend) Onderwijs – Zorg – Jeugd

Zie voor de resultaten van deze initiatieven bijlage 2. De Coalitie: Beleid en ontwikkelingen en bijlage 3. De Coalitie: Knelpunten, oplossingen en oplossingsrichtingen.

Kamerbrief onderwijs en zorg - november 2018

Uit de kamerbrief onderwijs en zorg (Rijksoverheid, 2018) van 23 november 2018 blijkt dat de volgende aandachts- en knelpunten leven binnen het gemeenschappelijke speelveld van onderwijs en zorg:

1. Complexiteit en onduidelijkheid omtrent (de financiering van) zorg in onderwijstijd.
2. Onvoldoende preventie en jeugdhulp samen met school.
3. Onduidelijkheid over ruimte voor maatwerk.
4. Doorontwikkeling doorzettingsmacht.
5. Onvoldoende ontwikkelingsgericht aanbod voor kinderen met een complexe en intensieve zorgbehoefte.

Op basis van bovenstaande punten worden de volgende maatregelen ingezet:

1. Maatregel 1: Betere financiering van zorg in onderwijstijd voor kinderen met complexe casuïstiek. De ministeries werken maatregelen uit die bijdragen aan optimalisering van de kwaliteit van zorg en onderwijs:
2. Maatregel 2: Koers uiteenzetten door een kwartiermaker.
3. Maatregel 3: Betere communicatie voor maatwerk.
4. Maatregel 4: Meer subsidie voor onderwijsconsulent en betere samenwerking met cliëntondersteuning.
5. Maatregel 5: Subsidie voor Gedragswerk, voor complexe omstandigheden. De ministeries verlengen de subsidie voor gedragswerk.
6. Maatregel 6: Een bestuurlijk aanjager verbetert de aansluiting van de actietafels voor thuiszitters en de regionale expertteams.
7. Maatregel 7: Invoeren wettelijke doorzettingsmacht in onderwijs en verbinding met de doorzettingsmacht in de jeugdhulp.
8. Maatregel 8: Arrangementen voor kinderen die niet naar volledig onderwijs kunnen groeien. In het komende half jaar werken de ministeries met hun partners arrangementen uit voor de volgende twee groepen:
 - Kinderen die cognitief op een laag niveau functioneren en weinig belastbaar zijn, zoals kinderen met ernstig meervoudige beperkingen. Zij volgen speciaal onderwijs of gaan naar Kinderdienstencentra.
 - Kinderen die cognitief normaal tot hoog functioneren, maar die vanwege lichamelijke of psychische redenen zeer beperkt onderwijs kunnen volgen.
9. Maatregel 9: Aanpassen Leerplichtwet om onderwijskundig perspectief te betrekken bij vrijstellingen van onderwijs.

(Rijksoverheid, 2018)

Kamerbrief onderwijs en zorg - oktober 2019

De kamerbrief over onderwijs en zorg, geschreven in oktober 2019 door Hugo de Jonge, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Arie Slob, minister van Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media begint met de stelling dat systemen van zorg en onderwijs zich dienen aan te passen aan de ondersteuningsbehoefte van kinderen en niet andersom.

Uitgangspunt is dat kinderen hun volledige ontwikkelpotentieel bereiken in een passende, veilige en leerzame omgeving. Waar mogelijk op een school, indien noodzakelijk in een zorginstelling.

Zij noemen enkele randvoorwaarden, namelijk dat zorg in de klas goed georganiseerd moet zijn, dat het onderwijssysteem voldoende maatwerk mogelijkheden biedt en de ontwikkelingsmogelijkheden voor kinderen die zijn vrijgesteld van de leerplicht dienen goed te zijn. (Rijksoverheid, 2019)

Vanuit de ministeries OCW en VWS wordt gewerkt aan het stroomlijnen van de inzet van zorgmiddelen tijdens onderwijstijd middels collectieve financiering. Het betreft het overhevelen van middelen vanuit de Jeugdwet, Wlz, Zvw en de Wmo 2015 naar een 'centrale pot met geld'.

(Rijksoverheid, 2019)

A) Zorg in onderwijstijd - financieringsmaatregelen

De volgende maatregelen worden vanuit de ministeries OCW en VWS genomen:

- Meer geld voor leerlingen met een ernstig meervoudige beperking
 - Dit is een tijdelijke regeling, die zal gelden totdat de collectieve financiering voor zorg in onderwijstijd is gerealiseerd.
 - De toelaatbaarheidsverklaring in de hoogste bekostigingscategorie voor leerlingen met EMB voor de gehele schoolloopbaan.
- Vanaf schooljaar 2020/2021 worden zorgarrangeurs aangesteld om scholen te helpen met de financiering van zorg in onderwijstijd.
- Er worden regionale pilots opgezet waar de collectieve financiering wordt uitgetoetst.
 - Meestal zal de regie hierbij bij de gemeente liggen.
 - Belangrijke aandachtspunten binnen de pilots zijn de aansluiting met zorg thuis, de kwaliteit van de zorg, inspraak van ouders en school en ruimte voor flexibiliteit.

(Rijksoverheid, 2019)

B) Onderwijs-zorgarrangementen

Kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte

Ontwikkeling dient plaats te vinden in een veilige, leerzame en professionele omgeving waar toezicht gehouden kan worden. De ministers van OCW en VWS willen dat er ook voor kinderen met een (extra) ondersteuningsbehoefte plek is in het (speciaal) onderwijs. Indien een vrijstelling van de leerplicht tóch in het belang van het kind is, dan is het aan de ouders en de zorg om te zorgen voor een optimale ontwikkeling van het kind. Daartoe worden maatwerk mogelijkheden gecreëerd. Er wordt bekeken hoe het ontwikkelingsaanbod in een zorgomgeving kan worden verbeterd.

(Rijksoverheid, 2019)

Maatwerk maatregelen

Onderzoeksbureau AEF (Andersson Elffers Felix, 2019) heeft in samenwerking met ouders en betrokken organisaties onderzocht welke belemmeringen er spelen voor de ontwikkeling van een kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte, zodat er ook voor hen een passende plek kan worden geboden in het onderwijs. Belangrijke belemmeringen die genoemd worden in het rapport zijn onder andere de beperkte mogelijkheden om op structurele basis af te wijken van de onderwijstijd en de strikte kaders waaraan de onderwijsbekostiging is gebonden.

De volgende maatregelen worden genomen:

1. Huidige maatwerk mogelijkheden beter benutten en (in het belang van het kind waar nodig) de randen van het onderwijssysteem opzoeken.
 - a. Het streven is om in het begin van 2020 een handreiking te verspreiden over ruimte in regels in passend onderwijs. Hierin staat onder meer:
 - i. Hoe passend onderwijs werkt
 - ii. Wat er in de wet staat (onderwijswetgeving op het grensvlak van onderwijs en zorg).
 - iii. Welke mogelijkheden er zijn voor extra ondersteuning.
 - iv. Welke vragen en misverstanden rondom passend onderwijs
2. Meer mogelijkheden om af te wijken van de onderwijstijd.
 - a. Conform de motie Bisschop wordt gezien 'in hoeverre met het oog op het bieden van passend onderwijs een wettelijke ontheffing van het verplichte aantal schooldagen en vakantieweken nodig en mogelijk is die met kwalitatieve waarborgen is omgeven.'
3. Flexibiliseren onderwijsmiddelen. Te denken valt aan:
 - a. Het beperkt inzetten van een leraar op een zorginstelling.
 - b. Leerlingen met een sterke zorgbehoefte tijdens de schoolvakanties naar een kinderdienstencentrum laten gaan met een bijdrage van het samenwerkingsverband voor het onderwijs dat daar wordt geboden.
 - i. Er zal ook worden onderzocht of het wenselijk en mogelijk is om op experimenteerbasis initiatieven meer ruimte te bieden om hun ontwikkelingsaanbod vorm te geven.
4. Een meer zorgvuldige vrijstellingsprocedure van de leerplicht
N.B. Een beroep op een vrijstelling van de leerplicht kan uitsluitend door ouders worden gedaan.
 - a. Binnen de vrijstellingsprocedure zullen onder meer de volgende elementen een rol spelen: het regionale ondersteuningsaanbod, de individuele mogelijkheden, afweging breder dan alleen medische gronden bij de jeugdarts, meer variatie in de duur van een vrijstelling.
 - b. De gemeente benoemt een casusregisseur die verantwoordelijk is voor het proces rondom de vrijstelling, de monitoring en de evaluatie (mogelijk de leerplichtambtenaar). De inhoudelijke afweging blijft bij de jeugdarts liggen.
5. Ontwikkeling in een zorgomgeving
 - a. Bij een vrijstelling van de leerplicht is onderwijs niet meer verantwoordelijk. Zorgpartners dienen het ontwikkelingsaanbod optimaal vorm te geven.
 - i. Vanuit de ministeries OCW en VWS wordt gestimuleerd dat er kennisuitwisseling komt tussen zorgprofessionals en onderwijsprofessionals.

(Rijksoverheid, 2019) (Andersson Elffers Felix, 2019)

C) Versterken van regionale samenwerking

De samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugd wordt op basis van de adviezen van René Peeters (Peeters, nov. 2018) gestimuleerd te verbeteren. Partijen dienen in regionale interprofessionele teams samen te werken en afspraken te maken. Dit gebeurt onder regie van de gemeenten. Doel is al lerend van elkaar, vanuit het kind en met betrokkenheid van ouders, de ontwikkelkansen van kinderen te verbeteren.

Er komt een subsidieverhoging voor onderwijs(zorg)consulenten ten behoeve van hun deskundigheidsuitwisseling en -bevordering.

(Rijksoverheid, 2019)

Doorzettingsmacht binnen onderwijs en jeugdhulp

De ministeries OCW en VWS willen verplicht gaan stellen dat gemeenten en samenwerkingsverbanden in het OOGO afspraken maken over bij wie zij doorzettingsmacht leggen. De exacte invulling wordt in samenwerking met het veld uitgewerkt.

(Rijksoverheid, 2019)

Bijlage 2.

De Coalitie: Beleid en ontwikkelingen

Inhoudsopgave

2.1. Introductie

2.2. De coalitie (passend) onderwijs – zorg - jeugd

2.3. Visie en leidende principes coalitie

Toelichting op de leidende principes van de coalitie

Passend onderwijs-Jeugdhulp-Zorg:

2.4. Visie en leidende principes van de coalitie in de praktijk:

‘Mét andere ogen’.

Advies voor versnelling en bestendiging van de samenwerking onderwijs-zorg-jeugd.

Toelichting op de adviezen:

2.5. Implementatieplan coalitie onderwijs – zorg - jeugd

Inzichten / aandachtspunten / aanvullingen naar aanleiding van achterbanraadplegingen en gesprekken met betrokken partijen

Doelen implementatieplan

Voorwaarden implementatieplan

Aanpak implementatieplan

Er is een tweeledige aanpak:

De Coalitie wil dit op de volgende wijze realiseren:

Lokale visieontwikkeling

2.1. Introductie

Met de nieuwe Jeugdwet en de invoering van passend onderwijs moeten de samenwerkingsverbanden in het onderwijs en de gemeenten de organisatie van het onderwijs en de jeugdhulp organiseren. Daarnaast is een verandering nodig in de cultuur en benaderingswijze van jongeren en hun ouders. (Nederlands Jeugdinstituut, 2017)

Naar aanleiding van de aandachts- en knelpunten uit de kamerbrief onderwijs en zorg van 23 november 2018 (Rijksoverheid, 2018) en de hieruit volgende maatregelen (zie voor allebei bijlage 1. Wet- en regelgeving) volgen diverse nieuwe samenwerkingen, onderzoeken en beleidsplannen.

2.2. De coalitie (passend) onderwijs – zorg - jeugd

Als eerste wordt de coalitie (passend) onderwijs – zorg – jeugd geformeerd. Deze coalitie bestaat uit de volgende partijen:

- VNG
- PO-Raad
- LECSO
- Netwerk LPO
- VO-Raad
- SWV VO / NODS
- Jeugdzorg Nederland
- GGZ Nederland
- VGN
- Ouders en Onderwijs
- Iederin
- Sociaal Werk Nederland
- Branche Kinderopvang (BK en BMK)
- Sectorraad Pro
- GGD GHOR
- MBO Raad
- ActiZ
- Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

De ministeries OCW en VWS zijn nauw betrokken en nemen zitting in de stuurgroep. Kennispartners NJi en NCJ zijn nauw betrokken.

2.3. Visie en leidende principes coalitie

De Coalitie heeft gezamenlijk de visie ‘samenwerken voor de ononderbroken ontwikkeling van ieder kind’ (Coalitie Passend onderwijs-Jeugdhulp-Zorg, 2018) opgesteld. De volgende leidende principes worden in deze samenwerking onderschreven:

1. De ononderbroken ontwikkeling van het kind centraal.
2. Inclusief, passend en zo nabij mogelijk.
3. Samenwerken aan een integraal aanbod.
4. Partnerschap en regievoering.
5. Samen steeds beter worden.

Toelichting op de leidende principes van de coalitie Passend onderwijs-Jeugdhulp-Zorg:

1. De ononderbroken ontwikkeling van het kind centraal.

Dit betekent:

- Vraaggericht werken.
- Denken vanuit het verzilveren van leerrechten is denken vanuit mogelijkheden (en minder vanuit leerplicht en -onthefingen).
- De lat hoog leggen.
- Op elkaar afgestemd zijn en elkaar versterken.
- Het kind en de ouders hebben geen hinder van de verschillende financieringsstromen.

2. Inclusief, passend en zo nabij mogelijk.

Dit betekent:

- Passende onderwijsondersteuning, jeugdhulp en/of zorg zo dichtbij mogelijk.
- Inclusief onderwijs.
- School als vind- en werkplaats.
- Ieder kind een passende plek.

3. Samenwerken aan een integraal aanbod.

Dit betekent:

- Onderwijsdoelen en behandeldoelen versterken elkaar.
- Investeren in continuïteit in de werkrelatie en in professionalisering die aansluit bij de transformatieopgave.

- Doen wat werkt.
 - Aansluiting tussen multidisciplinair overleg op school en het wijkteam.
 - Samenhang met het lokale / regionale beleid.
4. Partnerschap en regievoering.
Dit betekent:
- Integraal jeugdbeleid. Beleidsplannen zijn op de bedoeling, de ononderbroken ontwikkeling gericht.
 - Gemeenten vervullen een aanjaag- en regierol.
 - Niet 'over' maar 'met'.
 - Ambities rondom thuiszitters: in 2020 kan ieder kind binnen maximaal drie maanden zijn leerrechten verzilveren.
 - Zorgverzekeraars en zorgkantoren zijn partners in de samenwerking.
 - De benodigde hulp, zorg en onderwijsondersteuning wordt gefinancierd.
5. Samen steeds beter worden.
Dit betekent:
- De verandering (transformatie) vindt primair plaats in de regio.
 - In de regio worden niet-vrijblijvende afspraken gemaakt.
 - De landelijke partijen ondersteunen, faciliteren en monitoren.
 - Kennisontwikkeling, -deling en leren van elkaar is vanzelfsprekend.
 - Landelijk actieprogramma onderwijs-jeugdhulp-zorg biedt ondersteuning.
- (Coalitie Passend onderwijs-Jeugdhulp-Zorg, 2018)

2.4. Visie en leidende principes van de coalitie in de praktijk: 'Mét andere ogen'.

Advies voor versnelling en bestendiging van de samenwerking onderwijs-zorg-jeugd.

Kwartiermaker René Peeters heeft de Coalitie vervolgens geadviseerd over hoe deze visie kan worden verwezenlijkt. Peeters geeft in zijn rapport 'Mét andere ogen' (nov. 2018) zeven adviezen die samen tot doel hebben om de aansluiting tussen onderwijs/kinderopvang, (jeugd)zorg en jeugdhulp te versnellen en bestendigen: (Peeters, nov. 2018)

1. Het verbreden van teams (interprofessioneel).
2. Inperken vrijstellingen op basis van artikel 5a.
3. Betrekken ouders en kinderen is essentieel om resultaat te behalen.
4. Brede lokale afspraken over jeugd onder regie gemeente.
5. Monitoring op het niveau waarop gezamenlijke afspraken zijn gemaakt.
6. Budgetten en beleid moeten poreuze randen hebben.
7. Coalitie omvormen: van denken naar DOEN.

Toelichting op de adviezen:

(Peeters, nov. 2018) (Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019)

1. Het verbreden van teams (interprofessioneel).
 - Kernwoorden: invulling naar behoefte, verschillende expertises, echte samenwerking, vertrouwen, ruimte en tijd
 - Samenvatting: Om tijdig de goede inschatting te maken van wat een kind nodig heeft en waar nodig laagdrempelige ondersteuning te bieden, is het van belang de juiste expertise voorhanden te hebben, dichtbij het kind. De leerkracht kan dit niet altijd alleen, het verbreden van teams met andere expertises is van belang. De samenstelling van de bredere teams zal overal anders zijn, en moet daarom op microniveau worden bepaald. Investeren in kwaliteit en expertise aan de voorkant leidt tot preventie in twee richtingen: meer lichte in plaats van zware jeugdhulp en versnelde opschaling bij ernstige problematiek.
2. Inperken vrijstellingen op basis van artikel 5a.
 - Kernwoorden: 'Nee, tenzij', 'vierogen-principe'
 - Oplossingsrichting: Op de hoogte zijn van mogelijkheden
 - Samenvatting: Uit de praktijk blijkt dat de vrijstellingen op basis van artikel 5a4 leiden tot perverse prikkels en verkeerd worden gebruik. Om dit aan banden te leggen adviseren we om het vierogen-principe te omarmen en het uitgangspunt 'nee, tenzij' te hanteren.
3. Betrekken ouders en kinderen is essentieel om resultaat te behalen.
 - Kernwoorden: betrokkenheid, duurzame oplossingen, benutten expertise van ouders
 - Samenvatting: Om tot een effectieve aanpak te komen en/of een passende plek te vinden voor het kind, is de betrokkenheid van ouders en kind essentieel. Het gaat immers om de kinderen en hun ouders. Als zij niet achter de aanpak staan of ontevreden zijn over de plek, dan is het geen duurzame oplossing. Ouders hebben veel expertise als het gaat om de omgang met hun kind, dit wordt niet altijd voldoende benut. Anderzijds wordt er in sommige situaties juist teveel op ouders geleund.
4. Brede lokale afspraken over jeugd onder regie gemeente.
 - Kernwoorden: fijnmazig netwerk, gezamenlijk vastgestelde resultaten, visie wordt op werkvloer doorleefd, verticale overheidssturing, horizontale netwerksturing.
 - a. N.B. Complexe materie; zorgen om kwaliteit en capaciteit van ambtenaren en wethouders. Oplossingsrichting: investeren.
 - Oplossingsrichting: gemeente heeft verbindende rol (bemiddelaar, facilitator); gemeente brengt partijen samen, is niet de baas. Versteving, verbreding en verrijking OOGO en LEA. Tegemoetkomen aan lerend vermogen van netwerken.

- Samenvatting: Elke gemeente zou met de betrokken partijen moeten komen tot een gezamenlijk gedragen visie over de jeugd, vertaald naar heldere afspraken en resultaten. Deze basisafspraken fungeren vervolgens als “grondwet” voor alle afspraken die gemaakt worden. Uit de gespreksronde blijkt dat men de gemeente de aangewezen partij vindt om de verbindende regisseur (niet hiërarchisch) hierin te zijn. Dit vraagt grote aandacht voor de kwaliteit van de regie van gemeenten. Belangrijke partijen die vaak onderbelicht blijven, zijn kinderopvang, mbo, jongerenwerk, zorgverzekeraars en zorgkantoren.
5. Monitoring op het niveau waarop gezamenlijke afspraken zijn gemaakt.
 - Kernwoorden: wederzijdse afhankelijkheid, samenwerking, samenhang, netwerk
 - Oplossingsrichting: Meer integrale landelijke monitor
 - Samenvatting: Goede gezamenlijke monitoring leidt tot lerende organisaties. Monitoring moet betrokkenen raken! De indicatoren moeten samen worden bepaald, zodat uitkomsten van de monitor bijdragen aan het gezamenlijke leerproces.
 6. Budgetten en beleid moeten poreuze randen hebben.
 - Kernwoorden: mandaat, snelheid, maatwerkoplossingen, flexibiliteit, gesprek, experimenteren,
 - Oplossingsrichtingen: groepsfinanciering, gezamenlijk doorbraakbudget, bundeling budgetten
 - Samenvatting: Er is behoefte aan flexibiliteit en snelheid in klemmende situaties. De wens is om lager in de organisatie mensen met mandaat te hebben om 4 Vrijstelling 5 onder a: wanneer een kind psychisch of lichamelijk ongeschikt is om onderwijs te volgen: Kamerstukken II 2017/18, 26695- 121, 1-12 6 maatwerk snel te leveren. Hiervoor is flexibele financiering nodig. Een deel van de onderwijs- en zorgbudgetten moet gezamenlijk ingezet kunnen worden.
 7. Coalitie omvormen: van denken naar DOEN.
 - Kernwoorden: dienend aan werkvloer, eigenaarschap, samenwerking
 - Samenvatting: De Coalitie moet dienend zijn aan de werkvloer. Dit vraagt om een kanteling en een verbreding van de Coalitie. De Coalitie kan met het uitvoeringsprogramma bijdragen aan de beweging in het werkveld. Om de Coalitie meer slagkracht te geven is er meer eigenaarschap nodig, een trekker, een kerngroep die bijdraagt aan het naleven van de adviezen en meer focus op afspraken en resultaten. Hierbij is het van belang om de activiteiten in samenwerking en afstemming met het programma Zorg voor Jeugd en afspraken rond het thuiszitterspact op te pakken.

2.5. Implementatieplan coalitie onderwijs – zorg - jeugd

Als vervolg op het rapport ‘Mét andere ogen’ wordt door de Coalitie een implementatieplan opgesteld: Programma ‘Verbeteren aansluiting onderwijs-zorg-jeugd’ (mei 2019).

Inzichten / aandachtspunten / aanvullingen naar aanleiding van achterbanraadplegingen en gesprekken met betrokken partijen

Bron: (Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019)

- De adviezen worden goed ontvangen. De achterbannen hebben de adviezen omarmd.
- Het belang van de gelijkwaardigheid van partijen wordt benadrukt, ook als regierol bij gemeenten ligt.
- Er zijn zorgen over de capaciteit en kwaliteit van gemeenten bij het uitvoeren van de regierol, zeker bij kleine gemeenten. Ook is de verkokering binnen de gemeentelijke organisatie een aandachtspunt.
- Er zijn zorgen over capaciteit en kwaliteit van kleine scholen bij het opzetten van interprofessionele teams.
- Er is steun voor het advies om expertise en onafhankelijke procesmanagement beschikbaar te stellen voor de regio's.
- Meerdere partijen willen pilots (met vrije experimenteerruimte).
- Interprofessionele teams hebben steun van hun organisaties en leidinggevenden nodig.
- Niet ‘ouders betrekken’, maar ‘samen vertrekken met de ouders’. Een goede relatie met ouders moet er al zijn voordat er zorgen zijn.
- Algemene oproep: benut wat er al is, bijvoorbeeld m.b.t. monitoring en kennisontwikkeling.
- Onderwijsvernieuwing is nodig om beter te kunnen differentiëren. De standaardisering van leerstof en strakke kaders zorgen voor het onnodig op- en uitvallen van kinderen
- Advies: betrek bij het maken van brede lokale afspraken ook gemeenteraadsleden.
- Men is bang dat de politiek zorgt voor korte termijn focus, om dit te ondervangen zouden de brede lokale afspraken bij voorkeur voor acht jaar vastgelegd moeten worden.
- Er zijn zorgen over het kennisniveau bij gemeenten over inhoudelijk onderwijsbeleid. Een gemeente zou daardoor geen goede gesprekspartner zijn. Jeugdhulp overheerst nu lokaal. Onderwijs zou ook deel van het sociaal domein moeten worden.
- Peeters advies om te komen tot brede lokale afspraken als basis voor de rest slaat aan in het land
- Behoeft aan doorzettingsmacht is een symptoom van een falend systeem; er is behoefte aan een betere structuur om problematiek te voorkomen.
- Advies: ga lokaal/regionaal en als Coalitie het gesprek aan met de inspecties
- Advies: snel beginnen met pilots “poreuze randen”, maar wel oppassen dat de (mogelijke) tijdelijkheid van de pilot geen negatieve gevolgen heeft voor kinderen.

Doelen implementatieplan

In het implementatieplan stelt de Coalitie een aantal doelen:

Hoofddoel is: Alle kinderen en jongeren kunnen zich optimaal ontwikkelen op een passende plek.

Daaruit volgen de volgende drie subdoelen:

1. Goede aansluiting onderwijs – zorg – jeugd
2. Voldoende plek, capaciteit en kwaliteit in het onderwijs
3. Voldoende plek, capaciteit en kwaliteit in jeugdhulp en zorg

Het bovenstaande leidt tot de volgende punten:

- Brede interprofessionele teams op school
- Brede lokale afspraken op jeugd
- Flexibiliteit van financiering
- Ouders en kinderen als vertrekpunt

(Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019)

Voorwaarden implementatieplan

Het implementatieplan bestaat uit het stimuleren van interprofessionele teams op scholen / kinderopvang en realisatie van brede lokale afspraken over jeugd onder regie van de gemeente.

Er wordt ingezet op de volgende voorwaarden:

- Betere samenwerking lokaal/regionaal tussen onderwijs/kinderopvang, gemeenten, (jeugd)zorg
- Meer regio's waar men een gezamenlijke brede visie op jeugd realiseert, inclusief monitoring van resultaatsafspraken
- Vertrekken vanuit perspectief van ouders en kinderen
- Interprofessionele teams op of rond scholen
- Goed geëquipeerde lerende netwerken op verschillende niveaus
- Flexibiliteit van budgetten en beleid (poreuze randen)

(Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019)

Het programma zou bij moeten dragen aan:

- Meer tevredenheid bij kinderen/ouders
- Meer tevredenheid en werkplezier professionals
- Meer voldoen aan het ondertekende VN verdrag inzake de rechten van personen met een handicap
- Minder thuiszitters/minder VSV/minder vrijstellingen/ minder SBO leerlingen
- Meer jeugdhulp/onderwijsondersteuning op school. Minder verwijzingen naar gespecialiseerde jeugdhulp

(Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019)

Aanpak implementatieplan

Er is een tweeledige aanpak:

- Landelijk aanjagen:
 1. Uitvoeringskracht organiseren: bestuurlijk aanjager en programmamanager, inclusief ondersteuning en communicatiemedewerker aanstellen.
 2. Constante dialoog met de achterbannen: het uitdragen van het gedachtegoed en kennis naar de achterbannen, ophalen signalen vanuit de achterbannen en waar nodig ook aanspreken.
 3. Activiteiten zoals de heidagen, communicatie, monitoring van het programma, kennis.
- De regio's in:
 1. Verdiepen, in ontwikkelgroepen worden bepaalde thema's die van belang zijn voor de regio's uitgediept (bijvoorbeeld interprofessionele teams, doorontwikkelen monitor, onderzoek OOGO's).
 2. Volgen, 10 -40 inspiratieregio's die de adviezen van Peeters (gaan) uitvoeren worden geselecteerd en gevolgd. Signalen en kennis wordt opgehaald.
 3. Voeden, de regio's worden gevoed door experts uit de expertpool en kennis die elders is opgehaald, het bijwonen van heidagen, het meedoen in werkgroepen etc.

(Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019)

De Coalitie wil dit op de volgende wijze realiseren:

- Uitgaan van de kracht in de regio en ervoor waken dat we niet van bovenaf iets opleggen.
- Zorgvuldige stappen inbouwen, zodat we de complexiteit van het werkveld (en diversiteit van jeugdhulppartijen) in beeld krijgen.
- Werkende weg zal er aandacht moeten zijn voor de (financiële) vraagstukken die dit lokaal gaat opleveren voor de betrokken partijen.
- Zicht hebben op geldstromen en kosten van een team.
- Zicht hebben op de plekken waar interprofessionele samenwerking goed werkt en in kaart brengen welke randvoorwaarden daarvoor noodzakelijk zijn. Wie heeft daarin welke rol?
- In regio's waar de samenwerking minder vanzelfsprekend is, bezoeken experts de regio en wordt er hulp aangeboden om het lerende vermogen van de regio te vergroten.
- Rekening houden met het lerarentekort. Leerkrachten ervaren werkdruk. Ook binnen de zorg en welzijn is er sprake van een stevige arbeidsmarktproblematiek.

- Het is belangrijk om de onderwijsbonden en beroepsverenigingen (jeugd en onderwijs) te betrekken in de uitvoering van deze lijn.
- Om deze lijn uit te werken is er in beginsel een kader nodig om de lijn te concretiseren. Daar heeft de Coalitie tijd voor nodig, derhalve zijn de activiteiten in het volgende hoofdstuk zo geformuleerd dat de inhoudelijke insteek op een later moment geconcretiseerd kan worden.

(Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019)

Lokale visieontwikkeling

De Coalitie stelt dat elke regio anders is en stelt daarom dat er geen gezamenlijke visie van bovenaf kan worden opgelegd. Onder regie van de gemeente kan een lokale gezamenlijke visie worden ontwikkeld. De gemeente dient hierbij de rol aan te nemen van een verbindende regisseur (niet hiërarchisch) die op basis van gelijkwaardigheid met de andere partijen in gesprek gaat om te komen tot een gemeenschappelijke visie met behulp van onderstaande aandachtspunten:

- Interprofessionele samenwerking waarbij het kind centraal staat, de werkpraktijk vereenvoudigd wordt en ingezet wordt op de-medicalisering en normalisering;
- Communicatie rondom mogelijkheden maatwerk;
- Betrokkenheid van de juiste partijen, waaronder ook de kinderopvang; JGZ en Jeugdhulp: moeten op elkaar aansluiten;
- Inkoop/toegang: afspraken over de inkoop van aanbod en de toegang tot jeugdhulp;
- Aandacht voor wisselmomenten van schooltype (Kinderopvang, PO, VO, MBO etc.);
- Aanpak verzuim en aanvragen vrijstellingen op basis van artikel 5a (vierogen principe)
- Kinderen met een Wlz-indicatie en /of zorg vanuit de Zorgverzekeringswet (zorg in onderwijstijd);
- Ouder/kind-betrokkenheid;
- Monitoring, meten van voortgang, maximaliseren van lerend vermogen;
- Flexibiliteit van budgetten;
- Inzet (en aanpassing) van het OOGO/LEA en andere instrumenten: resultaatgerichter maken;
- Onderwijs-zorg arrangementen, ook voor kinderen die niet naar volledig onderwijs kunnen groeien;
- Een helder escalatiemodel; afspraken over escalatie daar waar voortgang/snelheid/kwaliteit in het geding komt;
- Continuïteit van afspraken, borging;
- Afstemming met overige afspraken en maatregelen zoals het landelijke (en eventueel regionale) thuiszitterspact, invoering wettelijke doorzettingsmacht onderwijs en jeugdhulp, inzet doorbraakprojectleiders, maatregelen m.b.t. onafhankelijke toezicht op samenwerkingsverbanden etc.

(Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd, mei 2019)

Bijlage3. De Coalitie: Knelpunten, oplossingen en oplossingsrichtingen

Inhoudsopgave

3.1. Wet- en regelgeving

De volgende knelpunten (en oplossingsrichtingen) in de wet- en regelgeving worden gesignaleerd:

Knelpunten afgifte leerplichtontheffing

3.2. Informatievoorziening en helderheid over regels

3.3. Financiering

Collectieve financiering zorg in onderwijstijd

Onduidelijkheid financiering OZA

Mogelijke oplossingen rondom de financiering op het grensvlak van onderwijs en zorg:

Collectieve financieringsvormen voor zorg in onderwijs:

3.4. Samenwerking onderwijs, zorg en jeugdhulp

Versterken van de samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugdhulp

Knelpunten en tips in de organisatie en werkwijze van samenwerking onderwijs, zorg en jeugdhulp:

3.1. Wet- en regelgeving

De volgende knelpunten (en oplossingsrichtingen) in de wet- en regelgeving worden gesignaleerd:

Bronnen: (Peeters, nov. 2018), (Berenschot, 2019)

- Overlap in wet- en regelgeving: Analyse van de onderwijs- en zorgwetten laat zien dat in de wet- en regelgeving overlap zit ten aanzien van ondersteuningsbehoeften waarvan wetten aangeven dat het onder de betreffende wetgeving valt. Hetzelfde type ondersteuning kan vanuit meerdere wetten worden geboden.
- Verschillende financieringsstromen.
 - Oplossingsrichting: De aansluiting tussen onderwijs en zorg vraagt om het bundelen van budgetten (samengesteld uit jeugd- en onderwijsmiddelen) en beschikingsvrije ruimte.
- Verschillende inspecties.
 - Oplossingsrichting: Zoeken naar samenwerking tussen de inspecties van de samenwerkende domeinen.
- Europese aanbestedingsregels voor de inkoop van zorg.
 - Oplossingsrichting: Op de juiste manier inrichten van de aanbesteding en meerjarige contracten afsluiten.
- Verschillende regio-indelingen vormen een belemmering voor de samenwerking.
 - Oplossingsrichting: Over de specifieke herinrichting is men het niet eens. Er is behoefte aan ruimte om lokaal/regionaal het meest effectieve werkgebied te mogen definiëren.
- Privacywetgeving (o.a. Algemene verordening gegevensbescherming).
 - Door de wetgeving is het delen van informatie tussen o.a. professionals vanuit zorg en onderwijs moeilijk.
 - Oplossingsrichtingen: Aanpassen wetgeving en vergroten van de kennis over de AVG. Er blijkt vaak meer mogelijk dan men denkt.
- Onderwijshuisvesting.
 - Oplossingsrichting: flexibiliteit in onderwijshuisvesting is noodzakelijk.
- Toezicht samenwerkingsverbanden.
 - Oplossingsrichting: Er moet meer onafhankelijk toezicht geborgd worden.
- Toenemend aantal vrijstellingen 5a.
 - Oplossingsrichting: Het aantal vrijstellingen 5a moet worden ingeperkt. Over de manier waarop het afgeven van vrijstellingen moet worden ingeperkt, verschillen de meningen.

Knelpunten afgifte leerplichtonthefing

Bron: (Andersson Elffers Felix, 2019)

Het al dan niet afgeven van een leerplichtonthefing levert de volgende problemen op:

- Onduidelijkheid omtrent verantwoordelijkheid en beleidsvrijheid van de gemeente omtrent afgeven van leerplichtonthefingen. Er bestaan in de praktijk verschillen tussen gemeenten in de werkwijze rondom leerplichtonthefingen.
 - De wet impliceert dat er bij een geldige kennisgeving, inclusief geldige verklaring, geen goedkeuring van de leerplichtambtenaar nodig is.
 - De website van de Rijksoverheid impliceert echter dat het gaat om een aanvraag.
 - Per gemeente verschilt het wat er nodig is om een leerplichtonthefing te realiseren. Voorbeelden: melden bij de leerplichtambtenaar, aanvragen bij de gemeente, artsenverklaring aanvragen via het samenwerkingsverband.
- Risico op escalatie als de gemeente een leerplichtonthefing weigert. Hiertoe worden veelal onderwijsconsulenten ingezet.
- Kinderen met een leerplichtonthefing raken uit beeld. Om dit te voorkomen worden verschillende functionarissen ingezet: leerplichtambtenaar, samenwerkingsverband, onderwijsconsulent.

3.2. Informatievoorziening en helderheid over regels

Bron: (Andersson Elffers Felix, 2019)

Voor de informatievoorziening en helderheid over regels zijn de belangrijkste onderwerpen:

- Betere communicatie richting leraren en scholen over de verantwoordelijkheden binnen passend onderwijs.
- Heldere communicatie over de (handhaving op de) zorgplicht.
- Een duidelijke verantwoordelijke en bijbehorende financiering voor onderwijs van kinderen die niet staan ingeschreven op school.
- Meer duidelijkheid over de scheidslijn tussen begeleiding en onderwijsondersteuning. - Uitwisseling tussen professionals over de mogelijkheden rondom de aansluiting tussen onderwijs en zorg.
- Passend onderwijs een plek geven in de lerarenopleiding.
- Er is vooral behoefte aan helderheid over onderwijsregels en duidelijke informatie over wat wel en niet mogelijk is binnen het wettelijke kader van het onderwijs. Daarnaast wordt gesuggereerd om meer in te zetten op het versterken van kennis en competenties van professionals.

3.3. Financiering

Collectieve financiering zorg in onderwijstijd

Vanuit de ministeries OCW en VWS wordt gewerkt aan het stroomlijnen van de inzet van zorgmiddelen tijdens onderwijstijd middels collectieve financiering. Het betreft het overhevelen van middelen vanuit de Jeugdwet, Wlz, Zvw en de Wmo 2015 naar een 'centrale pot met geld'.

(Rijksoverheid, 2019)

Onduidelijkheid financiering OZA

De financiering van een OZA kan onduidelijk zijn, omdat er meerdere partijen bij betrokken zijn. Onduidelijkheid is er vooral op het grensvlak van onderwijs en zorg. Andere belemmeringen die worden genoemd zijn: (Andersson Elffers Felix, 2019)

- Versnippering van zorgaanbieders leidt tot inefficiëntie op school.
 - Sommige scholen kiezen voor één zorgaanbieder binnen school; een nadeel hiervan kan zijn dat er voor ouders geen keuzevrijheid is.
- Onderwijs buiten een onderwijslocatie mag niet altijd gefinancierd worden uit onderwijsbudget.
 - Er zijn echter gemeenten die hier een regeling voor hebben getroffen.
 - Er wordt gevraagd om een duidelijke verantwoordelijke en bijbehorende financiering voor onderwijs van kinderen die niet staan ingeschreven op school.
- Particuliere initiatieven vallen niet onder de Rijksbegroting.
 - Financiering wordt opgevangen door ouders, fondsen, donaties, de gemeente.
- Vervoer naar onderwijs- of zorglocatie wordt niet altijd betaald.
 - Oplossingen hiervoor zijn: een automatische toekenning van (individueel) vervoer indien een arts dit adviseert en toekenning van vervoer door gemeenten (ook als dit niet naar een schoollocatie is, of als kinderen een beperkt aantal uur naar school gaan). (Andersson Elffers Felix, 2019)

Mogelijke oplossingen rondom de financiering op het grensvlak van onderwijs en zorg:

Bron: (Andersson Elffers Felix, 2019)

- Matrix met verdeling van verantwoordelijkheden.
- Doelgroepsarrangementen.
- Per school dezelfde CJG-consulent om verschil in beoordeling te voorkomen.
- Integraal budget voor onderwijs en zorg.
- Meer duidelijkheid over de scheidslijn tussen begeleiding en onderwijsondersteuning.
- Samenwerkingsafspraken tussen gemeenten, zodat scholen op eenduidige besluitvorming kunnen rekenen.

Collectieve financieringsvormen voor zorg in onderwijs:

- Populatiebesteding
- Bekostiging op basis van T-1, of T-2 (eerdere jaren)
- Financiering op basis van onderwijs-zorg zwaartepakketten
- Budget op school als Zorg in Natura
- School = zorginstelling

(van der Rijt, 2018)

3.4. Samenwerking onderwijs, zorg en jeugdhulp

Versterken van de samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugdhulp

Bronnen: (Andersson Elffers Felix, 2019), (van der Rijt, 2018)

- Aangezien de doelgroep die gebruik maakt van een combinatie van onderwijs, zorg en jeugdhulp juist niet in hokjes past, is er flexibiliteit nodig naast de 'harde' samenwerkingsafspraken.
- Het harmoniseren van de jeugdhulpregio's en samenwerkingsverbanden, met als aandachtspunt dat volledige congruentie wegens de vrije schoolkeuze niet mogelijk is.
- Het aanwijzen van één verantwoordelijke om samenwerking tot stand te brengen. Daarvoor wordt de gemeente als logische partner genoemd.
- Duidelijke verantwoordelijkheid – en bekostiging – beleggen bij een partij die doorstroom naar onderwijs stimuleert.
- Het aanstellen van één casusregisseur die gedurende de hele onderwijsloopbaan van het kind toeziet op passend onderwijs voor een kind. Of een begeleider die tijdens de overgang extra begeleiding kan bieden.
- Strakker toezien op warme overdracht tussen de verschillende scholen.
- Samenwerkingsafspraken tussen gemeenten, zodat scholen op eenduidige besluitvorming kunnen rekenen.
- In de administratieve systemen één systeem leidend maken om dubbele registraties te voorkomen.
- Helderheid over de omgang met verschillende cao's.
- Probeer zoveel mogelijk naar de bedoeling van de wet te kijken en handel daarnaar.
- Wees transparant over geld en inhoud.
- Zoek praktisch uitvoerbare oplossingen.
- Benut elkaars expertise.

Knelpunten en tips in de organisatie en werkwijze van samenwerking onderwijs, zorg en jeugdhulp:

Bronnen: (Andersson Elffers Felix, 2019), (van der Rijt, 2018), (Nederlands Jeugdinstituut; LECSO; VGN; VNG, 2019)

- Onduidelijkheid over hoe ver de zorgplicht van scholen strekt. (Andersson Elffers Felix, 2019)
 - De zorginzet vanuit school is wekelijks 185 minuten zorg per leerling (geen bronvermelding)
 - Oplossingsrichtingen: Meer duidelijkheid vanuit de overheid omtrent concrete inhoud van zorgplicht van scholen. Daarnaast wordt gevraagd om doorzettingsmacht van ouders in geval van een conflict, al kleven hier ook duidelijke nadelen aan (ouders hebben niet altijd voldoende zicht op het functioneren van hun kind op school en het risico bestaat dat het kan leiden tot een plan dat voor school onuitvoerbaar wordt).
- *Eisen en randvoorwaarden vanuit onderwijswetgeving (inclusief inspectiekaders) zijn bepalend voor financiering onderwijs.* (Andersson Elffers Felix, 2019)
 - Onderwijs is vormgegeven via een bepaalde structuur, werkt naar bepaalde doelen toe en moet voldoen aan vastgestelde eisen. Wanneer het geboden onderwijs niet voldoet aan de eisen en randvoorwaarden vanuit onderwijswetgeving (inclusief inspectiekaders), is er ook geen financiering mogelijk vanuit het onderwijs.
 - Niet alle kinderen kunnen voldoen aan deze eisen vanuit onderwijswetgeving. De eisen kunnen dus tegenstrijdig zijn aan de gedachte dat elk kind recht heeft op onderwijs.
- Zorg voor integrale indicatiestelling. Voor kinderen met een intensieve ondersteuningsbehoefte is inzet van bijvoorbeeld medische verzorging, gedragsbegeleiding en speciaal onderwijs vaak vereist. Activiteiten die allemaal onder een andere wet vallen. Respectievelijk de Zorgverzekeringswet, de Jeugdwet en de Wet op passend onderwijs. Om deze kinderen een passend ondersteuningspakket te kunnen bieden is het noodzakelijk om met elkaar af te stemmen wie waarvoor verantwoordelijk is. (Nederlands Jeugdinstituut; LECSO; VGN; VNG, 2019)

Ondersteuningsbehoefte:	Wet:
Medische verzorging	Zorgverzekeringswet
Gedragsbegeleiding	Jeugdwet
Speciaal onderwijs	Wet op passend onderwijs

- Zorg in de samenwerking voor één toeleidingstraject en één basisformulier. (van der Rijt, 2018)
 - Het samenwerkingsverband, de zorgaanbieder, de gemeente, het zorgkantoor en de zorgverzekeraar bepalen gezamenlijk met het kind en de ouders tijdens de intake of een multidisciplinair overleg de ondersteuningsbehoefte en het onderwijszorgarrangement voor het kind.
- Stel een voor elk gezin een levensloopcoach aan. Een levensloopcoach kan een kind en ouders gedurende langere tijd op meerdere domeinen ondersteunen. (van der Rijt, 2018)
- Integrale groepsplannen voor onderwijs en zorg: Plan de formatie op basis van integrale groepsplannen voor onderwijs en zorg. Zo is het voor de financiers helder welke budgetten er zijn. (van der Rijt, 2018)
- Zorg voor vaste zorgpartners op school. Betrek ouders bij het kiezen van de vaste zorgpartners op school en houdt daarbij de balans tussen persoonlijke belangen en het groepsbelang in de gaten. Spreek ook in een vroeg stadium over het kiezen van vaste zorgpartners met gemeenten. Dit is nodig vanwege de jeugdhulpinkoop en het gemeentelijk beleid om in te kopen bij instellingen met een voorkeur. (van der Rijt, 2018)
- Zet een ondersteuningsbureau in. Een afzonderlijk ondersteuningsbureau kan voor een regio gezamenlijk de aanvraag en verwerking regelen van de benodigde indicaties en beschikkingen. (van der Rijt, 2018)

Vergroten van flexibiliteit in de samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugdhulp

Bron: (Andersson Elffers Felix, 2019)

Om de flexibiliteit te kunnen vergroten, is een aantal wensen genoemd door de deelnemers:

- Flexibiliteit om onderwijs aan te bieden zonder direct vast te zitten aan standaard leerlijnen en diploma's. En duidelijkere communicatie van de onderwijsinspectie over wat wel en niet mogelijk is in de manier waarop de doelen behaald worden.
- Duidelijkere informatie over de mogelijkheden rond onderschrijding onderwijstijd.
- Regelvrije ruimte voor kinderen die niet staan ingeschreven op een school om alsnog onderwijs te kunnen volgen op een zorglocatie, waarbij helder is wie deze vorm van onderwijs kan financieren.
- Doorzettingsmacht voor ouders in geval van een conflict, waarbij ook onderkend wordt dat dit problemen kan veroorzaken op andere vlakken.
- Een flexibel of integraal budget dat voor zowel zorg als onderwijs kan worden ingezet.
- Aanpassing in bekostigingseisen van het onderwijs, zodat ook particuliere initiatieven kunnen worden bekostigd.
- Automatische toekenning van (individueel) vervoer indien een arts dit adviseert.
- Toekenning van vervoer door gemeenten ook als dit niet naar een schoollocatie is of als kinderen een beperkt aantal uur naar school gaan.

Er is veel behoefte aan een flexibeler invulling van regels, met name in het onderwijsdomein. In het zorgdomein, vooral bij gemeenten lijkt meer flexibiliteit te zijn en knelt het vooral met de bekostiging van vervoer.

Aandachtspunten bij concrete uitwerking samenwerking onderwijs – zorg - jeugd

Stappen om maatwerk te kunnen leveren met een onderwijs-zorgarrangement (OZA):

Bron: (Onderwijsconsulenten, Nederlands Jeugdinstituut, 2019)

- Alle betrokkenen buigen zich samen over de vraag: Wat is er nodig om onderwijs te volgen?
 - Vroegtijdig signaleren wat een kind nodig heeft.
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid, meedenken in oplossingen, open houding. Betrek ook ouders.
- Gezamenlijk het onderscheid tussen onderwijsondersteuning en aanvullende zorg en begeleiding binnen onderwijstijd vaststellen.
- Gezamenlijk bepalen wie welk onderdeel van het benodigde onderwijs-zorgarrangement kan bieden
- Uitzoeken waar dit arrangement het beste geboden kan worden.
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid als het gaat om taken en financiën en hiernaar handelen.
- Ontwikkeling monitoren.

Veelvoorkomende elementen bij initiatieven van onderwijs-zorg combinaties

Uit een onderzoek van Movisie (Movisie, 2019) blijken de volgende elementen veelvoorkomend te zijn bij de initiatieven buiten het aanbod van regulier en speciaal onderwijs:

- Er is tijd en aandacht voor rust, ruimte, herstel, zelfvertrouwen en veiligheid.
- Er wordt aangesloten bij de realiteit van het kind; dit houdt onder andere in dat er wordt aangesloten bij waar het kind is en gekeken wordt naar de talenten van het kind.
- Er wordt gekeken naar een haalbaar toekomstperspectief en een optimale ontwikkeling die bij het kind past.

Verschillende typen initiatieven samenwerking zorg en onderwijs (Andersson Elffers Felix, 2019)

- Onderwijs wordt naar zorglocaties gebracht.
- Gecombineerd aanbod van onderwijs en zorg op school.
- Extra begeleiding voor kinderen op school.
- Laag aantal uren onderwijs in combinatie met ondersteuning elders.
- Een klas op een reguliere school (verdeling van invulling van de uren door onderwijs en zorg)
- Een tussenvoorziening (combinatie van zorg en onderwijs, die formeel onder zorg valt).
- Orthopedagogisch en didactisch centrum (OPDC), waarbij het kind op de school van herkomst ingeschreven blijft staan.
- Afstandsonderwijs thuis of op een zorglocatie.

Bijlage 4. Kinderen met EMB en ontwikkelingskansen

Inhoudsopgave

4.1. Introductie

4.2. Actieplan Ontwikkeling en onderwijs voor kinderen met EMB

Wat zijn oorzaken voor de problemen? (Ieder(in), BOSK, 2018)

Wat willen de ouders/belangenorganisaties? (Ieder(in), BOSK, 2018)

Wat vragen wij van de Tweede Kamer? (Ieder(in), BOSK, 2018)

Het actieplan is ondertekend door de volgende partijen:

4.3. Overheidsmaatregelen ontwikkelingskansen EMB

Knelpunten / onduidelijkheden omtrent onderwijs aan kinderen met EMB.

4.4. Verschil tussen onderwijs en ontwikkeling

4.1. Introductie

Vanuit ouders en andere betrokkenen rond kinderen met een ernstige meervoudige beperking wordt in 2018 om aandacht gevraagd voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor deze doelgroep. In eerste instantie is dit gestart op 24 april 2018 met het indienen van een petitie van Erika v.d. Bilt bij de Tweede Kamer. Vervolgens is dit overgenomen door een samenwerking van diverse belangenorganisaties en ouderverenigingen. Hieruit is het actieplan 'Ontwikkeling en onderwijs voor kinderen met ernstig meervoudige beperkingen' voortgekomen. Dit plan is opgesteld in een samenwerking van Ieder(in) en BOSK samen met 14 belangenorganisaties / ouderverenigingen. (Ieder(in), BOSK, 2018)

4.2. Actieplan Ontwikkeling en onderwijs voor kinderen met EMB

Kinderen met ernstige meervoudige beperkingen (EMB) zijn kinderen met een combinatie van zware verstandelijke en lichamelijke beperkingen. Zij hebben 24 uur per dag zorg en ondersteuning nodig, ook op school en tijdens de reis tussen huis en school. In Nederland zijn ca. 2.500 kinderen met EMB, die naar een school voor speciaal onderwijs gaan. De overige kinderen worden opgevangen in een kinderdagcentrum of zitten thuis. (Ieder(in), BOSK, 2018)

Vanuit de Nederlandse wetgeving en op basis van het Kinderrechtenverdrag van de VN weten we dat ieder kind recht heeft op onderwijs en zelfontplooiing.

Het VN-verdrag Handicap stelt dat elk kind recht heeft op onderwijs. In het actieplan Ontwikkeling en onderwijs voor kinderen met EMB wordt aangegeven dat de uiteindelijke keuze of een kind naar school of dagbesteding gaat of thuisblijft, aan de ouders is. De belangenorganisaties / ouderverenigingen stellen dat het goed is dat de wetgeving aan ouders deze keuze laat, of er wel of geen leerplichtontheffing wordt aangevraagd, maar geven ook aan dat er dan wel iets te kiezen moet zijn. (Ieder(in), BOSK, 2018)

Wat zijn oorzaken voor de problemen? (Ieder(in), BOSK, 2018)

1. Er is onvoldoende onderwijsaanbod voor kinderen met EMB, als gevolg van onvoldoende landelijke dekking van scholen met een EMB-afdeling en doordat er op bestaande scholen niet altijd voldoende noodzakelijke en passende ondersteuningsmogelijkheden zijn voor kinderen met EMB.
2. Ouders weten niet waar zij informatie kunnen vragen over onderwijsmogelijkheden en worden onvoldoende begeleid bij hun keuzes.
3. De loketten voor 'zorg' en voor 'onderwijs' werken langs elkaar heen. Dit leidt tot bureaucratie en ontoereikende financiering van de zorg op school.

Wat willen de ouders/belangenorganisaties? (Ieder(in), BOSK, 2018)

1. Een gevarieerder aanbod, dat ontwikkelingskansen biedt aan kinderen met EMB. Bijvoorbeeld een ruimer aanbod aan cluster 3 onderwijs, meer 'Samen naar school klassen' en onderwijs op een andere locatie dan school.
2. Meer ruimte voor experimenteren met alternatieve vormen van onderwijs. Vorm succesvolle organisaties of projecten om tot een duurzaam aanbod.
3. Informatie over de onderwijsmogelijkheden via één loket.
4. Financiering van de benodigde zorg op school vormt geen last voor de ouders en wordt 'aan de achterkant' geregeld.
5. Zorg dat ouders de regie en keuzevrijheid houden en ook invloed hebben op de kwaliteit van de zorg ongeacht de plek waar onderwijs plaats vindt.

Wat vragen wij van de Tweede Kamer? (Ieder(in), BOSK, 2018)

1. Verzoek de minister onderzoek te doen naar de effecten van de opheffing van artikel 5a van de leerplichtwet.
2. Vraag de minister erop toe te zien dat de samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugdhulp eindelijk van de grond komt en dat de overheid dit faciliteert. Garandeer dat ouders op één plek de antwoorden op hun vragen kunnen krijgen.
3. Vraag de minister succesvolle organisaties en projecten te integreren in het onderwijsaanbod voor kinderen met EMB.
4. Zie toe op regionale spreiding van scholen voor speciaal onderwijs voor kinderen met EMB. Daar waar blinde vlekken zijn, moet experimenteerruimte komen waarbij zorg en onderwijsmiddelen eenvoudig samengevoegd kunnen worden. Ook op plekken die onder zorg vallen.
5. Vraag de minister te onderzoeken of het instellen van een persoonsvolgend ontwikkelbudget voor kinderen met EMB de regeldruk bij ouders oplost.

Het actieplan is ondertekend door de volgende partijen:

Ieder(in), BOSK, Stichting Liz, Klas op Wielen, Stichting Shwachman syndroom, Neurofibromatose Vereniging Nederland, Vereniging Angelman syndroom Nederland, Stichting Marshall-Smith Syndroom, Stichting Pitt Hopkins Syndroom, Cornelia de Lange Syndroom, Stichting Tim Schijndel, Stichting Tuberoze Sclerose Nederland, Stichting Rubinstein-Taybi Syndroom, Samen naar School, Per Saldo, VG netwerken (Ieder(in), BOSK, 2018)

4.3. Overheidsmaatregelen ontwikkelingskansen EMB

Bron: (Rijksoverheid, 2019)

De volgende maatregelen worden vanuit de ministeries OCW en VWS genomen:

- Meer geld voor leerlingen met een ernstig meervoudige beperking
 - Dit is een tijdelijke regeling, die zal gelden totdat de collectieve financiering voor zorg in onderwijstijd is gerealiseerd.
 - De toelaatbaarheidsverklaring in de hoogste bekostigingscategorie voor leerlingen met EMB voor de gehele schoolloopbaan.
- Vanaf schooljaar 2020/2021 worden zorgarrangeurs aangesteld om scholen te helpen met de financiering van zorg in onderwijstijd.
- Er worden regionale pilots opgezet waar de collectieve financiering wordt uitprobeerd.
 - Meestal zal de regie hierbij bij de gemeente liggen.
 - Belangrijke aandachtspunten binnen de pilots zijn de aansluiting met zorg thuis, de kwaliteit van de zorg, inspraak van ouders en school en ruimte voor flexibiliteit.

Knelpunten / onduidelijkheden omtrent onderwijs aan kinderen met EMB.

Bron: (Andersson Elffers Felix, 2019)

Voor kinderen met een ernstige meervoudige beperking is onderwijs (op sommige momenten) niet mogelijk: het leren optillen van hun hoofd kan al een ontwikkeldoel zijn. Dat verhoudt zich slecht tot onderwijs in de klassieke zin van het woord en kan door sommigen ook worden gezien als ontwikkeling.

- Doelen in het onderwijs zijn niet voor iedere leerling geschikt. Daarom is er behoefte aan meer ruimte en flexibiliteit om aangepast onderwijs te bieden (los van de standaard richtlijnen) en duidelijkere communicatie vanuit de onderwijsinspectie over wat wel en niet is toegestaan in de manier van doelen behalen. Tenslotte is er behoefte aan criteria voor onderwijs aan speciale doelgroepen.
- Er heerst onduidelijkheid over de minimumeisen aan de onderwijstijd. De variawet uit 2018 biedt de mogelijkheid tot individueel maatwerk en voorziet in individuele oplossingsmogelijkheden wat betreft onderwijstijd. De voorwaarden voor toepassing van deze wet zijn echter nog onvoldoende duidelijk.
- Onderwijs mag in beginsel alleen op een onderwijslocatie - Het is niet voorspelbaar wat de onderwijsinspectie (niet) goed vindt. Gevonden oplossingen hiervoor zijn onder meer:
 - Kinderen kunnen middels de Variawet tijdelijk op een alternatieve locatie worden ondersteund.
 - Een zorglocatie kan een nevenvestiging van een school worden. Er gelden echter strenge eisen vanuit de onderwijswetgeving en het risico bestaat dat er voor kinderen van de school een plek op deze nevenlocatie wordt afgedwongen, terwijl dit mogelijk niet passend is.
 - Kinderen kunnen onderwijs via afstandsonderwijs volgen.
- Het is niet voorspelbaar wat de onderwijsinspectie (niet) goed vindt. Mogelijke oplossingsrichtingen:
 - Betere en eenduidige informatievoorziening vanuit de inspectie over wat wel en niet mag.
 - Voor ouders één duidelijk aanspreekpunt waar zij vragen aan kunnen stellen en eenduidige antwoorden van krijgen.
 - Meer uitwisseling tussen professionals over de mogelijkheden rondom de aansluiting tussen onderwijs en zorg.

4.4. Verschil tussen onderwijs en ontwikkeling

Het is niet altijd duidelijk waar de grens tussen onderwijs en ontwikkeling ligt. Op basis van het onderzoek van AEF wordt uitgegaan van het volgende: (Andersson Elffers Felix, 2019)

- Onderwijs:
 - Het vindt plaats in een groep.
 - Het vindt plaats op een school.
 - Het aanbod is in lijn met de leerlijnen.
 - De leerlijnen zijn bijdragend aan de kerndoelen.
- Ontwikkeling:
 - Al datgene wat leidt tot een zo sterk mogelijke plek in de maatschappij.

Zie verder de bijlagen:

- 2. De Coalitie: Samenwerking onderwijs, zorg, jeugdhulp en de gemeente
- 3. De Coalitie: Knelpunten, oplossingen en oplossingsrichtingen
- 5. Zorg op school

Bijlage 5. Zorg op school

Inhoudsopgave

5.1. Introductie

5.2. Zorg in onderwijstijd

Organisatie zorg in onderwijstijd

Diversiteit door onduidelijkheid in verantwoordelijkheidsverdeling

5.3. Hulpmiddelen

Populatie-analyse in het onderwijs

Handreiking: continuïteit van onderwijs-zorgarrangementen
in het speciaal onderwijs

Gebruikmaken van onderwijsconsulenten

- a. Het ondersteuningsaanbod hangt sterk samen met het profiel van de school en het type leerling dat de school bezoekt.
- 3. Scholen verschillen in de mate waarin zij ondersteuning zelf bieden en betalen of dit uitbesteden.
 - a. Er zijn grote verschillen zichtbaar tussen scholen in wat ze zelf doen en betalen bij de uitvoering van ondersteuning, en waarvoor ze een beroep doen op zorgaanbieders. Dit is mede afhankelijk van de indicatiestelling door zorgfinanciers, het aanbod van zorgleveranciers en de mate waarin ouders al dan niet bereid zijn om een deel vanuit het persoonsgebonden budget in te zetten voor ondersteuning tijdens onderwijstijd.

5.3. Hulpmiddelen

Om tegemoet te komen aan de enorme hoeveelheid (uitzoek- en regel-) werk van scholen, jeugdhulp, zorg en gemeenten om de ondersteuning voor de kinderen te waarborgen bestaan er diverse hulpmiddelen. Via de websites van onder meer het Nederlands Jeugdinstituut, de onderwijsconsulenten, LECSO en de PO-Raad zijn deze hulpmiddelen te verkrijgen. Hieronder volgen enkele voorbeelden.

Populatie-analyse in het onderwijs

Onderwijs, jeugdhulp en gemeenten moeten gezamenlijk zorgen voor een passend aanbod van onderwijsondersteuning en jeugdhulp voor deze doelgroep. Dit vraagt om inzicht in de huidige situatie, de knelpunten daarin en de kansen voor een betere afstemming. Met een populatie-analyse kan een school de kenmerken en ondersteuningsbehoeften van jongeren in kaart brengen.

Op basis van de informatiebronnen kan per leerling de ondersteuningsbehoefte voor de verschillende domeinen in kaart gebracht worden. Ook kan er per domein / onderdeel gegevens worden ingevoerd.

Bij het ordenen van de gegevens worden de volgende dimensies onderscheiden:

1. Domeinen: leerling, gezin en omgeving.
 - Subdomeinen leerlingontwikkeling:
 - a. Cognitief functioneren
 - b. Leren/ functioneren op school
 - c. Gedrag
 - d. Emotioneel functioneren
 - e. Sociaal functioneren
 - f. Lichamelijk functioneren
 - g. Identiteitsontwikkeling
2. Mate van ondersteuningsbehoefte: geen tot licht, matig of zwaar.
3. Daarnaast kan bij het leerlingendomein aangegeven worden op welk veld onderwijsondersteuning nodig is:
 - Hoeveelheid aandacht/tijd (handen in de klas)
 - Onderwijsmaterialen
 - Ruimtelijke omgeving
 - (team) Expertise
 - Samenwerking met andere instanties.

Aan het format is een 'wegingskader' gekoppeld om te kunnen bepalen of het geen, of een lichte ondersteuningsbehoefte betreft of matig, dan wel zwaar.

(Fafieanie, 2017)

Handreiking: continuïteit van onderwijs-zorgarrangementen in het speciaal onderwijs

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft een handreiking gepubliceerd. Deze kan als hulpmiddel worden ingezet bij het opzetten en volgen van onderwijs-zorgarrangementen in het speciaal onderwijs. Het document is vooral bedoeld om het gesprek op gang te brengen, zodat gemeenten, samenwerkingsverbanden en hun partners gerichte keuzes kunnen maken over de financiële en inhoudelijke borging van OZA's. (van Kessel & Fafieanie, Handreiking: continuïteit van onderwijs-zorgarrangementen in het speciaal onderwijs, 2014)

Gebruikmaken van onderwijsconsulenten

Missie onderwijsconsulenten: Onze missie is het bijdragen aan een doorlopende onderwijsloopbaan voor ieder kind, dat is de opdracht van Onderwijsconsulenten. Om oplossingen te creëren die andere belangen overstijgen, uitgaande van het belang van het kind en in verbinding met ouders en professionals. (Onderwijsconsulenten, 2019)

Zie verder bijlage 2. De Coalitie: Beleid en ontwikkelingen, bijlage 3. De Coalitie: Knelpunten, oplossingen en oplossingsrichtingen en bijlage 4. Kinderen met EMB en ontwikkelingskansen.

Bijlage 6. Voorbeelden samenwerking zorg en onderwijs

Inhoudsopgave

6.1. Introductie

**6.2. Overzicht van concrete voorbeelden van
samenwerkingsvormen tussen zorg en onderwijs**

6.1. Introductie

“Het makkelijkst zou zijn dat een kind óf in de zorg, óf in het onderwijs zit”, zegt dagvoorzitter van het Oplossingenlab2 Bart van Kessel, maar helaas: kinderen met een ernstig meervoudige beperking zitten bij allebei. Dan heb je geld nodig uit zorg én uit onderwijs. Een extra lastig aspect is, dat het gaat om bovenregionale regelingen. (Nederlands Jeugdinstituut; LECSO; VGN; VNG , 2019)

John van Dijen, schoolleider Emiliusschool Son en Breugel: “Maar eigenlijk zou het handiger zijn als ouders zorg in natura zouden krijgen, en als in de Wlz-beschikking het deel voor zorg onder schooltijd geoormerkt wordt. Bovendien vind ik dat er één passend budget voor onderwijs en zorg moet komen voor deze groep. (Nederlands Jeugdinstituut; LECSO; VGN; VNG , 2019)

6.2. Overzicht van concrete voorbeelden van samenwerkingsvormen tussen zorg en onderwijs

In de tabel hieronder volgen enkele voorbeelden van manieren waarop de zorg in het onderwijs gebracht kan worden, of juist het onderwijs in de zorg.

De voorbeelden zijn onder te brengen onder de volgende oplossingsrichtingen:

- Inzet persoonsgebonden zorg / jeugdhulp / sociaal-emotionele begeleiding / e.d. vanuit zorginstelling op school
- Inzet collectieve zorg / jeugdhulp / sociaal-emotionele begeleiding / e.d. vanuit zorginstelling op school (bundeling van budgetten)
 - Collectieve financieringsvormen voor zorg in onderwijs
 - Populatiebesteding
 - Besteding op basis van T-1, of T-2 (eerdere jaren)
 - Financiering op basis van onderwijs-zorg zwaartepakketten
 - Budget op school als Zorg in Natura
 - School = zorginstelling
- Aanstelling leerkracht, of onderwijsadviseur op dagcentrum
- Zorg en onderwijs in één groep als geïntegreerd aanbod (op school of dagcentrum)
- Kind bezoekt school en dagcentrum in deeltijd
- (Deeltijd-)uitwisseling leerkracht / begeleiding
- Structureel overleg / afstemming tussen zorg en onderwijs

Bronnen: (Nederlands Jeugdinstituut; LECSO; VGN; VNG , 2019), diverse websites

Wie	Waar	Wat	Toelichting
Onderwijscentrum Leijpark	Tilburg	OZA op mytylschool	<ul style="list-style-type: none"> • Speciale beschikking van het samenwerkingsverband (financiering vanuit het pgb was lastig). • Aparte financiering voor school, door de splitsing van onderwijs- en zorgbudgetten.
Samenwerkingsverband Stromenland, de St. Maartenschool (een school voor speciaal onderwijs van Onderwijsgroep Punt Speciaal) en Sterker Sociaal Werk, de organisatie die de regie heeft over de sociale wijkteams in Nijmegen	Nijmegen	Pilot Integrale Advisering Toegang en Bekostiging onderwijs en zorg (IATB).	<p>Deelnemers overleg:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ouders van het kind • De voorziening waar het kind gebruik van maakt, zoals een Kinderdagcentrum of een school • Het Sociaal Wijkteam – om na te gaan of er bijvoorbeeld extra zorg of extra ondersteuning in het gezinssysteem nodig is – • Het samenwerkingsverband Stromenland – om eventueel een Toelaatbaarheidsverklaring voor het speciaal onderwijs te verschaffen – • Onderwijsgroep Punt Speciaal. • Op uitnodiging: anderen, zoals het Centrum Indicatiestelling Zorg, de leerplichtambtenaar en de kinderarts.
Cosis - Expertisecentrum De Kleine Beer	Groningen	Onderwijsadviseur / leerkrachtbegeleider ondersteunt bij onderwijs van leerkrachten en begeleiders aan kinderen op een dagcentrum.	<ul style="list-style-type: none"> • Planmatigheid en didactische vaardigheden zijn belangrijk in dit traject. • Sommige kinderen stromen uit naar een onderwijzorggroep of zelfs naar onderwijs.
Gemeente, onderwijs, jeugdzorg, samenwerkingsverbanden en besturen	Amsterdam en Diemen	Gezamenlijke inkoop van specialistische jeugdhulp.	<ul style="list-style-type: none"> • De scholen kiezen zelf de zorgaanbieder.
Kinderdagcentrum De Lotusbloem	Amstelronde (Amstelveen, Diemen, e.o.)	Educatief aanbod op het dagcentrum, voor kinderen die dit aan kunnen. Pilot met twee parttime leerkrachten voor drie dagen per week.	<ul style="list-style-type: none"> • Geselecteerde kinderen krijgen 20 minuten individueel educatief aanbod (gestart met zeven kinderen). • Leerkrachten worden betaald door de Stichting Aloysius, een organisatie voor speciaal onderwijs en onderdeel van Amstelronde. • Meetbare leerresultaten worden middels scorelijsten bijgehouden door de leerkrachten. • Cognitief resultaat is niet per se een voorwaarde om de pilot door te zetten.
Emiliusschool, school voor EMB	Son en Breugel	<ul style="list-style-type: none"> • Door een bundeling van individuele uren (WLZ) kunnen er per dag drie dezelfde mensen op een groep van zeven tot acht leerlingen staan: een leerkracht, een klassenassistent en een zorgassistent. 	<ul style="list-style-type: none"> • De school heeft afspraken gemaakt met één zorgaanbieder.

Wie	Waar	Wat	Toelichting
<p>Kinderdagcentrum De Passerel / werkgroep onderwijs/zorg</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkgroep bestaat uit: alle onderwijsinstellingen voor speciaal onderwijs, twee zorgaanbieders, de gemeente en het samenwerkingsverband onderwijs. 	Apeldoorn	<ul style="list-style-type: none"> • De bezoekers van kinderdagcentrum gaan naar school. 	<ul style="list-style-type: none"> • Maandelijks overleg werkgroep. • Niet alle kinderen passen in de schoolsetting. Een paar kinderen worden binnen een andere setting opgevangen binnen Apeldoorn of daarbuiten. • De zorg wordt geregeld binnen het onderwijs. • Het team van De Passerel geeft invulling aan zorg tijdens de onderwijstijd. • Er zijn een of twee zorgmedewerkers fulltime in de klas.
<p>Individuele casussen uit document: Maatwerk en passend onderwijs bij complexe zorgvragen: de leerling centraal</p>	?	<ul style="list-style-type: none"> • Toepassing Variawet • OZA: Gezamenlijke verantwoordelijkheid m.b.t. de ondersteuningsbehoeften (taken, financiën) • Inzet diverse vormen van maatwerk: <ul style="list-style-type: none"> o Onderwijs op een Andere Locatie (OOAL) o Zorgboerderij o Individueel Onderwijs met steun van internet (IVIO) o Maatwerkklaso 	<ul style="list-style-type: none"> • Het systeem volgt de leerling in plaats van andersom • Samenwerking tussen alle betrokken partijen: ouders, kind, onderwijsconsulent, de zorgboerderij, het Autisme Team, het SWV, de LPA, het Gebiedsteam, school, enz. • Evaluatie met alle betrokkenen: eens in de vijf à zes weken • Maatwerkoplossing - onderwijs volgen in eigen, individuele tempo en aangepast aan individuele ondersteuningsbehoeften
<p>Roosendaalschool en Valkenburgschool werkt samen met één zorginstelling</p>	Roosendaal / Valkenburg	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking mytyl-tyltylschool met één zorginstelling 	<ul style="list-style-type: none"> • Door samenwerking met één zorginstelling zijn er kortere lijntjes en vaste zorgmedewerkers. • Het streven bij EMB-groepen is één extra medewerker per groep, waarbij de ouders gezamenlijk de kosten delen. • Zoveel mogelijk regelen bij de voordeur met duidelijke en vaste regels en afspraken.
<p>Mytyl-tyltylschool De Sprienke</p>	Goes	<ul style="list-style-type: none"> • Pilot 2018: In Zeeland betalen dertien gemeenten gezamenlijk vanuit de jeugdwet de benodigde zorg in onderwijstijd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Scholen inventariseren hoeveel kinderen een beroep doen op de Jeugdwet en 'zorgtijd' die valt onder deze wet. Dat vormt de basis voor de vergoeding aan de zorginstelling die met de school samenwerkt.

Wie	Waar	Wat	Toelichting
Cosis / Mackayschool	Meppel	<ul style="list-style-type: none"> • Combigroep zorg / onderwijs van maximaal 10 kinderen. 	<ul style="list-style-type: none"> • In deze groep worden de kwaliteiten vanuit het onderwijs (gericht op didactische/leer ontwikkeling) én de kwaliteiten vanuit de begeleiding (gericht op sociaal emotionele ontwikkeling, zelfredzaamheid, eigen regie) samen gebracht, waardoor alle kinderen profiteren. • Financiering vanuit onderwijs, Jeugdwet of Wlz. • Optie om naar alle vormen van onderwijs uit te stromen. • De leerkracht en de begeleider zijn gelijkwaardige partners en vullen zij elkaar aan. Ook leren ze van elkaar en werken ze ook écht samen.
Cordaan en (V)SO scholen cluster 3	Amsterdam	<ul style="list-style-type: none"> • Zorg in instellingen verplaatst naar school: onderwijs-zorgarrangementen, eventueel met gedeeltelijke ontheffing van leerplicht. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aandachtspunt 1: Bij kinderen die geen vrijstelling van de leerplicht hebben of willen. • Aandachtspunt 2: Het komt voor dat met school, zorg en ouders een passend onderwijszorgarrangement gemaakt wordt waarin onderwijstijd lager is dan de norm. De inspectie keurt deze verzoeken af.
Kindcentrum Borgele: samenwerking tussen SO-school de Linde en ODC Het Lantaarntje	Deventer	Onderwijszorggroep	<ul style="list-style-type: none"> • 5 kinderen tussen 4 en 8 jaar met een (ernstige) verstandelijke of meervoudige beperking die, vooral op sociaal-emotioneel gebied, veel kunnen leren van de interactie met andere kinderen. • 50% van de tijd in de klas, 50% van de tijd individueel in prikkelarme ruimte. • De klas en de zorgruimte zitten in dezelfde gang. • Geen vast dagprogramma • Individueel, variabel programma
's Heeren Loo	Meerdere locaties	Gedragsdeskundige van zorg adviseert op school	<ul style="list-style-type: none"> • Een gedragsdeskundige wordt uitgeleend aan school om kennis over de omgang met kinderen met EMB bij te brengen en om te adviseren over de onderwijsprogramma's en de afstemming hiervan op de zorg.

Bijlage 7. Hulpmiddelen in de samenwerking onderwijs – zorg – jeugd

Inhoudsopgave

7.1. Introductie

7.2. Kenniskaart 'Kwaliteit verbinding onderwijs en jeugdhulp'

7.3. Hulpdocument voor de samenwerking intern begeleiders en jeugdhulpverleners

7.4. Gespreksmap bij het organiseren van zorg en onderwijs voor kinderen met ernstige verstandelijke/meervoudige beperkingen

Maatwerk

Vragen over samenwerking

7.1. Introductie

Er bestaan diverse hulpmiddelen die de samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugdhulp ondersteunen. Hieronder volgen enkele voorbeelden.

7.2. Kenniskaart 'Kwaliteit verbinding onderwijs en jeugdhulp' (Nederlands Jeugdinstituut, 2017)

Ten behoeve van de samenwerking tussen ouders, het kind en de professionals die betrokken zijn bij de ontwikkeling van het kind biedt de kenniskaart 'Kwaliteit verbinding onderwijs en jeugdhulp' van het Nederlands Jeugdinstituut:

- indicatoren voor de kwaliteit van de samenwerking;
- een quickscan om te meten hoe ver u al bent met samenwerken;
- informatie over de organisatie van ondersteuning en hulp in samenwerkingsverbanden en gemeenten;
- een beeld van de eigen én de gezamenlijke taken;
- de meest gestelde vragen over de samenwerking;
- signalen uit de praktijk over wat goede samenwerking kan opleveren voor alle betrokkenen.

7.3. Hulpdokument voor de samenwerking intern begeleiders en jeugdhulpverleners (Nederlands Jeugdinstituut, 2019)

Samen kom je verder – Hoe geven intern begeleiders en jeugdhulpverleners hun samenwerking vorm? Ten behoeve van een effectieve samenwerking tussen onderwijs en zorg is het zinvol om aan het begin van ieder schooljaar afspraken te maken. Onderlinge communicatie en afstemming dient gedurende het schooljaar plaats te vinden. Aan het einde van een schooljaar volgt een evaluatie die richtinggevend zijn voor de afspraken van het volgende schooljaar. Het Nederlands Jeugdinstituut voorziet in een document op basis waarvan de belangrijkste thema's aan bod kunnen komen. Het gaat hier om de communicatielijnen en afspraken zoals onderlinge taakverdeling en speerpunten in de aanpak. Daarnaast worden voorbeelden van reflectievragen gegeven die helpend kunnen zijn bij de evaluatiemomenten.

7.4. Gespreksmap bij het organiseren van zorg en onderwijs voor kinderen met ernstige verstandelijke/meervoudige beperkingen (Nederlands Jeugdinstituut; LECSO, 2018)

De organisatie en financiering van zorg in onderwijstijd voor die kinderen wordt vaak als ingewikkeld ervaren. Vaak zijn er meerdere indicaties, beschikkingen en toelaatbaarheidsverklaringen nodig om op een goede manier onderwijs en zorg te kunnen bieden.

Maatwerk

Scholen willen weten hoe ze de inzet van zorg efficiënter en met minder bureaucratie kunnen organiseren. Zorgaanbieders hebben vragen over volume en continuïteit van financiering. Ouders verwachten goede zorg en goed onderwijs zonder complexe procedures en onderhandelingen. De oplossing ligt in maatwerk. Goed maatwerk vraagt om een stevige basis van samenwerking.

Vragen over samenwerking

Om die basis goed te leggen en regelmatig onder de loep te nemen, heeft het Nederlands Jeugdinstituut samen met het LECSO en VGN gewerkt aan een Gespreksmap. De Gespreksmap stelt de vragen. Scholen en zorgaanbieders formuleren zelf, samen met alle betrokkenen, de antwoorden. Onderweg voorziet de Gespreksmap hen van tips en maken zij onderling afspraken over vervolgacties. In de gespreksmap komen de volgende thema's aan de orde: betrokken partijen (partners), organisatie van zorg en onderwijs, inrichting van het werkproces tot het bepalen van zorg en onderwijstijd, bestuurlijke samenwerking, financiering, reflectie en leren.

Bijlage 8. Hulpmiddelen in de samenwerking onderwijs – zorg – jeugd

Inhoudsopgave

- 8.1. Introductie
- 8.2. Algemeen
- 8.3. Omgaan met leerplichtonthefing
- 8.4. Grenzen toelaatbaarheid school
- 8.5. Tijdens de gesprekken genoemde voorbeelden van good practice en tips voor de samenwerking tussen zorg en onderwijs
- 8.6. Voorbeelden van zorg in onderwijs (ZIO):
- 8.7. Tijdens de gesprekken genoemde voorbeelden van good practice en tips in te zetten op een dagcentrum of school

8.1. Introductie

In de periode december 2019 tot en met februari 2020 heeft Karen Aalbersberg-Jongsma diverse gesprekken gevoerd en werkbezoeken gedaan om in kaart te brengen op welke wijze de samenwerking tussen zorg en onderwijs in de praktijk wordt gebracht en op basis van welke criteria kinderen een plaats op school of op het dagcentrum krijgen.

Er hebben gesprekken plaatsgevonden met de volgende instanties / personen:

- Dagcentrum de Kameel – Zwolle (Joan Albrecht, Erica Buren)
- Onderwijscentrum de Twijn – Zwolle (Joan Bosma, Heleen Heuten, Suzanne Goorhuis, Lyan Retèl, Willemijn Nijhof, Janny van Lenthe)
- Trias Jeugdhulp – Zwolle (Daniëlle Petterse)
- Platform EMG (Mia Nijland)
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (Guillermo Holman)
- Onderwijscentrum Leijpark - Tilburg (Rik Aarden, Noortje Tuerlings)
- Amarant – O.D.C. Kobalt – Tilburg (Hilde van Boxmeer)
- ZML-school de Bodde – Tilburg (Marjon Derks, Mariëlle Nelemans)
- Emiliusschool – Son en Breugel (Toos Jonker, Eric van de Ven, Edwin Grootentraast)
- Hub Noord-Brabant – Rosmalen (Sanne Thissen, Loesje de Groot)

De gesprekken hebben een veelheid aan informatie opgeleverd. Een deel van de verkregen informatie is verwerkt in het basisdocument dat bij deze bijlage hoort. Een ander deel is verwerkt in bijlage 10. Criteria individueel ondersteuningsplan.

Een samenvatting van de overige voor dit onderzoek relevante informatie wordt hieronder weergegeven per thema / aandachtsgebied.

8.2. Algemeen

- De medewerkers van scholen en dagcentra vinden allemaal dat het belang van het kind en de wens van de ouders voorop dient te staan bij de keuze tussen het dagcentrum en de school. Bij de bezochte organisaties in Noord-Brabant is dit ook leidend in de keuze. Slechts zeer incidenteel wordt daar op basis van inhoudelijke argumenten een beslissing genomen die niet in overeenstemming is met de (eerste) keuze van ouders.
- Bij vier- en vijfjarige kinderen die een peutergroep van een revalidatiecentrum (TPG) bezoeken, lijkt de overgang naar school vanzelfsprekender te zijn dan bij kinderen die een dagcentrum bezoeken. Verreweg de meeste kinderen gaan ‘automatisch’ door naar een mytyl/tytlyschool, terwijl de gang van vier- en vijfjarigen van een dagcentrum een bespreekpunt is. Een groot verschil tussen beide vormen van peuteropvang is dat de TPG geen opvangmogelijkheid heeft voor kinderen in de schoolleeftijd. Hetzelfde wordt gesignaleerd bij andere vormen van peuteropvang.
- Alle bevroegde scholen maken gebruik van financieringscombinatie onderwijs en zorg.
- De meeste bevroegde scholen maken gebruik van het Doelgroepenmodel (LECSO) om hun leerlingenpopulatie in kaart te brengen.
- Opvallend is dat alle bevroegde organisaties hun doelgroep afbakenen op basis van type beperking of aanbod. Het gaat in de meeste gevallen niet om de mate waarin een beperking aan de orde is, maar slechts óf dit aan de orde is. Enkele voorbeelden:
 - Emiliusschool: EMB, dus er is altijd sprake van meervoudige beperking, niet alleen een verstandelijke beperking. Wanneer een kind alleen een verstandelijke beperking heeft, wordt hij doorverwezen naar een ZML-school.
 - Een ZML-school (in een gesprek anoniem aangehaald als voorbeeld): De ZML-school biedt onderwijs aan leerlingen met een (E)VB en verwijst aangemelde leerlingen met een zeer laag niveau én gedragsproblematiek liever door. Deze leerlingen vinden moeilijk een passende plaats op een school.
 - HUB: ZML / EVB, dus geen lichamelijke beperking; bij meervoudige beperking volgt meestal plaatsing op een mytyl- / tytlyschool.
 - Kobalt: dagbehandelcentrum en geen dagbesteding. Wanneer ouders geen behandeling wensen voor hun kind is plaatsing niet mogelijk.

8.3. Omgaan met leerplichtonthefing

- Op alle bezochte scholen wordt aangegeven dat er een toename is van schoolgaande kinderen (minder leerplichtonthefingen). Dit lijkt ook een landelijke trend te zijn.
 - Voorbeeld in Tilburg: vrijwel volledige groepen van dagcentrum Kobalt gaan naar Onderwijscentrum Leijpark (wanneer de kinderen vijf jaar zijn geworden).
- Alle bevroegden geven aan dat wanneer schoolgang mogelijk is, een kind meestal op school wordt geplaatst. Als ouders echter bewust voor een dagcentrum kiezen, wordt deze optie in de meeste gevallen ook geboden. (Kobalt)
- Er is sprake van een overlap in doelgroep bij alle bevroegde dagcentra en scholen. In alle situaties wordt aangegeven dat er kinderen de school of het dagcentrum bezoeken waarbij een andere keuze ook te rechtvaardigen was.
- Bij de behandelplanbesprekingen van de vier- en vijfjarigen op een dagcentrum wordt er besproken of schoolgang mogelijk is. Dit is meestal een vast agendapunt van de bespreking.
- Het komt regelmatig voor dat een kind tot zes jaar naar een dagcentrum gaat en daarna de overstap maakt naar school.
- In alle bevroegde situaties geven de deskundigen van het dagcentrum en de school in samenspraak met elkaar een advies uit voor het afgeven van al dan geen leerplichtonthefing; meestal in combinatie met een advies voor een termijn. De volgende situaties worden gesignaleerd bij een of meer van de bevroegde organisaties:
 - GGD-arts wordt gevraagd advies te geven.

- De leerplichtambtenaar is niet altijd betrokken bij het gesprek.
- Het samenwerkingsverband (CTT) is soms betrokken bij het gesprek.
- Het sociaal wijkteam wordt bij de bezochte organisaties in Noord-Brabant niet genoemd als partner in de gesprekken.
- Kinderen op school kunnen een gedeeltelijke ontheffing van de leerplicht hebben. Ze zijn 's middags thuis (verminderd belastbaar). Het aantal uren wordt opgebouwd, indien mogelijk.

8.4. Grenzen toelaatbaarheid school

- Alle bevroegde scholen en dagcentra hanteren hun eigen toelaatbaarheidscriteria. De beschrijvingen zijn meer richtinggevend dan allesomvattend en objectief bepalend.
- De keuze voor dagcentrum of school wordt gemaakt op basis van het gesprek met de betrokkenen, niet op basis van een geobjectiveerd beslismodel.
- Er lijkt sprake te zijn van poreuze randen in de toelaatbaarheidscriteria van de scholen en de dagcentra, waardoor een overlap ontstaat tussen de toelaatbaarheidsgrenzen.
- Bij alle bevroegde situaties wordt de toelaatbaarheid in een gesprek met deskundigen besproken. Leidraad hierbij is het eigen SOP. Er wordt geen concreet instrument / lijstje met criteria gebruikt.
- Een 'profiel 1-leerling' (op basis van het doelgroepenmodel) gaat meestal naar school, maar wordt ook als herkenbare beschrijving van een dagcentrum bezoeker gezien.
- Door de bevroegde personen in Noord-Brabant genoemde contra-indicaties school:
 - Gedragsproblematiek
 - Zeer structuurbehoefstig
 - Zeer prikkelgevoelig
 - (Bijna) voortdurende individuele begeleiding nodig
 - Schoolgang is medisch / fysiek onverantwoord
 - Extreme vermoeidheid
 - (Bijna) volledig individueel dagprogramma nodig
 - Geen ontwikkelingsgroei
 - Ontwikkelingsniveau < 1 jaar, of <2 jaar en geen ontw.groei, of bijkomende problematiek
 - Wegloopgedrag
- Door de bevroegde personen in Noord-Brabant genoemde minimumeisen school:
 - Er moet sprake zijn van enige leerbaarheid
 - Er moet sprake zijn van enige stuurbaarheid
 - Openstaan voor ontwikkeling
 - In een groep kunnen functioneren
 - Dagprogramma kunnen volgen
 - Ontwikkelingsniveau > 1 jaar
 - In het klaslokaal blijven / kunnen blijven
- De Emiliusschool laat in principe alle kinderen met een meervoudige beperking en een laag tot zeer laag IQ toe. Enige uitzondering: als het medisch niet verantwoord is (belastbaarheid, vermoeidheid), of als een kind een verplaatsing naar school niet aankan (emotioneel, fysiek). De schoolplaatsing van veel leerlingen op de Emiliusschool is slechts mogelijk dankzij de specifieke situatie van de Emiliusschool:
 - Geen individuele TLV's, maar collectief (scheelt tijd en geld)
 - Tweemaal zoveel oppervlakte school dan waar formeel recht op is
 - Dankzij project KUL / RUG veel extra voorzieningen
 - Zeer veel vrijwilligers

Medewerkers van de Emiliusschool realiseren zich dat hun toelaatbaarheidsbeleid niet zonder meer elders is over te nemen.

8.5. Tijdens de gesprekken genoemde voorbeelden van good practice en tips voor de samenwerking tussen zorg en onderwijs

- Deeltijduitwisseling van medewerkers tussen de school en het dagcentrum (leerkracht / begeleider): één dag per week (OC Leijpark / ODC Kobalt)
 - Genoemde voordelen:
 - Korte lijntjes, elkaar kennen, samenwerken
 - Expertise-uitwisseling / leren van elkaar
 - Kennis van beide doelgroepen
 - Goed onderbouwd advies voor plaatsing dagcentrum of school
 - Overstappers kennen al 2 personen
- Werkwijze inzet van zorg in onderwijs (ZIO) / zorg aanvullend op onderwijs:
 - Zorg tijdens schooltijd wordt collectief ingekocht (bijvoorbeeld OC Leijpark i.s.m. Amarant en SIZA)
 - BSB: buitenschoolse begeleiding (De gespecialiseerde BSO op school wordt verzorgd door het dagcentrum)
 - AMO: middagbegeleiding, weekendbegeleiding maar ook individuele begeleiding & respijtzorg. Deze begeleiding wordt verstrekt door een zorginstelling.
- Structureel overleg (tweemaal per jaar) tussen dagcentrum ODC Kobalt en de scholen voor speciaal onderwijs in de regio. Dit

overleg vindt plaats tussen dagcentrum en school (zonder lpa / swt) m.b.t. alle kinderen <5 jaar. De werkwijze is als volgt:

- Voorafgaand aan het overleg is er een observatie door school op dagcentrum
- Voorafgaand aan het overleg heeft het dagcentrum een gesprek met ouders.
- Voorafgaand aan het overleg bekijkt de GGD-arts het dossier en geeft advies (ook aan leerplichtambtenaar).
- De leerplichtambtenaar en de betrokken medewerker van het sociaal wijkteam volgen het advies op dat tot stand is gekomen op basis van het bovenstaande overleg; deze personen zijn dus niet aanwezig bij overleg.
- Twee groepen van ODC Kobalt zijn gehuisvest op school (schoolvoorbereidingsgroepen).
- Voor zeer tijdsintensieve en specialistische begeleiding van leerlingen wordt op OC Leijpark de methode ABA (applied behavior analysis) ingezet. De methode wordt ingezet ter voorbereiding op school en veelal gebruikt bij autisme. De begeleiding wordt bekostigd door zorg en aangeboden vanuit een zorginstelling, maar gesitueerd op school.
- Zorg wordt ook buiten de klas ingezet. Bijvoorbeeld 1 op 1 begeleiding t.b.v. rust, even naar buiten, in aparte ruimte werken of ontspannen, oefenen van werkhouding,

8.6. Voorbeelden van zorg in onderwijs (ZIO):

- Voorbeeld OC Leijpark / Emiliusschool: Zorg wordt collectief ingekocht. Ouders stellen een verplicht deel van hun zorgbudget beschikbaar aan school.
 - Wens is om dit budget vooraf al te oormerken, zodat school geen discussie met ouders krijgt. Dit wordt mogelijk landelijk ingevoerd.
- OC Leijpark: ouders kunnen kiezen tussen twee zorgaanbieders (Siza en Amarant).
- Voorbeeld collectieve zorg op OC Leijpark: 7 EMB-groepen hebben samen 290 uur zorg in onderwijs per week.

8.7. Tijdens de gesprekken genoemde voorbeelden van good practice en tips in te zetten op een dagcentrum of school

- Veelvuldig gebruik van vrijwilligers
- Voorbeeld hoe om te gaan met jonge kinderen: jonge kinderen gaan alleen 's morgens naar school / het dagcentrum.
- Jonge kinderen die alleen 's morgens het dagcentrum bezoeken krijgen eenmaal per week 's middags thuisbegeleiding (pedagogische gezinsbegeleiding) van een eigen begeleider van de groep.
- Groepsgrootte: Vaak wordt er binnen een school geschoven met aantallen, waardoor groepen met een intensieve begeleidingsbehoefte een lagere klassendeler kunnen krijgen.
- Bezettingsgraad Emiliusschool (18 EMB-groepen): Groepen van 7-8 leerlingen met 1 leerkracht, 1 onderwijsassistent en 1 zorgassistent. Daarnaast is er indien nodig altijd de mogelijkheid voor individuele begeleiding. Dit is mede mogelijk dankzij het grote aantal vrijwilligers en grote hoeveelheid ruimte om individuele plekken te creëren.

Bijlage 9. Definities, kenmerken en voorwaarden onderwijs

Inhoudsopgave

9.1. Introductie

9.2. Samenvatting definities onderwijs / school

9.3. Samenvatting leerplichtwet ten aanzien van school

9.4. Samenvatting voorwaarden voor schoolbaarheid / het onderwijs in de praktijk

In de literatuur en in het werkveld gevonden grenzen
aan schoolbaarheid

Gevonden grenzen aan schoolbaarheid gerelateerd
aan de kindkenmerken en de ondersteuningsbehoeften
op basis van doelgroepenmodel

9.5. Volledige teksten van de definities

Wikipedia

Van Dale

CBS5

9.1. Introductie

Uit de gesprekken met medewerkers op scholen en dagcentra blijkt dat termen als school en onderwijs verschillend worden geïnterpreteerd. Ook de grens van toelaatbaarheid op een school (en daarmee samenhangend de grens van leerplichtonthefing) is niet overal hetzelfde. In een poging tot het verkrijgen van een meer objectief kader volgen hieronder enkele definities.

9.2. Samenvatting definities onderwijs / school

De diverse definities van onderwijs (CBS, van Dale, Wikipedia, Rijksoverheid) bevatten de volgende essentiële elementen:

- Overbrengen van kennis, vaardigheden en attitudes
 - Communicatie tussen twee of meer personen
 - Iedere verandering in gedrag, kennis, begrip, houding, vaardigheden of capaciteiten die niet kan worden toegeschreven aan het natuurlijke groeiproces of aan de ontwikkeling van overgeleverde gedragspatronen.
- Georganiseerd / niet-incidenteel
 - Vooraf vastgelegde doelen
 - Onderwijsstrategie
 - Aansluiten bij beginsituatie
 - Evalueren, onder meer door toetsing, zelfevaluatie en peerevaluatie (collegiale toetsing).
 - Door de overheid bepaalde structuur
 - Door opgeleide personen

9.3. Samenvatting leerplichtwet ten aanzien van school

Op basis van de leerplichtwet worden de volgende kenmerken / voorwaarden van een school genoemd:

- Uit de openbare kas bekostigd
- die wat de inrichting van het onderwijs betreft, overeenkomt met de criteria:
 - Ononderbroken ontwikkelingsproces
 - Gericht op emotionele en verstandelijke ontwikkeling
 - Uitgangspunten onderwijs:
 - Opgroeien in pluriforme samenleving
 - Mede gericht op actief burgerschap en sociale integratie
 - Mede gericht op kennismaken met verschillende achtergronden / culturen
 - T.a.v. extra ondersteuning / individuele begeleiding overleg met:
 - College B&W / jeugdwet (art.1.1)
 - Jeugdgezondheidszorg (art.5 wet publieke gezondheid)
 - Maatschappelijke ondersteuning (art. 1.1g2 WMO)
 - Zorgaanbieder (art.1.1j AWBZ)
 - Zorgaanbieder m.b.t. geneeskundige geestelijke gezondheidszorg (zorgverzekeringswet)
 - SOP: Schoolondersteuningsprofiel (1X per 4 jaar)
 - Leerling- en onderwijsvolgsysteem (leerling / groep / school)
 - Toetsen Nederlands, rekenen, wiskunde (goedgekeurde toetsen)
 - Voortgangsregistratie omtrent ontwikkeling leerlingen met extra ondersteuning.
 - In beginsel 8 aaneensluitende schooljaren, tenminste 7520 uren onderwijs (verdeling per leeftijdsgroep), evenwichtig verdeeld over de dag, tenzij anders nodig ivm achterstanden.
 - Afwijkingen mogelijk om lichamelijke of psychische reden.
 - Aanpassingen t.b.v. onderwijs bij ziekte. Ondersteuning:
 - Door educatieve voorziening in ziekenhuis
 - Door schoolbegeleidingsdienst
 - Structurele / herkenbare bestrijding van achterstanden
 - Het onderwijs omvat, waar mogelijk in samenhang:
 - zintuiglijke en lichamelijke oefening;
 - Nederlandse taal;
 - rekenen en wiskunde;
 - Engelse taal;
 - enkele kennisgebieden;
 - expressie-activiteiten;
 - bevordering van sociale redzaamheid, waaronder gedrag in het verkeer;
 - bevordering van gezond gedrag.
 - Bij de kennisgebieden wordt in elk geval aandacht besteed aan:
 - aardrijkskunde;
 - geschiedenis;
 - de natuur, waaronder biologie;
 - maatschappelijke verhoudingen, waaronder staatsinrichting;
 - geestelijke stromingen.

- Eventueel: Duits of Frans of Fries
- Onderwijs n.a.v. vastgestelde kerndoelen
- Onderwijs in Nederlands (of Fries, of streektaal) (uitzonderingen mogelijk)
- Bevoegd gezag draagt zorg voor kwaliteit van onderwijs. Aandachtsgebieden:
 - Leerresultaten
 - Gebruik en resultaat genormeerde toetsen
 - Veiligheid op school
 - Ononderbroken ontwikkelingsproces
 - Afstemming onderwijs op ontwikkelingsvoortgang leerling
- Schoolplan
 - Onderwijskundig beleid
 - Personeelsbeleid
 - Kwaliteitszorg
 - Financieel en materieel beleid
 - Identiteit
 - Bevoegdheden van de leraren

9.4. Samenvatting voorwaarden voor schoolbaarheid / het onderwijs in de praktijk

Uit de literatuur en gesprekken met medewerkers op scholen en dagcentra voor kinderen met EMB blijkt dat de definities voor school en onderwijs verschillend worden geïnterpreteerd en toegepast.

Daarnaast is er in Nederland geen eenduidigheid omtrent de voorwaarden voor en grenzen aan onderwijs en schoolbaarheid. Dit wordt per school vastgesteld in het eigen SOP. De bezochte scholen gebruiken het doelgroepenmodel (zie bijlage 10. Criteria individueel ondersteuningsplan) als basis voor hun SOP.

Geen van de bezochte scholen / dagcentra hanteert specifieke criteria om te bepalen of een kind toelaatbaar is voor school. Het is altijd een individuele afweging op basis van de individuele kindkenmerken in relatie tot het SOP, de huidige groepsbezetting van de school en de middelen die de school kan aanwenden om tegemoet te komen aan de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van het kind.

Uit de gesprekken blijkt dat bij meerdere scholen in de afgelopen jaren de cognitieve ondergrens van toelaatbaarheid is verlaagd.

In de literatuur en in het werkveld gevonden grenzen aan schoolbaarheid

Er wordt gesproken van onderwijs bij iedere verandering in gedrag, kennis, begrip, houding, vaardigheden of capaciteiten die niet kan worden toegeschreven aan het natuurlijke groeiproces of aan de ontwikkeling van overgeleverde gedragspatronen. Omgekeerd zouden we kunnen aannemen dat er geen sprake is van een mogelijkheid tot onderwijs als een kind ondanks deskundige begeleiding slechts een verandering laat zien als gevolg van natuurlijke groei of door overgeleverde gedragspatronen.

Gevonden grenzen aan schoolbaarheid gerelateerd aan de kindkenmerken en de ondersteuningsbehoeften op basis van doelgroepenmodel

- Intelligentie / totaal IQ
 - o Meestal wordt er geen ondergrens in termen van een totaal IQ gehanteerd.
 - o Als ondergrens wordt op de bevraagde scholen genoemd:
 - Een cognitief ontwikkelingsniveau van < 1 jaar of < 2 jaar
 - Geen waarneembare ontwikkelingsgroei
 - Zeer laag cognitief ontwikkelingsniveau en bijkomende problematiek
- Ontwikkelingsleeftijd (SEO)
 - o Als ondergrens wordt op de bevraagde scholen genoemd:
 - SEO < 1/2 jaar, of < 1 1/2 jaar
- Didactisch functioneringsniveau
 - o Geen meetbare ondergrens op het gebied van didactisch functioneringsniveau. Verder zie ondersteuningsbehoeften (leren en ontwikkelen).
- Leerstandaard
 - o Ondergrens leerlijnen: Stamlijn en Plancius niveau 1
- Leerkenmerken
 - o Sensomotorisch en gevoelsmatig
- Ondersteuningsbehoeften: Zeer intensieve ondersteuningsbehoeften op onderstaande gebieden:
 - o Leren en ontwikkelen
 - Openstaan voor ontwikkeling
 - Enige leerbaarheid / beïnvloedbaarheid / stuurbaarheid
 - Enig (perspectief op) ontwikkelingsgroei
 - Contra-indicatie: aversie tegen stimuleren van de ontwikkeling
 - Contra-indicatie: (bijna) volledig individuele begeleiding / dagprogramma nodig op cognitief vlak
 - o Sociaal-emotionele ontwikkeling
 - Kind is veilig voor zichzelf en de ander

- Contra-indicaties: gedragsproblematiek, agressie, wegloupedrag, (bijna) volledig individuele begeleiding nodig op gedrag / sociaal-emotioneel vlak
 - Kind kan in een groep functioneren / meegaan met 'het groepsgebeuren'
- Contra-indicatie: zeer prikkelgevoelig
 - Kan in klaslokaal blijven
 - Kan dagprogramma volgen
 - Is emotioneel in staat om te gaan met veranderingen (rooster, mensen, enz.)
- Contra-indicatie: zeer structuurbehoefstig
 - Communicatie
 - Enige vorm van contact of communicatie is mogelijk
 - De fysieke situatie /
 - Contra-indicatie: schoolgang / verplaatsing is medisch / fysiek niet verantwoord
 - Contra-indicatie: extreme vermoeidheid
 - De medische situatie
 - Medische zorg behoevend die niet op school kan worden gegeven
 - Executief functioneren
 - Contra-indicatie: zeer prikkelgevoelig
 - Contra-indicatie: zeer structuurbehoefstig
 - Contra-indicatie: (bijna) volledige individuele begeleiding nodig t.b.v. schoolse taken
 - Contra-indicatie: (bijna) volledige individuele begeleiding nodig t.b.v. emotieregulatie
 - Contra-indicatie: (bijna) volledige individuele begeleiding nodig t.b.v. omgang met anderen
 - De thuissituatie / buiten school
 - Contra-indicatie: reis(afstand) van huis naar school is te groot / te belastend
 - De leerkracht / school
 - Contra-indicatie: de benodigde expertise voor begeleiding van de leerling is niet aanwezig bij de groepsleiding
 - Contra-indicatie: de actuele groepsgrootte / groepssamenstelling staat plaatsing in de weg
 - Contra-indicatie: de benodigde faciliteiten en inrichting van de school zijn niet realiseerbaar

9.5. Volledige teksten van de definities

Wikipedia

Het onderwijs is het overbrengen van kennis, vaardigheden en attitudes met vooraf vastgelegde doelen. Daarbij houdt men rekening met een beginsituatie, volgt men een onderwijsstrategie en worden de resultaten geëvalueerd, onder meer door toetsing, zelfevaluatie en peerevaluatie (collegiale toetsing). Onderwijs wordt binnen een door de overheid bepaalde structuur gegeven door personen die daarvoor speciaal zijn opgeleid, zoals onderwijzers, leraren en docenten.

Van Dale

(geregelde) overdracht van kennis of vaardigheden: openbaar en bijzonder onderwijs; (Nederland) speciaal onderwijs onderwijs voor lichamelijk of geestelijk gehandicapten, kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden enz.; primair onderwijs, voortgezet onderwijs, hoger onderwijs; beroepsonderwijs, wetenschappelijk onderwijs

CBS

Georganiseerde communicatie van niet-incidentele aard met als doel overdracht van kennis, vermeerdering van inzicht en/of aanleren van vaardigheden. Toelichting Deze definitie is ontleend aan de International Standard Classification of Education (ISCED) van de UNESCO en zo wordt onderwijs ook in de Standaard Onderwijs Indeling 1998 (SOI 1998) omschreven. 'Communicatie' vereist een relatie tussen twee of meer personen; hierdoor wordt zelfstudie uitgesloten. 'Georganiseerd' is bedoeld als: opgezet door personen of instellingen en volgens een schema met vastgelegde doeleinden of curricula; dit veronderstelt tevens een persoon of instelling die de leersituatie organiseert en leerkrachten die het communicatieproces richting geven. 'Niet-incidenteel' wil zeggen dat de communicatie de elementen duur en continuïteit bevat; hierdoor wordt bijvoorbeeld een enkele lezing uitgesloten. Onder 'overdracht van kennis en vermeerdering van inzicht' wordt verstaan iedere verandering in gedrag, kennis, begrip, houding, vaardigheden of capaciteiten die niet kan worden toegeschreven aan het natuurlijke groeiproces of aan de ontwikkeling van overgeleverde gedragspatronen. Onder deze definitie vallen ook activiteiten als: bedrijfsopleidingen en -cursussen, omscholing, educatie en vorming, sociaal-culturele, creatieve en handvaardigheidskursussen. Theoretisch vallen sporttrainingen en -lessen, psychosociale therapie, catechisatie onder het begrip onderwijs. Deze activiteiten zijn niet als onderwijs beschouwd in de SOI. Het CBS heeft deze soorten activiteiten, evenals rijlessen, niet-beroepsonderwijs in muziek, en reanimatielessen bij een belangrijk deel van de onderwijsstatistieken ook niet als onderwijs beschouwd. Sporttrainingen en -lessen en psychosociale therapie zijn ook niet in de ISCED opgenomen, catechisatie wel. In de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) van het CBS zijn de activiteiten van autorij-, vlieg- en vaarscholen en van muziekleraren wel onder de activiteit (Overig) Onderwijs opgenomen en die van muziekscholen, sociaal-culturele, creatieve en handvaardigheidskursussen, sporttrainingen en -lessen, catechisatie, psychosociale therapie en EHBO-/reanimatielessen niet. Wat wel en niet als onderwijs wordt beschouwd verschilt ook van land tot land. In een aantal landen buiten Nederland wordt bijvoorbeeld het muziekonderwijs en ander kunstonderwijs, ook als het niet beroepsmatig is, gerekend tot onderwijs. In de Nederlandse onderwijsstatistieken is uiteraard wel kunstberoepsonderwijs opgenomen. Zie: Standaard Onderwijsindeling (SOI)

Bijlage 10.

Criteria individueel ondersteuningsplan

Inhoudsopgave

10.2. Informatieverzameling

10.3. Kenmerken en mogelijkheden van de instelling

10.4. Factoren die van belang zijn om passend onderwijs én passende zorg te kunnen bieden

Concretisering ondersteuningsbehoeften voortkomend
uit het doelgroepenmodel SO

10.5. De doelgroepenmodellen

10.1. Introductie

Uit de gesprekken met medewerkers op scholen en dagcentra blijkt dat termen als school en onderwijs verschillend worden geïnterpreteerd en gehanteerd. Zie ook de bijlage Definities, kenmerken en voorwaarden onderwijs / school.

De grenzen van onderwijs en schoolbaarheid blijken niet universeel te zijn. Dit wordt per school vastgesteld in het eigen SOP. De bezochte scholen gebruiken het doelgroepenmodel (zie hieronder) als basis voor hun SOP.

Geen van de bezochte scholen / dagcentra hanteert een geobjectiveerd beslismodel om te bepalen of een kind toelaatbaar is op school. De keuze wordt gebaseerd op een combinatie van factoren die in een gesprek met de betrokkenen wordt besproken en afgewogen. Bovendien wordt er in de meeste gevallen, waarbij schoolplaatsing aan de orde is, tevens gebruik gemaakt van middelen uit de zorg. Andersom wordt er op een dagcentrum tegemoetgekomen aan de ontwikkelingsmogelijkheden (of scholingsmogelijkheden) van een kind.

In deze bijlage worden de factoren weergegeven die meewegen in het beslisproces om op de best passende manier tegemoet te kunnen komen aan de ondersteuningsbehoeften van een kind.

Het betreft hierbij zowel individuele kindkenmerken als kenmerken en mogelijkheden van de instelling (school of dagcentrum). Op basis van de uitkomsten van de inventarisatie van de gegevens van het kind, de onderwijsinstelling en de zorg(instelling) kan een het best passende aanbod op de best passende plek kunnen worden opgesteld / samengesteld.

10.2. Informatieverzameling

De informatie die leidt tot een onderbouwd plan om tegemoet te komen aan de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van het kind kan als worden verkregen:

- Gesprek met betrokkenen over het functioneren van het kind (ouders, begeleiding).
- Gesprek met ouders omtrent hun visie en wensen wat betreft plaatsing van het kind.
- Bestuderen van het meest recente behandelplan van het kind met daarin de individuele kindkenmerken, ondersteuningsbehoeften en het ontwikkelingsperspectief.
 - Aanvullend: bestuderen van overige relevante verslaggeving (medische rapporten, therapieverslagen, e.d.)
- Observatie in de groep (door orthopedagoog, groepsleiding).
- Gesprek met mogelijke onderwijs- en/of zorgverlenende instellingen over de mogelijkheden die zij hebben om tegemoet te komen aan (een deel van) de ondersteuningsbehoeften van het kind.

10.3. Kenmerken en mogelijkheden van de instelling

Elke school en elk dagcentrum heeft eigen en unieke kenmerken en mogelijkheden. In combinatie met een eigen visie levert dit een uniek ondersteuningsprofiel op.

De factoren die meewegen in het beslisproces omtrent plaatsing zijn:

- Visie op onderwijs / ontwikkeling
- Ondersteuningsmogelijkheden
 - Leer- en ontwikkelingsondersteuning
 - Fysiek medische ondersteuning
 - Sociaal-emotioneel en gedragsondersteuning
 - Ondersteuning in de thuissituatie
- Interventiemogelijkheden (bijvoorbeeld op het gebied van leer- en opvoedingsvraagstukken)
- Toegankelijkheid gebouw / aangepaste ruimtes / hulpmiddelen
- Gemiddelde groeps grootte
- Gemiddelde beschikbare begeleidingsformatie per groep
- Aanwezige specifieke expertise
- Samenwerkingsrelaties

Bovendien blijkt dat de actuele situatie tevens van invloed is op de plaatsingsmogelijkheden:

- De huidige groepsbezetting
 - Aantal kinderen in de groep
 - Gedragskenmerken van de kinderen in de groep
 - Specifieke eigenschappen / expertise van de groepsleiding
 - Te denken valt aan: expert gebaren, autisme, voorbehouden handelingen, enz.
- De inrichting / het formaat van het lokaal
 - Te denken valt aan: rolstoeltoegankelijkheid, prikkelarm, afgeschermd werkplekmogelijkheden, bewegingsruimte, enz.

10.4. Factoren die van belang zijn om passend onderwijs én passende zorg te kunnen bieden

Onderstaande factoren kunnen worden gebruikt als bespreekpunten om in kaart te brengen of een instelling tegemoet kan komen aan de ondersteuningsbehoeften van een kind met E(V)MB en/of een complexe ondersteuningsvraag.

- **Doelgroepenmodel SO / kindkenmerken:**

In hoeverre kan de instelling tegemoetkomen aan de ondersteuningsbehoeften van het kind op basis van de kindkenmerken voortkomend uit het doelgroepenmodel SO: (zie ook de toelichting onderaan)

- Intelligentie
- Ontwikkelingsleeftijd (SEO)
- Didactisch functioneringsniveau
- Leerstandaard
- Leerkenmerken
- Ondersteuningsbehoeften:
 1. Leren en ontwikkelen
 2. Sociaal-emotionele ontwikkeling
 3. Communicatie
 4. De fysieke situatie
 5. De medische situatie
 6. Executief functioneren
 7. De thuissituatie / buiten school
 8. De leerkracht / school

- **Groepsgrootte:**

Is dit toereikend om te tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoeften van het kind?

Een onderscheid kan worden gemaakt tussen de volgende situaties:

- Het kind kan in de groep aanwezig zijn bij een maximale groepsgrootte van...
- Het kind kan aanwezig zijn bij de activiteiten van het dagprogramma bij een maximale groepsgrootte van...
- Het kind kan deelnemen aan het dagprogramma bij een maximale groepsgrootte van...
- De leerling kan tot ontwikkeling komen bij een maximale groepsgrootte van...

- **Bemensing (in aantal):**

Is dit toereikend om te tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoeften van het kind?

Te denken valt aan:

- Onderwijs / begeleiding in (zeer) kleine groep
- Individuele ondersteuning

- **Expertise / opleiding / bevoegdheden medewerkers:**

Is dit toereikend om te tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoeften van het kind?

Te denken valt aan:

- Didactiek
- Pedagogiek
- Verzorging
- Voorbehouden verpleegtechnische handelingen

- **Fysieke ruimte:**

Is dit toereikend om te tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoeften van het kind?

Te denken valt aan:

- Rolstoeltoegankelijkheid
- Prikkelarm
- Afgeschermd werkplek
- Verzorgingsruimte

- **Materiaal / inrichting:**

Is dit toereikend om te tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoeften van het kind?

Te denken valt aan:

- Materiaal voor kinderen met beperkte motorische mogelijkheden
- Materiaal voor kinderen met beperkte / overgevoelige zintuiglijke mogelijkheden
- Materiaal om praktisch te leren

Concretisering ondersteuningsbehoeften voortkomend uit het doelgroepenmodel SO

De ondersteuningsbehoeften kunnen met behulp van onderstaande concretisering nader voor een kind worden uitgewerkt. De concretisering is tot stand gekomen op basis van het doelgroepenmodel van LECSO (LECSO, 2018), literatuuronderzoek en de gesprekken tijdens het werkveldonderzoek.

Deze concretisering kan als leidraad worden gebruikt voor een observatie en/of een kindbespreking.

Ondersteuningsbehoefte: Leren en ontwikkelen

Thema	Te denken valt aan:	Concrete ondersteuningsbehoefte
Onderwijsruimte: (+ frequentie)	<ul style="list-style-type: none"> • Individueel onderwijs in eigen ruimte • Individueel onderwijs in eigen ruimte binnen groep, • Onderwijs in zeer kleine groep, • Onderwijs in groep 	
Ruimte:	<ul style="list-style-type: none"> • Prikkelarm 	
Onderwijsaanbod:	<ul style="list-style-type: none"> • Voorspelbaarheid • Vaste dagstructuur • Vanuit ontdekkend leren • Aansluitend bij belevingswereld • Aansluitend bij dagelijkse praktijk • Gericht op bevorderen van de zelfstandigheid 	
Kindvolgend <> programmavolgend	<ul style="list-style-type: none"> • Volhouden van dagritme / dagprogramma • Volgen van dagritme / dagprogramma • Actieve deelname aan dagritme / dagprogramma 	
Taakgerichtheid	<ul style="list-style-type: none"> • Taakbesef • Taakbegrip • Omgaan met taken <ul style="list-style-type: none"> o Binnen / buiten eigen interesse / belevingswereld o Taak zelfst. Of met hulp starten o Taak zelfst. Of met hulp afmaken 	
Leerbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelpotentie • Leerbaarheid door instructie / inmenging van de ander / training • Individuele doelen <> groepsdoelen • Leerlijn volgen • Leerbaarheid binnen/ buiten het hier en nu • Leerbaarheid op meerdere vakgebieden 	
Beklijven van behaalde doelen	Al dan niet dankzij onderhouden van vaardigheden	
Omgang met nieuwe taak / materiaal		
Omgang met overgangen		
Tempo		
Motivatie	<ul style="list-style-type: none"> • Interne motivatie tot leren • Extern te motiveren (omdat de juf het zegt) 	
Alertheid	<ul style="list-style-type: none"> • Concentratiespanne / taakspanne • Complexe alertheid 	
Initiatiefname		

Ondersteuningsbehoefte: Sociaal-emotionele ontwikkeling

Thema	Te denken valt aan:	Concrete ondersteuningsbehoefte
Veilig voor zichzelf	<ul style="list-style-type: none"> • In 1 op 1 • In kleine groep • In groep 	
Veilig voor de ander	<ul style="list-style-type: none"> • In 1 op 1 • In kleine groep • In groep 	
Emotioneel kunnen functioneren in groep	<ul style="list-style-type: none"> • Besef van aanwezigheid groep / sfeer groep • Meebewegen met groep • Geen stoorzender • Emotionele stabiliteit en veiligheid voor zelf en ander in groep (8, 11n, 12 11n) 	
Emotionele afstemming		
Wederkerigheid in contact		
Gedragsregulatie	<ul style="list-style-type: none"> • Intern (dankzij eigen regulatievaardigheden) • Extern (dankzij inmenging van ander) 	
Omgaan met veranderingen	<ul style="list-style-type: none"> • Binnen een schooldag, binnen een hele dag – naar school, naar huis, naar ... • Vaste groepsleiding • Vaste rituelen, vaste ritmes 	
Gedragsproblematiek		
Begeleidingsbehoefte	<ul style="list-style-type: none"> • I.v.m. veiligheid zelf of ander - 1 op 1, in zeer klein groepje, in kleine groep, in groep • T.b.v. stimuleren ontwikkeling - 1 op 1, in zeer klein groepje, in kleine groep, in groep • Gericht op basisbehoeften / zorg 	
Emotionele belastbaarheid:	<ul style="list-style-type: none"> • Meerdere prikkelarme / rustmomenten per dag (in aparte ruimte, afgeschermd ruimte binnen groep, binnen groep, al of niet met 1 op 1 begeleiding) • Begeleiding bij het bepalen van rustbehoefte 	

Ondersteuningsbehoefte: Communicatie

Thema	Te denken valt aan:	Concrete ondersteuningsbehoefte
Doelgerichtheid in communicatie	<ul style="list-style-type: none"> • Niet doelgericht (aflezen van emotie) • Doelgericht in hier en nu • Doelgerichtheid ook buiten hier en nu 	
Contact met groepsleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Adequaaf kunnen volgen • Adequaaf reageren <ul style="list-style-type: none"> • Op (oog)contact • Op correctie • Op instructie • Adequaaf initiatief nemen <ul style="list-style-type: none"> • Op (oog)contact • Op correctie • Op instructie • Hulp vragen 	
Contact met groepsleden	<ul style="list-style-type: none"> • Adequaaf kunnen volgen <ul style="list-style-type: none"> • Sfeer groep opmerken • Leren van voorbeeldgedrag • Adequaaf reageren <ul style="list-style-type: none"> • Op (oog)contact • Op meningsverschil (opkomen voor jezelf, waarderen van de ander) • Samenspel / spel naast de ander • Adequaaf initiatief nemen <ul style="list-style-type: none"> • Op (oog)contact • Samenspel / spel naast de ander • Hulp vragen 	
Communicatief functioneren in groep	<ul style="list-style-type: none"> • Besef van aanwezigheid groep / sfeer groep • Meebewegen met groep • Reageren op groepsinstructie • Beurtgedrag 	
Spraak- / taalontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> • Taalbegrip <ul style="list-style-type: none"> • Begrip van enkele woorden (ja, nee, ...) • Instructiebegrip • Begrip van gebaren, picto's, plaatjes, ... • Taalproductie 	
Visuele ondersteuning		

Ondersteuningsbehoefte: Fysieke situatie		
Thema	Te denken valt aan:	Concrete ondersteuningsbehoefte
Motorische basisvaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> • ADL: <ul style="list-style-type: none"> o Volledig afhankelijk van ondersteuning, intensieve ondersteuning, ondersteuning, aansturing • Eten en drinken: <ul style="list-style-type: none"> o Volledig afhankelijk van ondersteuning, intensieve ondersteuning, ondersteuning, aansturing • Voortbeweging (zelfst. / met hup) / Oriëntatie in de ruimte en transfers <ul style="list-style-type: none"> o 1 op 1 begeleiding, intensieve begeleiding, aansturing • Manipuleren van materialen (zelfst./ met hulp) 	
Zintuiglijk functioneren (gehoor, visus)	<ul style="list-style-type: none"> • 1 op 1 begeleiding, hulp bij zintuiglijke informatieverwerking • Aangepaste ruimte, programma, materiaal • Gebruik hulpmiddelen ter compensatie van (ernstige) zintuiglijke beperking • Verbale / visuele ondersteuning bij eigen informatieverwerking 	
Fysieke belastbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> • 1 of meerdere (vaste) slaap- / rustmomenten per dag (in aparte ruimte, afgeschermd ruimte binnen groep, binnen groep, al of niet met 1 op 1 begeleiding) • Begeleiding bij het bepalen van rustbehoefte 	

Ondersteuningsbehoefte: Medische situatie		
Thema	Te denken valt aan:	Concrete ondersteuningsbehoefte
Verpleegkundige hulp bij voorbehouden / risicovolle handelingen	<ul style="list-style-type: none"> • Volledig, (gedeeltelijke) hulp met meewerken van leerling, ... 	
Toediening van / begeleiding bij medicatie		
Toezicht en controle van de begeleiding i.v.m. de diagnose		
Naleven van protocol		

Ondersteuningsbehoefte: Ondersteuning t.a.v. executieve functies

Thema	Te denken valt aan:	Concrete ondersteuningsbehoefte
Aandacht richten, vasthouden en verdelen (concentratie)	<ul style="list-style-type: none">• Een rustige en prikkelarme ruimte• Begeleiding bij het opstarten en afsluiten van (leer)activiteiten en tussentijds opnieuw in de taak zetten• Balans tussen in- en ontspanningsmomenten	
Flexibel omgaan met veranderingen en tegenslag	<ul style="list-style-type: none">• Begeleiding bij (les)overgangen• Sturende begeleiding door aan te geven wat van de leerling wordt verwacht• Een voorspelbare leeromgeving	
Dingen organiseren	<ul style="list-style-type: none">• Herhaling in verschillende situaties	
Werkgeheugen gebruiken	<ul style="list-style-type: none">• Hoeveel tijd is nodig om informatie te verwerken	
Prioriteiten stellen	<ul style="list-style-type: none">• Hulp bij volgorde van zaken bepalen	
Emoties reguleren (incl. omgaan met stress)	<ul style="list-style-type: none">• Begeleiding op gebied van (regulatie van) emoties en persoonskenmerken• Begeleiding die leert hoe de leerling zijn behoeften kan uitstellen	
Een reëel zelfbeeld vormen	<ul style="list-style-type: none">• Hulp bij het inzicht krijgen in de gevolgen van zijn eigen gedrag• Hulp bij het krijgen van inzicht in zijn eigen (on)mogelijkheden	
Prosociaal gedrag laten zien (het belang van anderen voor ogen houden)	<ul style="list-style-type: none">• Groepsmomenten in het teken van het vergoten van verdraagzaamheid• Begeleiding nodig die ondersteunt bij omgang met andere leerlingen en (gerichte) begeleiding bij samenspel en samenwerken	

10.5. De doelgroepenmodellen

Hieronder volgen de doelgroepenmodellen op basis waarvan bovenstaande informatie is samengesteld.

Doelgroepenmodel SO 2020-2021

Doelgroepenmodel SO onderwijscentrum de Twijn										
	1	2	3	4a	4b	5	6a	6b	7	
Totaal IQ	<20	20-35	35-49	50-69	50-69	70-89	90-110		>110	
Indeling inspectie	<35		35-49	50-69	50-69	PRO 55-80	80-89	90-110		110-120 <120
Didactisch functioneringsniveau		FN <E3	FN <E3	FN E3-M5 33%	FN E4-E5 50%	FN: E5-E6 BB 69%	6a FN: M7-M8 1F KB: 80%	6b: FN M8-E8 GT: 92%	FN: <M8 (1s/2F) <99%	
Didactisch functioneren t.a.v.	Rekenen	Niveau 3	Niveau 6	Niveau 8-9	E5	E6	E7	M8	E8	
	Taal	Niveau 3	Niveau 6	Niveau 8-9	E5	E6	E7	M8	E8	
	Spelling	Niveau 3	Niveau 6	Niveau 8-9	E5	E6	E7	M8	E8	
	Technisch lezen	Niveau 3	Niveau 6	Niveau 8-9	E5	E6	E7	M8	E8	
	Begrijpend lezen	Niveau 3	Niveau 6	Niveau 8-9	E5	E6	E7	M8	E8	
Leren leren	Niveau 3	Niveau 6	Niveau 8-9	E5	E6	E7	M8	E8		
Leerstandaard	Stamlijnen Plancius niveau 1-6	SO-ZML niveau 3	SO-ZML niveau 6	SO-ZML niveau 9	Passende perspectieven leerroute 3, Basislijn E5	Passende perspectieven leerroute 2, Basislijn E6	Basislijn E7, Passende perspectieven leerroute 1	Basislijn E8, Passende perspectieven leerroute 1	Basislijn <E8 Passende perspectieven leerroute 1-1S	
Huidige situatie	1	2	3	4a	4b	5	6		7	
Ontwikkelingsleeftijd o.b.v. theorie Dosen	0-6 mnd	6-18 mnd	18-36 mnd	3-7 jaar	7-12 jaar	7-12 jaar	Kalendarleeftijd		Kalendarleeftijd	
Leerkenmerken	Sensomotorisch en gevoelsmatig	Pragmatisch	Egocentrisch	Egocentrisch en perfoomaal		Perfoomaal en ongericht	Toepassingsgericht		Betekenisgericht	
Ondersteunings-behoefte t.a.v.	Leren en ontwikkelen	Zeër intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig	Incidenteel		Op afroep	
	Sociale vaardigheden (leerkracht-vragenlijst ZIEN!)	WB en BT 2,0 (200) rest 1,0 (100)	WB en BT 2,0 (200) rest 1,0-1,5 (100-150)	3a: 1,5-1,75 (150-175)	3b: 1,75-2,0 (175-200)	4a: 2,0-2,25 (200-225)	4b: 2,25-2,50 (225-250)	2,5 - 3 (250-300)		<3 (300)
	Communicatie	Zeër intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig	Incidenteel		Op afroep	
	Fysieke situatie	Zeër intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig	Incidenteel		Op afroep	
	Medische situatie	Zeër intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig	Incidenteel		Op afroep	
Uitstroombestemming	VSO	VSO	VSO	PRO		VMBO (BBL)	VMBO KBL	VMBO GTL	HAVO	VWO
	Dagbesteding		3a: dag-besteding activiteit-gericht	3b: dag-besteding arbeids-matig	(Beschutte) Arbeid		Arbeid / Voortgezet onderwijs			Voortgezet onderwijs

Doelgroepenmodel VSO 2020-2021

Doelgroepenmodel VSO onderwijscentrum de Twijn										
	1	2	3	4a	4b	5	6	7		
Totaal IQ	<20	20-35	35-49	50-69	50-69	70-89	90-110		>110	
Indeling inspectie	<35		35-49	50-69	50-69	PRO 55-80	80-89	90-110		110-120 <120
Didactisch functioneringsniveau			FN E3-E4	FN M5-E6	FN E5-E6	Referentieniveau 1F/onderdelen 2F		Referentieniveau 2F	Referentieniveau 3F-4F	
Didactisch functioneren t.a.v.	Rekenen	Niveau 6	Niveau 9	Niveau 12	Niveau 14	Niveau 16				
	Taal	Niveau 6	Niveau 9	Niveau 12	Niveau 14	Niveau 16				
	Spelling	Niveau 6	Niveau 9	Niveau 12	Niveau 14	Niveau 16				
	Technisch lezen	Niveau 6	Niveau 9	Niveau 12	Niveau 14	Niveau 16				
	Begrijpend lezen	Niveau 6	Niveau 9	Niveau 12	Niveau 14	Niveau 16				
	Leren leren	Niveau 6	Niveau 9	Niveau 12	Niveau 14	Niveau 16				
Werknemersvaardigheden			Niveau 9	Niveau 12	Niveau 14	Niveau 16				
Leerstandaard	Plancius niveau 1-6 VSO CED-ZML niveau 1, 2, (3)	VSO-ZML niveau 6	VSO-ZML niveau 9	VSO-ZML niveau 12	VSO-ZML niveau 14	VSO-ZML niveau 16 conform eindtermen VO	Passende perspectieven VMBO leerroute 2F	Conform eindtermen VO		
Huidige situatie	1	2	3	4a	4b	5	6		7	
Ontwikkelingsleeftijd o.b.v. theorie Dosen	0-6 mnd	6-18 mnd	18-36 mnd	3-7 jaar	7-12 jaar	7-12 jaar	Kalendarleeftijd	Kalendarleeftijd		
Leerkenmerken	Sensomotorisch en gevoelsmatig	Pragmatisch	Egocentrisch	Egocentrisch en perfoomaal		Perfoomaal en ongericht	Toepassingsgericht	Betekenisgericht		
Ondersteunings-behoefte t.a.v.	Leren en ontwikkelen	Zeër intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig	Incidenteel		Op afroep	
	Sociale vaardigheden (leerkracht-vragenlijst ZIEN!)	WB en BT 2,0 (200) rest 1,0-1,5 (100-150)	WB en BT 2,0 (200) rest 1,5-2,0 (150-200)	3a: 2,0-2,25 (200-225)	3b: 2,25-2,5 (225-250)	4a: 2,5-2,75 (250-275)	4b: 2,75-3,00 (275-300)	3,0 (300)		Leeftijdsadequaat
	Communicatie	Zeër intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig	Incidenteel		Op afroep	
	Fysieke situatie	Zeër intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig	Incidenteel		Op afroep	
	Medische situatie	Zeër intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig	Incidenteel		Op afroep	
Uitstroombestemming	Belevingsgericht	Taakgericht en activerend	Activiteit-gericht	beschut werk	Arbeid		Arbeid met certificaten MBO Entree	MBO 2/3/4	MBO 3/4 HBO/WO	
	Belevingsgerichte dagbesteding		Dagbesteding							

Schoolstandaard SO VSO 2020-2021

Streefplanning SO									
Leerjaar	1	2	3	4	5	6	7	8	Extra doelen
Start DL	-19	-9	10	20	30	40	50	60	>60
Leerroute 1	Stamlijnen Plancius								
Leerroute 2	1 (40%)	1 (80%)	1, 2 (20%)	2 (60%)	2	3 (40%)	3 (80%)	3, 4 (20%)	
Leerroute 3	1	2	3 (66%)	3, 4 (33%)	4	5 (66%)	4, 6 (33%)	6	7
Leerroute 4a PRO/ZML Arbeid 33%	1	2	3	4	5	6	7, 8 (50%)	8, 9	10
Leerroute 4b: PRO - Arbeid 50%	E1	E2	M3	E3	M4	E4	M5	E5	
Leerroute 5: VMBO Basis 69%	E1	E2	M3E3	E3M4	E5M5	M5E5	M6	E6M7	
Leerroute 6a: VMBO Kader 80%	E1	E2	M3E3	M4E4	M5	E5M6	E6	M7E7	M8
Leerroute 6b: VMBO TL 92%	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	M8	E8
Leerroute 7: HAVO/VWO >99%	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	>E8	

Streefplanning VSO										
Leerjaar	Voorafgaand aanbod	9	10	11	12	13	14	15	16	Extra doelen
Start DL		70	80	90	100	110	120	130	140	<140
Leerroute 1	Stamlijnen, Plancius, VSO-ZML niveau 1, 2, (3)									
Leerroute 2	4 (20%)	4 (60%)	4	5 (40%)	5 (80%)	5, 6 (45%)	6 (80%)	6	7	
Leerroute 3	6	7 (66%)	7, 8 (33%)	8	9	9	9	n.v.t. (9)	n.v.t. (9)	10
Leerroute 4a PRO/ZML Arbeid 33%	9	10 (66%)	10, 11 (33%)	11	12	12	12	n.v.t. (12)	n.v.t. (12)	13
Leerroute 4b: PRO - Arbeid 50%	E5/10	11	12	13	14	14	14	n.v.t. (14)	n.v.t. (14)	15
Leerroute 5: VMBO Basis 69%	E6M7/11	12	13	14	15	16	16	n.v.t. (16)	n.v.t. (16)	
Leerroute 6: VMBO Kader 80%	E7	Wordt gevolgd en gescoord in SOM2DAY								
Leerroute 6: VMBO TL 92%	M8	Wordt gevolgd en gescoord in SOM2DAY								
Leerroute 7: HAVO/VWO >99%	E8	Wordt gevolgd en gescoord in SOM2DAY								

Streefplanning digitale geletterdheid SO									
Leerjaar	1	2	3	4	5	6	7	8	Extra doelen
Start DL	-19	-9	10	20	30	40	50	60	>60
Leerroute 1	1-2 (50%)								
Leerroute 2	1 (40%)	1 (80%)	1, 2 (20%)	2 (60%)	2	3 (40%)	3 (80%)	3, 4 (20%)	
Leerroute 3	1	2	3 (66%)	3, 4 (33%)	4	5 (66%)	4, 6 (33%)	6	7
Leerroute 4a PRO/ZML Arbeid 33%	1	2	3	4	5	6	7, 8 (50%)	8, 9	10
Leerroute 4b: PRO - Arbeid 50%	1	2	3	4	5	6	7, 8	9, 10	>11
Leerroute 5: VMBO Basis 69%	1	2	3	4	5	6, 7	8, 9	10, 11	>12
Leerroute 6: VMBO Kader 80%	1	2	3	4	5, 6	7, 8	9, 10	11, 12	>13
Leerroute 6: VMBO TL 92%	1	2	3	4	5, 6	7, 8	9, 10	11, 12	>13
Leerroute 7: HAVO/VWO >99%	1	2	3	4, 5	6, 7	8, 9	10, 11	12, 13	>14

Streefplanning digitale geletterdheid VSO										
Leerjaar	Voorafgaand aanbod	9	10	11	12	13	14	15	16	Extra doelen
Start DL		70	80	90	100	110	120	130	140	<140
Leerroute 1	2 (resterende 50%) - 3									
Leerroute 2	4 (20%)	4 (60%)	4	5 (40%)	5 (80%)	5, 6 (45%)	6 (80%)	6	7	>7
Leerroute 3	6	7 (66%)	7, 8 (33%)	8	9	9	9	n.v.t. (9)	n.v.t. (9)	>10
Leerroute 4a PRO/ZML Arbeid 33%	9	10 (66%)	10, 11 (33%)	11	12	12	12	n.v.t. (12)	n.v.t. (12)	>13
Leerroute 4b: PRO - Arbeid 50%	10	11	12	13	14	14	14	n.v.t. (14)	n.v.t. (14)	>15
Leerroute 5: VMBO Basis 69%	11	12	13	14	15	16	16	n.v.t. (16)	n.v.t. (16)	
Leerroute 6: VMBO Kader 80%	12	Wordt gevolgd en gescoord in SOM2DAY								
Leerroute 6: VMBO TL 92%	12	Wordt gevolgd en gescoord in SOM2DAY								
Leerroute 7: HAVO/VWO >99%	13	Wordt gevolgd en gescoord in SOM2DAY								

Bijlage 11. Voorstel procedure MAT

Inhoudsopgave

11.1. Voortraject MAT

11.2. Procedure MAT

11.1. Voortraject MAT

Gesprek ouders en deskundigen Kameel

(gedeeltelijke) Schoolplaatsing mogelijk?

Ja:

Overleg welke school

Observatie op de Kameel
door de Twijn

Eventueel:
Observatie beoogde Twijngroep
door de Kameel

Bespreken resultaten:
Deskundigen Kameel, Twijn
en ouders

Vorstel formuleren
en inbrengen in MAT-overleg

Nee:

Vorstel handelingsplan
Kameel in MAT-overleg

11.1. Procedure MAT

1. Elk jaar:

- SWT: Voorlopig overzicht jaaragenda vaststellen en versturen
- Voorschoolse kinderen (3;6 jr.)
 - Kinderen met aflopende leerplichtontheffing

2. Voorafgaand aan elke vergadering:

Fase A: (4 weken) (?)

- SWT: Voorbereiden agenda
- SWT: Ouders bezoeken (?)

Moment 1: (uiterlijk 2 maanden voor de vergadering)

- SWT: Agenda
- Agenda vaststellen (datum en namen)
 - Agenda versturen naar Kameel, Twijn, CTT, leerplicht

Fase B: (maximaal 6 weken)

- Kameel: Toestemming ouders opvragen
- Kameel: Informatie cliënten verzamelen
- Kameel / Twijn: eventueel voortraject MAT

Moment 2: (uiterlijk 2 weken voor de vergadering)

Kameel:
Uploaden kindgegevens via Kindkans

Fase C: (2 weken)

- Allen: Lezen kindgegevens

Moment 3:

MAT-overleg
Deelnemers: SWT / Kameel / CTT / Twijn / leerplicht

Bijlage 12. Onderwijsvoorwaarden Twijn en Kameel

Inhoudsopgave

12.1. Introductie

12.2. Overzicht onderwijsvoorwaarden op de Twijn en de Kameel

12.1. Introductie

Zowel op de Twijn als op de Kameel wordt gestreefd zo goed mogelijk tegemoet te komen aan de ononderbroken ontwikkeling van ieder kind. Op de Twijn valt het aanbod formeel gezien onder de noemer onderwijs; op de Kameel niet. Vanuit het principe dat alle kinderen tussen 5 en 18 jaar recht hebben op onderwijs, kan het verhelderend zijn te onderzoeken op welke vlakken de Kameel en de Twijn voldoen aan de wettelijke onderwijsvoorwaarden.

De wetgeving geeft vanuit de leerplichtwet een overzicht van de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om te kunnen spreken over onderwijs. Deze punten zijn samengevat in onderstaand overzicht, waarbij wordt aangegeven of aan de voorwaarde wordt voldaan bij leerlingen met EMB op de Twijn en op de Kameel.

12.2. Overzicht onderwijsvoorwaarden op de Twijn en de Kameel

Voorwaarde	Subvoorwaarde	Subsubvoorwaarde	EMB-aanbod op de Twijn	Aanbod op de Kameel	
Overbrengen van kennis, vaardigheden en attitudes			Ja	Ja	
	Communicatie tussen twee of meer personen		Ja	Ja	
	Iedere verandering in gedrag, kennis, begrip, houding, vaardigheden of capaciteiten die niet kan worden toegeschreven aan het natuurlijke groeiproces of aan de ontwikkeling van overgeleverde gedragspatronen.		Ja	Ja	
Georganiseerd / niet-incidenteel			Ja	Ja	
	Vooraf vastgelegde doelen		Ja	Ja	
	Onderwijsstrategie		Ja	Aandachtspunt	
		Aansluiten bij beginsituatie		Ja	Ja
		Evalueren, onder meer door toetsing, zelfevaluatie en peerevaluatie (collegiale toetsing).		Ja	Ja
	Door de overheid bepaalde structuur		Ja	Niet van toepassing	
	Door opgeleide personen			Ja, maar w.b. didactiek aandachtspunt	Niet didactisch opgeleid
Bevoegdheden van de leraren			Ja, maar geen fulltime leerkracht op de groepen	Nee	
Ononderbroken ontwikkelproces			Ja	Ja	
Gericht op emotionele en verstandelijke ontwikkeling			Ja	Ja	

Voorwaarde	Subvoorwaarde	Subsubvoorwaarde	EMB-aanbod op de Twijn	Aanbod op de Kameel
Uitgangspunten: <ul style="list-style-type: none"> • Opgroeien in pluriforme samenleving • Mede gericht op actief burgerschap en sociale integratie • Mede gericht op kennismaken met verschillende achtergronden / culturen 			Hier wordt naar gestreefd. Concretisering ervan is zeer aangepast aan mogelijkheden van de leerlingen.	Geen geformaliseerd beleid.
T.a.v. extra ondersteuning / individuele begeleiding overleg met externe partijen			Ja	Ja
SOP: Schoolondersteuning profiel			Ja	Niet aanwezig
Leerling- en onderwijsvolgsysteem			Ja	Ja
	Toetsen Nederlands, rekenen, wiskunde (goedgekeurde toetsen)		Nee	Nee
	Voortgangsregistratie omtrent ontwikkeling leerlingen met extra ondersteuning		Ja	Ja
	In beginsel 8 aaneensluitende schooljaren, tenminste 7520 uren onderwijs		Ja	N.v.t.
	Structurele / herkenbare bestrijding van achterstanden		Nee; aansluiten bij mogelijkheden	Nee; aansluiten bij mogelijkheden

Voorwaarde	Subvoorwaarde	Subsubvoorwaarde	EMB-aanbod op de Twijn	Aanbod op de Kameel
	Het onderwijs omvat, waar mogelijk in samenhang: <ul style="list-style-type: none"> • zintuiglijke en lichamelijke oefening; • Nederlandse taal; • Rekenen en wiskunde; • Engelse taal; • enkele kennisgebieden; • expressie-activiteiten; • bevordering van sociale redzaamheid, waaronder gedrag in het verkeer; • bevordering van gezond gedrag. 		Ja; echter in zeer aangepaste vorm. Engels niet als vak op rooster	Genoemde vakgebieden krijgen (in zeer aangepaste vorm) de aandacht, behalve Engelse taal.
		Kennisvakken tenminste: <ul style="list-style-type: none"> • aardrijkskunde; • geschiedenis; • de natuur, waaronder biologie; • maatschappelijke verhoudingen, waaronder staatsinrichting; • geestelijke stromingen. 	In zeer aangepaste vorm en niet alle kennisvakken.	Een deel van de genoemde vakgebieden krijgt (in zeer aangepaste vorm) de aandacht.
Vastgestelde vakken			Ja	Ja
Vastgestelde kerndoelen			Ja, maar zeer aangepast aan mogelijkheden van de leerlingen	Niet aanwezig
Bevoegd gezag draagt zorg voor kwaliteit van onderwijs	Aandachtsgebieden: <ul style="list-style-type: none"> • Leerresultaten • Gebruik en resultaat genormeerde toetsen • Veiligheid op school • Ononderbroken ontwikkelingsproces • Afstemming onderwijs op ontwikkelingsvoortgang leerling 		Gedeeltelijk. Niet: toetsen	Niet geformaliseerd. Wel aandacht voor thema's.
Schoolplan	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijskundig beleid • Personeelsbeleid • Kwaliteitszorg • Financieel en materieel beleid • Identiteit 		Ja	Gedeeltelijk

Bijlage 13. Afkortingen en begrippen

Inhoudsopgave

13.1. Afkortingen

13.2. Begrippen

13.1. Afkortingen

Afkorting/term	Betekenis	Verklaring / toelichting
BSO	Buitenschoolse opvang	
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin	
EPB	Evaluatie Prognose Bespreking	
E(V)MB	Ernstig (verstandelijk en/of) meervoudig beperkt	
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg	
IB'er	Intern begeleider	
IVIO	Individueel Onderwijs met steun van internet	
JGZ	Jeugdgezondheidszorg	
KUL	Katholieke Universiteit Leuven	
LEA	Lokale educatieve agenda	
LECSO	Landelijk Expertisecentrum Speciaal Onderwijs	
MAT-overleg	Multidisciplinair Advies Team	Overleg te Zwolle tussen afgevaardigden van het SWT, de CTT, leerplicht, de Kameel en de Twijn met betrekking tot onderwijs / dagbesteding voor kinderen met EMB
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs	
MDO	Multidisciplinair overleg	
OOAL	Onderwijs op een Andere Locatie	
OOGO	Op overeenstemming gericht overleg	
OPP	Ontwikkelingsperspectiefplan	
OZA	Onderwijs-zorgarrangement	'Een onderwijs-zorgarrangement richt zich op leerlingen met specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften in minimaal twee leefmilieus, waaronder onderwijs. Het gaat om een arrangement waarin onderwijs en één (of meerdere) zorgpartner(s) samenwerken in de uitvoering, op basis van één kind, één gezin, één plan. Doel is dankzij deze gecombineerde inzet, vormgegeven in een samenhangende aanpak voor school, vrije tijd en thuis, onderwijsdeelname mogelijk te maken, dan wel te behouden, met als uitgangspunt de ondersteuningsbehoefte van de leerling/doelgroep.' (Messing & Bosdriesz, 2013)
PO	Primair onderwijs	
PRO	Praktijkonderwijs	
REA	Regionale educatieve agenda	
RUG	Rijks Universiteit Groningen	
SBO	Speciaal basisonderwijs	
SMW	Schoolmaatschappelijk werk	

Afkorting/term	Betekenis	Verklaring / toelichting
SOP	Schoolondersteuningsprofiel	
TLV	Toelaatbaarheidsverklaring	
VGN	Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland	
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten	
VO	Voortgezet Onderwijs	
(V)SO	(Voortgezet) Speciaal Onderwijs	
ZAT	Zorg- en adviesteam	

13.2. Begrippen

Begrip	Verklaring / toelichting
De Coalitie / Coalitie onderwijs-zorg-jeugd	<p>Combinatie van achttien landelijke organisaties met als gezamenlijke doel de aansluiting onderwijs-zorg beter maken voor kinderen.</p> <p>Deelnemende organisaties: ActiZ Jeugd/ GGD GHOR, Ambassadeur zorglandschap jeugd, Ouders & Onderwijs, GGZ Nederland, Ieder(In), Jeugdzorg Nederland, LECSO, Ministerie van OCW, Ministerie van VWS, Netwerk Leidinggevend Passend Onderwijs, PO-raad, Sectorraad SWV VO, Sociaal Werk Nederland, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, VNG, VO-raad, NCJ en NJi.</p>
Jeugdhulp	<p>Alle vormen van hulp en ondersteuning die beschikbaar zijn voor jongeren en hun ouders. Denk aan de (lichte) jeugdhulp in wijkteams, gespecialiseerde jeugdhulp (zoals de jeugdggz), jeugdgezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening, schuldhulpverlening, Veilig Thuis, verslavingszorg, maar ook leerplicht of politie.</p>
Multidisciplinair of interprofessioneel	<p>In het veld wordt wisselend gesproken over multidisciplinair of interprofessioneel samenwerken. In navolging van het Nederlands Jeugdinstituut wordt gekozen voor de term 'interprofessioneel samenwerken', omdat dat beter past bij het concept van het kind / de jongere en ouders centraal. Bij multidisciplinair samenwerken heeft elke discipline vanuit zijn eigen professionaliteit en expertise een aparte inbreng. Bij interprofessionele samenwerking met het kind / de jongere en ouders wordt toegewerkt naar een gezamenlijk plan van aanpak, doelen en afspraken vanuit een gemeenschappelijke taak.</p>
Kind / jeugdige / jongere / leerling / Ouders / verzorgers	<p>Het gebruik van de woorden 'kind', 'jeugdige' 'jongere' en 'leerling' worden afgewisseld en zijn deels uitwisselbaar. Wanneer wordt gerefereerd aan het onderwijs, wordt voornamelijk gesproken over leerling. In de overige delen wordt meestal gesproken over kind of jongere. Daar waar gesproken wordt over ouders, worden ook verzorgers bedoeld.</p>

Bijlage 14. Bibliografie

Bibliografie

- Andersson Elffers Felix. (2019). *Op weg naar een optimale ontwikkeling voor ieder kind (Onderzoek maatregel 8 onderwijszorgbrief 30 oktober 2019)*.
- Berenschot. (2019). *Inzicht in zorg in onderwijstijd; Onderzoek naar de organisatie en financiering van ondersteuning in het (voortgezet) speciaal onderwijs*.
- Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd. (mei 2019). *Programma 'Verbeteren aansluiting onderwijs-zorg-jeugd'. Implementatieplan van de Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd*. Opgehaald van https://vng.nl/sites/default/files/nieuws_attachments/2018/implementatieplan_coalitie_onderwijs-zorg-jeugd_-_publieksversie.pdf
- Coalitie Passend onderwijs-Jeugdhulp-Zorg. (2018). *Samenwerken voor de ononderbroken ontwikkeling van ieder kind*.
- Consortium van onderzoeksinstellingen. (2020, 11). *Evaluatie passend onderwijs*. Opgeroepen op 11 2020, van Evaluatie passend onderwijs: <https://evaluatiepassendonderwijs.nl/>
- Fafieanie, V. (2017). *Populatie-analyse in het onderwijs*. Opgeroepen op 02 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/NJi-Publicaties/Populatie-analyse-in-het-onderwijs>
- Ieder(in), BOSK. (2018, juni). *Actieplan Ontwikkeling en onderwijs voor kinderen met EMB*. Opgeroepen op 02 2020, van Ieder(in): https://iederin.nl/wp-content/uploads/2019/02/1550_Actieplan_EMB.pdf
- Ingrado. (sd). *Handreiking Onderwijs, zorg en de Leerplichtwet*. Opgeroepen op 03 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Maatwerk-en-passend-onderwijs-bij-complexe-zorgvragen.pdf>
- Messing, C., & Bosdriesz, M. (2013). *Onderwijszorg-arrangementen*. Nederlands Jeugd Instituut.
- ministerie van OCW. (2015). *Passend onderwijs en zorg - Stroomschema Zorg op school*. Opgeroepen op 03 2020
- Movisie. (2019, 02). *Ontwikkelrecht als brug tussen zorg en onderwijs*. Opgehaald van <https://files.pgb.nl/app/uploads/2019/06/25163343/Leren-van-thuiszittersinitiatieven.pdf>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2017). *Kenniskaart 'Kwaliteit verbinding onderwijs en jeugdhulp'*. Opgeroepen op 02 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/NJi-Publicaties/Kenniskaart-Kwaliteit-verbinding-onderwijs-en-jeugdhulp>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2019). *Samen kom je verder! Hoe geven intern begeleiders en jeugdhulpverleners hun samenwerking op school vorm?* Opgeroepen op 02 2020, van NJI.nl: <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/NJi-Publicaties/Samen-kom-je-verder>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2019). *Sterke netwerken rond kwetsbare jongeren; Adviezen en praktijkvoorbeelden voor de samenwerking tussen onderwijs en gemeenten*. Opgeroepen op 02 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/NJi-Publicaties/Sterke-netwerken-rond-kwetsbare-jongeren>
- Nederlands Jeugdinstituut. (sd). *OOGO*. Opgeroepen op 02 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Onderwijs-zorgarrangementen/Wet-en-regelgeving/OOGO>
- Nederlands Jeugdinstituut; LECSO. (2018). *Gespreksmap Bij het organiseren van zorg en onderwijs voor kinderen met ernstige verstandelijke/meervoudige beperkingen*. Opgeroepen op 03 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/NJi-Publicaties/Gespreksmap>
- Nederlands Jeugdinstituut; LECSO; VGN; VNG. (2019). *OplossingenLab2. Zorg en onderwijs voor kinderen met een ernstige meervoudige beperking: Dat organiseren we samen!*. Opgeroepen op 02 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/NJi-Publicaties/OplossingenLab2>
- Onderwijscentrum de Twijn. (2019). *Downloads - Schoolondersteuningsprofiel*. Opgehaald van De Twijn: <https://www.detwijn.nl/praktische-informatie/downloads>
- Onderwijscentrum de Twijn. (2019). *Schoolgids 2019-2020 onderwijscentrum de Twijn*. Opgehaald van De Twijn: <https://www.detwijn.nl/onderwijs/beloftes>
- Onderwijsconsulenten. (2019). *Missie en Visie onderwijsconsulenten*. Opgeroepen op 03 2020, van <https://www.onderwijsconsulenten.nl/missie-visie/>
- Onderwijsconsulenten; Nederlands Jeugdinstituut. (2019). Opgehaald van Onderwijsconsulenten: <https://www.onderwijsconsulenten.nl/maatwerk-en-passend-onderwijs-bij-complexe-zorgvragen-de-leerling-centraal/>
- Peeters, R. (nov. 2018). *Mét andere ogen. Advies voor versnelling en besteding van de samenwerking onderwijs-zorg-jeugd*. Opgehaald van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/11/28/rapport-met-andere-ogen>
- PO-Raad. (sd). *Modelprocedure OOGO*. Opgeroepen op 02 2020, van <https://www.poraad.nl/ledenondersteuning/toolboxen/passend-onderwijs/op-overeenstemming-gericht-overleg-oogo>
- Rijksoverheid. (2018, 11). *Kamerbrief over onderwijs en zorg*. Opgeroepen op 02 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/kamerstukken/2018/11/23/kamerbrief-over-onderwijs-en-zorg>
- Rijksoverheid. (2019, 01). *Kamerbrief over toezeggingen passend onderwijs*. Opgeroepen op 02 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/01/23/kamerbrief-over-toezeggingen-passend-onderwijs>
- Rijksoverheid. (2019, 10). *Kamerbrief over voortgang onderwijs en zorg*. Opgeroepen op 12 2019, van Rijksoverheid.nl: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/10/30/kamerbrief-over-voortgang-onderwijs-zorg>
- Rijksoverheid. (2020). *Rijksoverheid - passend onderwijs*. Opgeroepen op 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs>
- Rijksoverheid. (2020). *Rijksoverheid - speciaal (basis)onderwijs*. Opgeroepen op 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/speciaal-onderwijs>
- Rijksoverheid. (2020, 11). *Bijlage 2 - Beleidsnota evaluatie passend onderwijs*.
- Rijksoverheid. (2020, 4 nov.). *Kamerbrief: Verbeteraanpak passend onderwijs en route naar inclusiever onderwijs*.

Steunpunt Passend Onderwijs, VO-Raad, PO-Raad, Nederlands Jeugdinstituut. (2019, maart). *Verrassend Passend. Special samenwerking onderwijs-jeugd. Passend onderwijs in de praktijk*. Opgeroepen op 02 2020, van Steunpunt passend onderwijs: <https://www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl/knowledge-item/verrassend-passend-special-samenwerking-onderwijs-jeugd/>

Steunpunt Passend Onderwijs, VO-Raad, PO-Raad, Nederlands Jeugdinstituut, Oberon. (2019, 11). *Verrassend passend. Special combinatie onderwijs - jeugd middelen. Passend onderwijs in de praktijk*. Opgeroepen op 02 2020, van <https://www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl/knowledge-item/special-verrassend-passend-combinatie-middelen-onderwijs-jeugd/>

Stichting Voorzieningen voor Verstandelijk en Meervoudig Gehandicapten Zwolle e.o. (2020). *Dagbesteding*. Opgehaald van De Kameel: <https://de-kameel.nl/dagbesteding-voor-het-jonge-kind/>

Stichting Voorzieningen voor Verstandelijk en Meervoudig Gehandicapten Zwolle e.o. (2020). *De Kameel - visie*. Opgehaald van De Kameel: <https://de-kameel.nl/over-ons/visie/>

van der Rijt, M. (2018). *OplossingenLab bruist en borrelt. Organisatie en financiering van onderwijs-zorgarrangementen*. Opgeroepen op 02 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/NJi-Publicaties/OplossingenLab-bruist-en-borrelt>

van Kessel, B., & Fafieanie, V. (2014, 09). Handreiking: continuïteit van onderwijs-zorgarrangementen in het speciaal onderwijs. Nederlands Jeugd Instituut. Opgeroepen op 02 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties-Continuïteit-van-onderwijs-zorgarrangementen-in-het-speciaal-onderwijs>

van Kessel, B., & Fafieanie, V. (2016). Opgeroepen op 02 2020, van Nederlands Jeugdinstituut: <https://www.nji.nl/Een-kader-om-continuïteit-te-borgen>

van Veldhuijsen, K., & Bos, E. (2019). Maatwerk en passend onderwijs bij complexe zorgvragen: de leerling centraal. Nederlands Jeugdinstituut; Onderwijsconsulenten. Opgehaald van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/Maatwerk-en-passend-onderwijs-bij-complexe-zorgvragen-de-leerling-centraal>

Overige informatie

Websites en/of schoolgidsen van de volgende scholen / dagcentra / zorginstellingen:

- AMO te Tilburg, <https://www.deamo.nl/>
- Antoon van Dijkschool te Helmond, <https://www.antoonvandijkschool.nl/>
- De Bodde te Tilburg, <https://www.debodde.nl/>
- De Speelberg / Libra te Tilburg, <https://www.libranet.nl/revalidatie/specifieke-revalidatieprogrammas/de-speelbergh/>
- Emiliusschool te Son en Breugel, <https://www.emiliusschool.nl/>
- Frion te Zwolle, <https://www.frionzorg.nl/>
- Hub Noord-Brabant, <https://www.hubnoordbrabant.nl/>
- ODC kobalt / Amarant te Tilburg, <https://www.amarant.nl/locaties/kobalt>
- Onderwijscentrum de Twijn te Zwolle, <https://www.detwijn.nl/>
- Onderwijscentrum Leijpark te Tilburg, <https://www.ocleijpark.nl/>
- PGVZ te Zwolle, <https://www.persoonsgebonden-vraaggerichte-zorg.nl/>
- Revalidatiecentrum Vogellanden te Zwolle, <https://www.vogellanden.nl/>
- Siza te Tilburg, <https://www.siza.nl/>
- Stichting voorzieningen voor verstandelijk en/of meervoudig gehandicapten Zwolle e.o., <https://de-kameel.nl/>
- SWZ Zonhove te Son en Breugel, <http://www.zonhove.nl/>

Websites

- LECSO, <https://www.lecso.nl/>
- Nederlands Jeugdinstituut, <https://www.nji.nl/>
- Onderwijsconsulenten, <https://www.onderwijsconsulenten.nl/>
- Platform EMG, <https://www.platformemg.nl/>
- PO-Raad, <https://www.poraad.nl/>
- Rijksoverheid, <https://www.rijksoverheid.nl/>
- Steunpunt Passend Onderwijs, <https://www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl/>
- VO-Raad, <https://www.vo-raad.nl/>

